

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**İSTANBUL'DA BULUNAN BAZI SARAY BAHÇELERİNİN YAPISAL VE
BİTKİSEL DOKUSUNDA BATILILAŞMA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Peyzaj Mimarı Makbulenur BEKAR

**HAZİRAN 2016
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**İSTANBUL'DA BULUNAN BAZI SARAY BAHÇELERİNİN YAPISAL VE
BİTKİSEL DOKUSUNDA BATILILAŞMA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Peyzaj Mimarı Makbulenur BEKAR

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“PEYZAJ YÜKSEK MİMARİ”
Unvanı Verilmesi için Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 26.05.2016
Tezin Savunma Tarihi : 03.06.2016**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa VAR

Trabzon 2016

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında

Makbulenur BEKAR tarafından hazırlanan

**İSTANBUL'DA BULUNAN BAZI SARAY BAHÇELERİNİN YAPISAL VE
BİTKİSEL DOKUSUNDA BATILILAŞMA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun - / - / 2016 gün ve 1458 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Mustafa VAR .....

Üye : Prof. Dr. Cengiz ACAR .....

Üye : Yrd. Doç. Deryanur DİNÇER .....

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“İstanbul’da Bulunan Bazı Saray Bahçelerinin Yapısal ve Bitkisel Dokusunda Batılılaşma Etkilerinin İncelenmesi’ adlı bu çalışma K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Tez danışmanlığımı üstlenerek çalışmalarım süresince beni yönlendiren, sabır ve özveriyle bana yol göstererek, yakın ilgi ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana daima yardım eden çok değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Mustafa VAR’ a şükranlarımı sunarım.

Gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimim süresince bana göstermiş oldukları ilgi ve alakadan ötürü bölüm başkanımız sayın Prof. Dr. Cengiz ACAR’ ı ve diğer değerli bölüm hocalarıma, detaylı eleştirileriyle yaptığım bu çalışmanın yönlenmesinde bana yazım aşamasında her konuda değerli bilgilerini ve desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Müberra PULATKAN, Yrd. Doç. Dr. Nilgün GÜNEROĞLU, Doç. Dr. Aziz GÜNEROĞLU, Yrd. Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ ve Arş. Gör. Elif ŞAHİN’e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tez çalışmam süresince her daim desteğini gördüğüm ve bana daima enerji veren oda arkadaşlarım, hocalarım Arş. Gör. Hilal KAHVECİ ve Uzm. Aslı Gözde GEL’e ve fikirlerini aldığım diğer çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim. Beylerbeyi Saray amiri Yalçın Alkan’a tüm destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Her türlü özveride bulunarak bu günlere gelmeme imkan sağlayan beni yetiştiren ve sonsuz manevî güç ve desteğiyle bana yön veren rahmetli babam Hasan BEKAR’a, canım annem Sevim BEKAR’a şükranlarımı sunar, her zaman yanımda olan abilerim Ahmet, Alper, Alparslan BEKAR’a tüm aileme, arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmamın saray bahçeleri rehabilitasyonlarında ve diğer araştırmalarda yararlı ve yol gösterici olmasını dilerim.

Makbulenur BEKAR

Trabzon 2016

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İstanbul’da Bulunan Bazı Saray Bahçelerinin Yapısal ve Bitkisel Dokusunda Batılılaşma Etkilerinin İncelenmesi’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Mustafa Var ‘ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

03/06/2016

Makbulenur BEKAR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Türk Bahçesi Kavramı ve Tarih İçerisinde Biçimlenmesi	2
1.2.1. Türk Kültüründe Bahçe Kavramı	3
1.2.1.1. Türk Bahçesi Planlama Özellikleri	4
1.2.1.1.1. Osmanlı'da Cennet Bahçesi	6
1.2.1.1.2. Osmanlı Saray Bahçeleri	6
1.2.2. Osmanlı Sarayları ve Dış Mekan Düzenlemeleri	6
1.3. Bazı Osmanlı Saray Bahçeleri'nin Biçimlenmesinde Etkili Olan Peyzaj Sanatları	7
1.3.1. İslam Bahçe Sanatı	7
1.3.1.1. Türk Bahçe Sanatı	11
1.3.1.2. Endülüs Bahçeleri.....	15
1.3.2. 18. Yy. ve 19 Yy. Bahçe Sanatlarında Batı Etkisinin Yansımaları.....	16
1.3.2.1. Türk Bahçe Sanatına Batı Etkisinin Girişi ve Gelişimi.....	16
1.3.3. Batı Etkisinde Olup Bazı Osmanlı Saray Bahçelerini Etkileyen Dünya Peyzaj Sanatları	18
1.3.3.1. Rönesans Peyzaj Sanatı	18
1.3.3.2. Barok Peyzaj Sanatı.....	23
1.3.3.3. Naturalistik Peyzaj Sanatı.....	24
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	26
2.1. Materyal ve Metod.....	26
2.1.1. Çalışma Alanının ve Örnek Alanının Seçimi	30

2.1.2.	Sarayların Kimlik Kartı Hazırlanması	37
3.	BULGULAR	41
3.1.	Dolmabahçe Sarayı.....	41
3.1.1.	Dolmabahçe Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri.....	41
3.1.2.	Dolmabahçe Sarayı Üzerindeki Batı Yansımaları.....	43
3.1.3.	Dolmabahçe Sarayı Donatı Elemanları	49
3.1.4.	Dolmabahçe Sarayı Peyzaj Özellikleri	51
3.1.5.	Dolmabahçe Sarayı Mevcut Bitki Analizi.....	52
3.1.6.	Dolmabahçe Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması	57
3.2.	Topkapı Sarayı.....	61
3.2.1.	Topkapı Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri.....	61
3.2.2.	Topkapı Sarayı Üzerindeki Batı Yansımaları.....	61
3.2.3.	Topkapı Sarayı Donatı Elemanları	62
3.2.4.	Topkapı Sarayı Peyzaj Özellikleri	64
3.2.5.	Topkapı Sarayı Mevcut Bitki Analizi.....	65
3.2.6.	Topkapı Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine Ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması	70
3.3.	Beylerbeyi Sarayı.....	73
3.3.1.	Beylerbeyi Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri.....	73
3.3.2.	Beylerbeyi Sarayı Üzerindeki Batı Yansımaları	75
3.3.3.	Beylerbeyi Sarayı Donatı Elemanları	77
3.3.4.	Beylerbeyi Sarayı Peyzaj Özellikleri.....	79
3.3.5.	Beylerbeyi Sarayı Mevcut Bitki Analizi.....	81
3.3.6.	Beylerbeyi Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine Ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması	86
3.4.	Yıldız Sarayı	89
3.4.1.	Yıldız Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri	89
3.4.2.	Yıldız Sarayı Üzerindeki Batı Yansımaları	90
3.4.3.	Yıldız Sarayı Peyzaj Özellikleri	91
3.4.4.	Yıldız Sarayı Mevcut Bitki Analizi	92
3.4.5.	Yıldız Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine Ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması	97
3.5.	Saray Kimlik Kartları	103

3.5.1.	Peyzaj Bahçe Sanatlarının Kimlik Kartlarının Oluşturulması	131
3.5.2.	Türk Bahçesinin Batı Baheleriyle Kıyaslanması	135
4.	TARTIşMA	136
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	138
6.	KAYNAKLAR.....	152
ÖZGEçMİş		

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

İSTANBUL'DA BULUNAN BAZI SARAY BAHÇELERİNİN YAPISAL VE BİTKİSEL
DOKUSUNDA BATILILAŞMANIN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Makbulenur BEKAR

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Mustafa VAR
2016, 155 Sayfa

Bu çalışmada; konu edilen İstanbul'un bazı Milli Sarayları tarih boyunca birçok imparatorluğa ve tarihi olaylara tanıklık etmiştir. Padişahlara hizmet eden en önemli şehirlerinden biri olmasından dolayı İstanbul Türkiye'nin sahip olduğu en önemli şehirlerin başındadır. Mevcut mimari ve tarihi potansiyeli yüzyıllar öncesine dayanmakta ve oluşan bu potansiyel İstanbul'un kültürel kent envanterini oluşturmaktadır. 19.Yy Sarayları da bu kent mirasının bir parçasını oluşturmaktadır. '19.Yy'ın da etkisiyle gelişen teknoloji ve Sanayi Devrimi bahsedilen saray bahçelerini de gerek yapısal doku gerekse bitkisel dokusunun üzerinde etki bırakmıştır.' varsayımından yola çıkılmıştır.

Bu bağlamda çalışma 4 aşamadan meydana gelmektedir. Birinci bölümde bahçe kavramı, Türk-Osmanlı Bahçeleri, Osmanlı Saraylarını etkileyen peyzaj sanatları, Dolmabahçe, Topkapı, Beylerbeyi ve Yıldız Saraylarının biçimlenişi ve bu biçimleniş üzerindeki batı etkisi incelenmiştir. İkinci bölümde, araştırma yöntemi ve çalışma alanı hakkında bilgiler verilerek, hazırlanacak olarak saray kimlik kartları anlatılmıştır. Üçüncü bölümde, yapılan kimlik kartları ile elde edilen bulguların değerlendirilmesi yer almaktadır. Son bölümünde ise yapılan literatür ve alan çalışmasının genel sonuçları yapılmakta ve önerilere değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Saray, Batı Etkisi, Osmanlı Sarayları, Sanat Tarihi, Saray Kartı

Master's Thesis

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE EFFECTS OF WESTERNIZATION ON STRUCTURAL AND
VEGETATIONAL TEXTURE OF CERTAIN PALACE GARDENS IN ISTANBUL

Makbulenur BEKAR

Karadeniz Technical
University
Institute of Sciences
Landscape Architecture Department
Advisor: Prof. Dr. Mustafa VAR
2016, 155 Pages

Certain national palaces entreated in the present study witnessed several empires and historical events in the past. Istanbul, one of the most important cities that served sultans, is the most significant urban center in Turkey. Its existing architectural and historical potential is based on a centuries old history and this potential forms the cultural urban inventory of Istanbul. 19th Century palaces are among this urban heritage. The current study is based on the premise that ‘Technology and industrial revolution that advanced under the effects of the 19th Century have affected the structural and vegetation texture of the related palace gardens.’

Thus, the study is constructed in 4 sections. In the first section, the concept of garden, Turkish-Ottoman gardens, landscape arts that influenced Ottoman palaces and formation of Dolmabahçe, Topkapı, Beylerbeyi and Yıldız Palaces and the western influences in this formation were discussed. In the second section, information was provided on the research methodology and the field of study and palace identity cards that would be designed were explained. The third section is dedicated to the assessment of the findings obtained with the identity cards. The final section includes general results of the conducted literature review and field study and recommendations.

Key words: Palace, western influence, Ottoman palaces, art history, palace card.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Araştırma materyallerini oluşturan saraylar	20
Şekil 2. Analiz kartlarının oluşturulma grafiği	27
Şekil 3. Çalışmaya ait genel akış diagramı	29
Şekil 4. Dolmabahçe Sarayı konumu	30
Şekil 5. Dolmabahçe Sarayı plan işleyiş şeması	31
Şekil 6. Dolmabahçe Sarayı bahçe fotoğrafları	32
Şekil 7. Topkapı Sarayı	33
Şekil 8. Topkapı Sarayı plan gösterimi	33
Şekil 9. Topkapı Sarayı işleyiş şeması	34
Şekil 10. Topkapı Sarayı bahçe fotoğrafları	35
Şekil 11. Beylerbeyi Sarayı konumu	36
Şekil 12. Beylerbeyi Sarayı bahçe fotoğrafları	37
Şekil 13. Yıldız Sarayı konumu	38
Şekil 14. Dolmabahçe Sarayı süslemeleri	42
Şekil 15. Dolmabahçe Sarayı boğazdan görünüş	42
Şekil 16. Dolmanahçe Sarayı Fatih Sultan Mehmed'in Haliç'e asker çıkardığı sahil ön bahçesi	43
Şekil 17. Dolmanahçe Sarayı Ampir Süslemeleri	44
Şekil 18. Geometrik tasarlanmış bitki tarhları	45
Şekil 19. Dolmabahçe Sarayı yoğun Barok, Rokoko ve Ampir süslemeler	46
Şekil 20. Dolmabahçe Sarayı Mabeyn bölümünde ana aksı destekleyen güller ve şimşirler	47
Şekil 21. Dolmabahçe Sarayı'nın gösterişli girişleri	47
Şekil 22. Sanayi devriminin getirdiği batı tekniği olan demir döküm ile yapılan 'Selamlık Bahçesi'ndeki fiske düzen	49
Şekil 23. Herdemyeşil yaprak döken bitki taksonu sayısı	54
Şekil 24. Herdemyeşil yaprak döken bitki taksonu sayısı	54
Şekil 25. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı	55
Şekil 26. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı	55
Şekil 27. Dolmabahçe Sarayı familyalarına göre bitki analizi	56

Şekil 28. Dolmabahçe Sarayı mevcut donatıları	62
Şekil 29. Herdemyeşil yaprak döken bitki taksonu sayısı	67
Şekil 30. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı.....	67
Şekil 31. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı.....	68
Şekil 32. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı.....	68
Şekil 33. Topkapı Sarayı familyalarına göre bitki analizi	69
Şekil 34. Moltke'nin anılarında bol pencerele saray olarak tanımlanan 18.yy sonunda Eski Beylerbeyi Sarayı.....	73
Şekil 35. Eski Beylerbeyi Sarayı'ndan günümüze ulaşan Mermer Köşk ve bahçesi bulunan Sultan Abdülaziz'in çok sevdiği atı Ferhan'ın heykeli	74
Şekil 36. Beylerbeyi Sarayı Set Bahçeleri.....	74
Şekil 37. Beylerbeyi Saray bahçeleri.....	75
Şekil 38. Beylerbeyi Saray grottolu havuz ve hayvan biçimli heykeller	75
Şekil 39. Beylerbeyi Sarayı donatı elemanları	77
Şekil 40. Beylerbeyi Sarayı Selamlık Bahçe'si	79
Şekil 41. Yeni dönem yeni saray	80
Şekil 42. Herdemyeşil-yaprak döken bitki taksonu sayısı.....	82
Şekil 43. Herdemyeşil-yaprak döken bitki taksonu sayısı.....	83
Şekil 44. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı.....	84
Şekil 45. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı.....	84
Şekil 46. Beylerbeyi Sarayı familyalarına göre bitki analizi.....	85
Şekil 47. Yıldız Saray bahçesi	89
Şekil 48. Yıldız Sarayı Cihannüma Köşkü Bahçesi doğal formlu göl	90
Şekil 50. Yıldız Sarayı Silahhane Binası.....	91
Şekil 51. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı.....	94
Şekil 52. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı.....	94
Şekil 53. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı.....	95
Şekil 54. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı.....	95
Şekil 55. Yıldız Sarayı familyalarına göre bitki analizi	96
Şekil 56. Sarayların egzotik bitki taksonu kullanım oranları	146
Şekil 57. Sarayların doğal bitki kullanım oranları.....	147
Şekil 58. Sarayların herdemyeşil takson kullanım oranları	148
Şekil 59. Sarayların yaprak döken bitki taksonu kullanım oranları	149

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Ağaçlar ve Ağaçcıklar’	10
Tablo 2. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Çalılar’	11
Tablo 3. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Sarılıcılar’	11
Tablo 4. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Soğanlılar’	11
Tablo 5. Türk bahçelerinde kullanılan ‘Ağaç ve Ağaçcıklar’	13
Tablo 6. Türk bahçelerinde kullanılan ‘Çalı, Çok yıllık ve Mevsimlik’ bitkiler.....	14
Tablo 7. Endülüs bahçelerinde kullanılan bazı bitkiler	16
Tablo 8. 15. ve 16. yy’ da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki ‘Otsu’ bitkiler	20
Tablo 9. 15. ve 16. yy’da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki ‘Soğanlı ’ bitkiler.....	21
Tablo 10. 15. ve 16. yy’da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki ‘Çalılar ’.....	21
Tablo 11. 17. yy’da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki kullanılan bitki taksonları.....	21
Tablo 12. 18. yy’da kullanılan bitki türleri.....	22
Tablo 13. Saray genel planlama özellikleri kartı	38
Tablo 14. Saray bitkisel materyal kartı.....	39
Tablo 15. Saray yapısal materyal kartı	40
Tablo 16. Dolmabahçe Sarayı mevcut donatı analizi	50
Tablo 17. Dolmabahçe Sarayı mevcut bitki analizi.....	52
Tablo 18. Dolmabahçe Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu.....	54
Tablo 19. Dolmabahçe Sarayı doğal-egzotik bitki taksonu durumu	55
Tablo 20. Dolmabahçe Sarayı familyalarına göre bitki analizi	56
Tablo 21. Dolmabahçe Sarayı’nda tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması	63
Tablo 22. Topkapı Sarayı donatı analizleri	63
Tablo 23. Topkapı Sarayı mevcut bitki analizi.....	65
Tablo 24. Topkapı Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu.....	67
Tablo 25. Topkapı Sarayı doğal-egzotik bitki taksonu durumu	68
Tablo 26. Topkapı Sarayı familyalarına göre bitki analizi	69
Tablo 27. Topkapı Sarayında tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması.....	70
Tablo 28. Beylerbeyi Sarayı Donatı Analizleri	78

Tablo 29. Beylerbeyi Sarayı mevcut bitki analizi	81
Tablo 30. Beylerbeyi Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu	82
Tablo 31. Beylerbeyi Sarayı doğal ve egzotik bitki taksonu analizi	84
Tablo 32. Beylerbeyi Sarayı familyalarına göre bitki analizi.....	85
Tablo 33. Beylerbeyi Sarayında tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması	86
Tablo 34. Yıldız Sarayı mevcut bitki analizi.....	92
Tablo 35. Yıldız Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu	94
Tablo 36. Yıldız Sarayı doğal ve egzotik tür analizi	95
Tablo 37. Yıldız Sarayı familyalarına göre bitki analizi	96
Tablo 38. Yıldız Sarayı'nda tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması.....	97
Tablo 39. Dolmabahçe Sarayı genel planlama özellikleri kartı.....	104
Tablo 40. Dolmabahçe Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı	105
Tablo 41. Dolmabahçe Sarayı yapısal materyal kartı.....	106
Tablo 42. Dolmabahçe Sarayı 'Hasbahçe' bitki kartları	107
Tablo 43. Dolmabahçe Sarayı 'Sahil Ön Bahçe' bitki kartları.....	108
Tablo 44. Dolmabahçe Sarayı Harem Bahçesi bitki kartları	109
Tablo 45. Dolmabahçe Sarayı Velihaht Bahçesi bitki kartları.....	110
Tablo 46. Beylerbeyi Sarayı genel planlama özellikleri kartı	111
Tablo 47. Beylerbeyi Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı.....	112
Tablo 48. Beylerbeyi Sarayı yapısal materyal kartı	113
Tablo 49. Beylerbeyi Sarayı Deniz Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları.....	114
Tablo 50. Beylerbeyi Sarayı Harem Bahçesi mevcut bitki kartları.....	115
Tablo 51. Beylerbeyi Sarayı Selamlık Deniz Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları.....	115
Tablo 52. Beylerbeyi Sarayı Mermer Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları	116
Tablo 53. Beylerbeyi Sarayı Sarı Köşk Bahçesi mevcut bitki kartları.....	116
Tablo 54. Beylerbeyi Sarayı Saray Bahçesi mevcut bitki kartları.....	117
Tablo 55. Topkapı Sarayı genel planlama özellikleri kartı	118
Tablo 56. Topkapı Sarayı genel planlama özellikleri kartı	119
Tablo 57. Topkapı Sarayı yapısal materyal kartı.....	120
Tablo 58. Topkapı Sarayı I. Avlu bitki kartları	121
Tablo 59. Topkapı Sarayı II. Avlu bitki kartları.....	121
Tablo 60. Topkapı Sarayı III. Avlu plan ve bitki kartları.....	122
Tablo 61. Yıldız Sarayı genel planlama özellikleri kartı.....	124

Tablo 62. Yıldız Sarayı bitkisel material özellikleri kartı	125
Tablo 63. Yıldız Sarayı yapısal materyal kartı	126
Tablo 64. Yıldız Sarayı I. Avlu bitki kartları	127
Tablo 65. Yıldız Sarayı II. Avlu bitki kartları	128
Tablo 66. Yıldız Sarayı Hasbahçe bitki kartları	129
Tablo 67. Türk Peyzaj Sanatı genel özellikleri.....	131
Tablo 68. Natüralistik Peyzaj Sanatı genel özellikleri	132
Tablo 69. Barok Peyzaj Sanatı genel özellikleri.....	133
Tablo 70. Rönesans Peyzaj Sanatı genel özellikleri.....	134
Tablo 71. Türk bahçesinin batı bahçeleri ile kıyaslanması	135
Tablo 72. Sarayların genel planlama özelliklerinin dönemlere göre kıyaslanması.....	139
Tablo 73. Sarayların bitkisel materyallerinin dönemlere göre kıyaslanması	141
Tablo 74. Sarayların yapısal özelliklerinin dönemlere göre kıyaslanması	143
Tablo 75. Saraylarda egzotik bitki taksonu kullanım oranı.....	146
Tablo 76. Saraylarda doğal bitki taksonu kullanım oranı.....	147
Tablo 77. Saraylarda herdemyeşil bitki taksonu kullanım oranı	148
Tablo 78. Saraylarda yaprakdöken bitki taksonu kullanım oranı	149
Tablo 79. Sarayların familyalarına göre karşılaştırılması	150

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Bahçe kelimesi özünde Farsça olup “küçük bağ” anlamına gelmektedir. Genel olarak ise; çiçek, süs bitkileri, meyve, sebze ve şifalı bitkilerin yetiştirildiği, ayrıca bunların yanı sıra doğanın güzelliğinin, yeşilliğinin, dinlendiriciliğinin insan eli ile oluşturup ve himayesi altına alındığı toprak parçası olarak da anlatıp ifade edilmektedir (Demiröz, 2003). İnsanların günlük hayatlarındaki problemlerinden sıyrılıp, doğaya ait olan varlıklarla birlikte olabilecekleri bir tür sığınma alanları olmuştur. Ayrıca kutsal kitaplarda ve dinsel bilgilerimizde insanların zamanı geldiğinde ikinci yaşamlarına geçeceğe mekân “cennet”, son derece güzel bir bahçe olarak anlatılmaktadır. Bu bağlamda, insanların dünyadaki yaşamlarında da birer küçük “Cennet Mekânı”na sahip olma arzuları, bizi bu sanat dalı ile tanıştırmıştır (Akdoğan,1995).

Türk bahçesinde, doğayla formal ve informal ilişki şekilleri belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Kişi kendisini bahçesiyle yakın ve informal bir ilişkide, onunla aynı düzeyde, yeşilliğin, suyun, çiçeğin, kuşun, yanı başında olacak şekilde onlarla kaynaşma çabasındadır. Doğayla yakın olma isteği bahçenin içinde yeşillikler içerisinde ve suyun başında, toprak üzerinde oturmak doğaya yakın olduğunu göstermektedir. Bahçe onlar için sadece bir seyir yerinden ibaret değildir; içinde yaşamak ve doğanın huzur verici varlığını yakından hissetmek nedeniyle yapılmaktadır. Hatta Türklerde bahçe yapıdan önce gelmiş; havası, suyu, görünümü güzel bir bahçe olarak seçilmiş; çoğu kez yapılar içinde yaşanılabilirlik sebebiyle sonradan yapılmaktadır (Aslanoğlu,1974). Zamanla yerleşik yaşam düzenine sahip milletlerle irtibatları bahçe kavramını yaşamlarına imkân vermişse de toprağı işlemeye başlamaları Selçuklu ve özellikle Osmanlı dönemlerinde olmuştur (Erdoğan,1958).

Türklerde bahçe çoğu zaman da fonksiyoneldir ve başka deyişle, bahçe sadece bir göstermelikten ibaret değildir; oturmak, yiyip içmek, uyumak, dinlenmek, dolaşmak, oyun oynamak, gibi etkilerinin yanı sıra, bazı bitkilerin de yetiştirildiği yerdir. Hatta bir meyve ağacının altında oturup da, elini uzatıp seçme bir meyve koparıp yemek bahçenin sağladığı büyük zevkler arasındaydı (Aslanoğlu,1974). Fakat Türklerin toprakla iç içe yaşama isteğinin olmasına rağmen iklim koşullarının zorluğu onlar için toprağa bağlılığı

zorlaştırılmıştır (Evyapan, 1972). Bahçede yerde toprak üzerinde veya konuta bir taşlıkta sedir üzerinde oturularak yemek yenmesi bahçede iç etkinliklerdendir. Suyun sesini duymak, çiçeklerin eşsiz kokusunu hissederek yeşilliklerin gölgesinde oturup dinlemek ancak bir bahçenin sağladığı durgun bir zevkti. Ayrıca bahçede bu türlü etkinliklerin en iyi yapıldığı köşeler belirlenmiştir. Örneğin bir ağacın altı öğleden önce, bir başkasının öğleden sunar belirlenmiş uygun alanlar seçilmiştir. Geniş düzlüklere açıklıklara bahçede gerek bulunmamaktadır. Bahçe bir durağan ve sadece izlenilmesi gereken tablo imajında değil içerisinde yaşanılabilirliği türlü açılardan yaratılmıştır (Aslanoğlu,1974).

Genellikle de sıralanmış avlu düzeninde oluşmuşlardır (Akdoğan, 1995). Plan düzleminde ise batı bahçelerine baktığımızda aksları belirgin şekilde algılama olayını bir ana belki de bir yardımcı aksla yani iki aksta yönlendirirken belirgin Türk bahçesinde akslar ya çok karmaşıktır ya da yoktur; algılanma olayı parçalanmış dağıtılmış ve ufalanmış her köşeye pay edilmiştir. Bu sebeple de, çok geniş batı bahçeleri tek başına algılanırken, çok daha küçük ölçülü Türk bahçeleri yavaş yavaş özelliklerinin keşfiyle uzun sürede algılanma imkanı verir. Bu algılama köşeleri toprağın doğal eğimiyle setlendirilmişse belirginliği, zenginliği daha da artar. Batıdaki belirgin fazla yükseklik farklılıkları üstteki teras niteliğindeki düzlüklerden seyir olanakları araştırılması Türk bahçesinde görülmemektedir. Alçak gönüllü birkaç basamaklık setlemeler algı zenginliğine yarar sağlaması yeterli düşünülmüştür. Bahçelerde kullanılan malzeme yalınlık gösterir (Aslanoğlu,1974).

1.2. Türk Bahçesi Kavramı ve Tarih İçerisinde Biçimlenmesi

Çağlar boyunca bahçeler insanların günlük faal yaşamlarının sıradanlıklarının getirdiği sıkıntılardan kurtulup, doğaya ait varlıklarla bir arada olabilecekleri bir tür sığınak olmuştur. Ayrıca kutsal kitaplarda ve dinsel öğretilerde genellikle insanların ödüllendirileceği ve ikinci yaşamlarına geçtikleri zaman mekan 'cennet', son derece güzel bir bahçe olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda insanların dünyadaki yaşamlarında da birer küçük 'cennet mekanı'na sahip olma idealleri, bizi bu sanat dalı ile karşılaştırmaktadır ve daima cennet özlemi bahçelerde yansıtılmaktadır (Akdoğan,1995).

Bahçe anlayışı Türklerde göçebelik zamanlarına kadar uzanmıştır bununla birlikte, düzen anlamında bahçeler üzerine olan eğilimleri ilerleyen zamanlarda, göçebelik hayatından sonra yerleşik yaşama geçildikten sonra ortaya çıkmıştır. Anadolu

coğrafyasının kendine özgü iklimi, coğrafi topoğrafyası, toprak verimliliği ve farklı birçok bitkinin yetişmesine imkan tanınması, Türk bahçesi stiline oluşumuna önemli katkılar sağlamıştır. Fakat zamanla tam anlamıyla bir bahçe stili oluşmamasından dolayı, tasarlanan bahçeler tarih içinde sürekli farklılaşmaya uğramış, batının etkisiyle zamanla Türk özelliklerini belirgin bahçeler ortadan kalkmaya başlamıştır (Tarhan, 1998).

Tarih içinde büyük bir göç hareketi yaşayan Türkler, ilişki içine girdikleri yeni yaşam ortamlarında buldukları yerleşik kültürlerle farklı kültür desenleri oluşturmaya, bir arazi parçasını zevk veren ortama dönüştürmeyi amaçlayan '*Bahçe*' kavramını oluşturmaya ve düşünmeye başlamıştır. 10.yy'da Türklerin İslam dinini kabullenmesiyle yeni bir insan-doğa ilişki anlayışı da başlamış oldu (Öztürk, 2008).

Doğa kültürü, doğada var olup görülen her şeye; ağaçlar, ırmaklar, dağ tepe gibi ruh ve canlılık belirtilmesi inancıdır. Gök Tanrı Kültürü ise; çok tanrılı doğacılıktan zamanla tek tanrıcılığa gitmeyi göstermektedir. Dolayısıyla Türklerin inancının belirgin izlenimleri, kendine özgü bir tür doğacılıktır. Bu inanç ve uygulamalar, Türk bahçelerinin ve bahçede kullanılan elemanların oluşup biçimlenmesinde büyük bir rol oynamıştır. Türk bahçesinde toplumsal olaylardan felsefi ve dini yaklaşımlara kadar çeşitli akımlardan etkilenen bahçe olgusu ve bitki kullanımı, somut bir kültürel birleşim örneğidir (Tazebay ve Akpınar, 2010).

'Bahçe', cennetin yer yüzündeki yansıması olarak algılanması, yüzyıllar boyunca insanların buldukları çevreyi, doğayı şekillendirme, orada bıraktığı tüm güzelliği, estetiği, bu mekan da biriktirme arzusu içinde olmalarına neden olmuştur (Demizöz, 2003).

Eski Türk inancına göre; gök, dağ, taş ve ağaç yaratmanın bir görünüşüdür ve dolayısıyla kutsaldır. Bu inanış, kültürel sürekliliğin bir sonucu olarak Türk bahçe sanatına her dönemde yansımış ve bahçenin biçimlenmesinde önemli bir unsur olmuştur (Tazebay ve Akpınar, 2010).

1.2.1. Türk Kültüründe Bahçe Kavramı

Kültür; sadece Türk sanatında olmamakla birlikte bir çok toplumların tarihi süreç içinde biriktirdikleri maddi ve manevi ürünlerin ortamında oluşur. Bulunan bu tarihi birikimin bilinçlendirilmesi ve günümüz yaşantısına katılması ile kültürel ortam yoğunluk göstermektedir. Aynı zamanda biçim ve içerik toplum yapısının koşulları içinde ortaya çıkarlar. Sanat eserlerinin amacını, kullanılacağı yeri, anlatması istediği amacı, kullandığı

malzemeyi, kullanacağı tekniği toplumun o andaki ekonomik, kültürel ve teknik düzeyi tespit eder. Kültür de tüm bunların birleşmesi bir Türk sanat eserinin ortaya çıkmasını sağlar (Kuban, 1970).

1.2.1.1. Türk Bahçesi Planlama Özellikleri

Kültür demek, bir toplumu oluşturan ve diğerlerinden ayırmaya yarayan ve onun özelliğini temsil eden belirli işaretler bütünüdür. Bu nedenle toplumsal yapılarda kültür birliği, ırk birliğinden ve hudut birliğinden daha da önemli bir özelliktir. Bu neticede, toplumsal sürekliliğin ve birliğin en önemli bileşeni olan kültür; bir toplumda geçerli olan ve geçmişten günümüze dek iletilen her türlü duygu, düşünce, yaşam ve sanat anlayışı biçimlerinin tümüdür (Tazebay ve Akpınar, 2010).

Tüm sanat dallarında olduğu gibi bahçe sanatında da tarih boyunca uygarlıklar birbirlerinden etkilenmişlerdir. Eski Yunan, Roma, Asur, Mısır, İran bahçe sanatlarında daha çok savaşlarla gerçekleşen bu etkileşim; daha sonraki dönemlerde din adamları, gezginler, esnaflar, devlet temsilcileriyle birlikte Uzakdoğu kültürleriyle de olmuştur. Bu bakımdan Türk bahçe kültürü zaman zaman tüm bu birleşim ve etkileşim izlerini taşıyacaktır (Akdoğan, 1995).

Türk bahçeleri; Türk kültürünün binlerce yıllık birikimi, kültürel, coğrafi, felsefi, dini etkileşimlerin ve inançların bir birleşim ürünüdür. Türk bahçe sanatında genel bir değerlendirme ile fonksiyonel ve mimari bakımdan birbirlerinden tamamen farklı iki bahçe tipi bulunmaktadır. Birinci tip bahçe; dış bahçe ve doğa ile birleşen bütünleşen büyük ölçekli bahçeler, mesire yerleri ve benzeri alanlar, ikinci tip bahçe ise; iç bahçe ve mimari ile bütünleşen içe dönük ev, konak ve saray bahçeleridir. Doğa ile uyumlu bahçeler, doğaya saygı ve en az müdahale ile bahçeyi biçimlendiren temel anlayıştır. Tasarımda yalınlık ön plandadır. Türk kültüründe maneviyat ve birime anlam yükleme, Türk bahçesinin ayırıcı bir özelliğidir (Tazebay ve Akpınar, 2010).

Göçebe yaşantılarının bir kalıntısı olarak dış mekânda yaşamaya büyük önem verilmiştir. Bu sebeple en küçük yapıdan saraylara kadar yapılan yer seçiminde öncelikle arazinin genel konumuna, eğimine ve manzarasına dikkat edilmiştir (Aslanoğlu, 1972).

İç bahçelerin ev ile yakınlıkları en fazla oranda dikkat çeken özelliklerindedir. Bu özellik ev ile bahçenin bir bütün olarak kabul edildiği ve bahçenin sanki açık havada zaman geçirmek için özel ayrılmış bir ev bölümü gibi olduğunu göstermektedir (Tazebay

ve Akpınar, 2010). Açık havaları değerlendirme için ise yapının yarı örtülü çıkıntıları, çardaklar veya köşk gibi küçük yapılarla iç ve dış mekan kaynaşıp birleşmesi kesin olarak sağlanmıştır. Yapının bazı yerleri direkler üzerinden bahçeye taşıdığı, taşlık denilen yarı açık mekan ile, bahçe ve bina arasındaki uygun bağlantı sağlanmıştır (Eldem, 1976).

Plan sistemlerinin bir aksa dayalı olmaları genellikle iç bahçelerde görülmektedir. Diğer bahçelerde kesin bir aks yoktur ve doğaya yakın iç içe düzenleme esastır. Setlenmeler ve sofalar arazi biçimindeki düzenleme zorunluluğundan doğmuş biçimlerdir. Bu gerekliliğin olmadığı alanlarda arazi doğal durumu ile korunmuştur (Tazebay ve Akpınar, 2010).

Zemin kaplaması ise Türk bahçelerinde ya doğal kaplamasıyla ya da toprak olarak bırakılmıştır. Konuta yakın bölüm ile havuz, çeşme başı gibi belirgin alanlar taş, mozaik ve benzeri malzeme kullanılmıştır (Aslanoğlu, 1972). Bahçede bazı köşelerinin toprağın doğal eğimi ile setlendirilerek zenginliğinin artmasına dikkat edilmiştir. Fakat oluşturulan seviye farkları batıdaki kadar yüksek hiçbir zaman olmamıştır. Arazi düzgün yumuşak bir toprak olarak bırakılmıştır. Algı zenginliğinin artıp ve yaratılması amacıyla yapılan geniş çimen ya da sert zemin kaplamalı alanlar bulunmamaktadır. Konuta yakın bölüm ile havuz, çeşme başı gibi belirgin yerler taş, mozaik vb. ile kaplanmıştır (Evyapan, 1974).

Bitkilere herhangi bir müdahale edilmemiş ve doğal formları korunmuştur. Budama sanatı ancak 18. yy sonlarına doğru ve yalnız şimşir ve mazı gibi bitkilerde uygulanmıştır. Türk kültüründe ağaç, tek başına bile kutsallık ve kişilik sahibidir. Türklerde ağacın kutsal ve doğanın bir belirgin simgesi olduğu inancı ile ağaç, bahçenin önemli bir etmeni olmuştur (Tazebay ve Akpınar, 2010). Türk bahçelerinde işlevsellik fonksiyonellik önemlidir. Bahçede kullanılan ağaçlar; gölge, koku, renk gibi özelliklerine göre seçilmiş, bahçe sınırında daha fazla ağaç kullanılırken, iç bahçeye doğru gölge ve görsel amaçlı bitki kullanımına özen gösterilmiştir (Erdoğan, 2009). Kullanılan ağaç türleri Erdoğan (1997) ve Artan (1993)'e göre şöyle sıralanmaktadır ; çınar, dişbudak, ıhlamur, karaağaç, çitlenbik, meşe, defne, erguvan, ahlat ve meyve ağaçlarıdır. Türk bahçe düzenlemesinde çiçekler özel bir yere sahiptir. Kokulu ve göze hoş görünen çiçeklerde renk ve tür karmaşıklığı görülmez (Aslanoğlu, 1972).

Türk bahçelerinde suyun kullanımı; sulama fonksiyonunun yanı sıra dinlenmek ve müzik etkisi için su, serinlemek için gölge, kulak ve ruh zevki için müzik etkileri için bahçelerinde daima suya yer vermemişlerdir. Suyun bu şekilde kullanımı Türk İslam bahçelerinin temel ortak özellikleridir. Bahçeye gölge veren büyük ağaçlar ve altlarında

yayılan geniş çayırlar, eşsiz kokulu renk renk açan çiçekler ve çeşitli kuşlar, formal bahçeleri kuşatan doğal öğelerdir. Bu özelliklerden bir çoğunu Bizans ve Osmanlı Türk bahçelerinde de görmemiz mümkün olmuştur (Akdoğan, 1995).

Su, bahçenin hiçbir zaman eksik olmayan bir tasarım elemanıdır. Deniz, dere, havuz ve hatta en basit şekli ile çeşme olarak su, bahçe içinde mutlaka yer almıştır. Akar ya da hareketli su durgun suya tercih edilmiştir (Tazebay ve Akpınar, 2010). Bahçede kullanılan su elemanı Türk bahçesinde önemli özelliklerden bir yer tutmaktadır. Mevsimlere göre değişiklik gösteren bahçe düzeni içinde az da olsa kullanılan havuz bahçenin vazgeçilmez bir unsurdur (Evyapan, 1972).

1.2.1.1.1. Osmanlıda Cennet Bahçesi

10.yy'da Türklerin bir uzantısı da İslam dinini kabul etmesiyle doğa ve bahçe anlayışı yeni bir boyut kazanmıştır. Örneğin; doğu felsefesinde yer alan ve daha sonra dinsel inanç düzeyine yükselen “Cennet Bahçesi” düşüncesi bu ilişkiler içinde belki de en anlamlı ve somut olan örneğidir. Örneğin İslam dini Kur'an'da “Cennet Bahçeleri”ni tanımlayıp anlatmakla ve bu konuda özendirici uyarılarda bulunmaktadır. Bu mesajların dünyada cenneti andıran bahçeler oluşturulmasına katkısı büyüktür (Tazebay ve Akpınar, 2010).

1.2.1.1.2. Osmanlı Saray Bahçeleri

1.2.2. Osmanlı Sarayları ve Dış Mekan Düzenlemeleri

Osmanlı'da “saray” kelime anlamında tek başına kullanıldığında sadece sultan konutu (miri saray) anlamını taşımaktadır ve bu padişahların ikametgah adresi olduğu kadar, hükümet edilen yer manasına da gelir. Osmanlı Sarayı aslında bir konut-hükümet yapısına sahiptir olmaktadır. Kelimedede zenginlerin büyük görkemli konutları ve bunla aynı anlama gelebilen bir yapı tipolojisi anlamı da vardır (Kuban, 1994).

Osmanlıların İstanbul saray planlamasında konum için suya susamışlığın bir etkisiyle olacak, hep deniz gören yerler seçilmiştir. Fatih'in ilk İstanbul sarayı olan 1453-1458 yılları arasında Beyazıd'a yapılan ahşap sarayda denize bakıyordu (Evyapan, 1972).

Bahçelerde ağaçlar gölgesi, kokusu, renginin derin yeşilliği için çınar, selvi, vb ağaçlardan veya meyve ağaçlarından kullanılmıştır. Bitkiler gölge imkanı verecek yerlerde gelişi güzel plansız sayılabilecek ilişkilerde dikilmiştir. Çiçekler renk kompozisyonu veya dantelamsı grift desenlerin tablo gibi seyri için değil de, kokusu göze hoş görünüşü için kullanılır. Hatta çiçeklerin sadece saksı içinde kullanılıp yetiştirilmesiyle kullanıldığı bile olmuştur. Geniş çimen veya geniş sert kaplamalı alanlar pek seyrek görülmektedir. Zemin ya doğal kaplamasıyla ya da düzgün toprak olarak bırakılır; konuta yakın veya havuz, çeşme başı gibi belirgin yerlerin taş, mozaik, vb. malzeme ile kaplandığı görülmektedir. Belirgin bir Türk bahçesi alçak gönüllü ölçülerle bu evrende cennet bahçesini yaratılmasına uğraşan yalın ama kavramca zengin bir bahçedir. Hatta bağ, av sahası veya korulukla bitişik olabilirse de, ana bahçe küçük ölçülerde hemen daima loş, gölgeli ve yazın aşırı sıcaklığın etkisinden korunmuş bir durağan fiziksel ve uzsal dinlenme yeridir. (Evyapan, 1974).

1.3. Bazı Osmanlı Saray Bahçeleri'nin Biçimlenmesinde Etkili Olan Peyzaj Sanatları

1.3.1. İslam Bahçe Sanatı

İslam sıfatı ile tanımlanabilen ve ortak bir inancın etkisi altında oluşturulan belli özellikler vardır; ve onlar bütün Müslüman halkların ortak kullanımındadır. Tüm bunları etkileyen en önemli etken din ve kültürdür (Kuban,1970).

Tarih içinde tüm güzel sanatlar ve mimari eserlerin oluşumunu etkileyen kültür, Türk bahçe sanatının da önemli bir belirleyicisi olmuştur. Toplumsal olaylardan felsefi ve dini yaklaşımlara kadar çeşitli akımlardan etkilenen bahçe olgusu ve bitki kullanımı, somut bir kültürel bileşendir (Tazebay ve Akpınar, 2010). Türk Evi ve Türk Mutfağı da Türk bahçesinde bir başka benzeri olmayan, binlerce yıl içinde çeşitli kültürlerin ve coğrafyanın birleşip kaynaşması sonucunda oluşmuş bir yapı örnekleridir (Gedim, 2002).

İslamiyet Arabistan'da belirip doğuşundan itibaren neredeyse yarım asırdan daha az bir zaman içinde hızlı bir yayılış göstermiş ve Filistin'den başlayarak Irak, Suriye, Mezopotamya ve Mısır'ı takiben İran, Türkistan, Pencap'ın bir kısmı ile kuzey Afrika'dan İspanyaya kadar uzanan muhteşem bir İslam dünyasının ortaya çıkışını sonuçlandırmıştır. Bu sebepten dolayı İslam kültürü ve İslam sanatı belirli bir ülke ya da halka ait olmanın yanı sıra diğer çeşitli uygarlıkların kültür ve sanat gelenekleri üzerinde gelişen ve hepsine

kendine öz ve ortak özellikleri yerleştiren bağımsız bir sanat olarak ortaya çıkmıştır (Akdoğan,1974).

İspanya'daki İslâm bahçeleri de Türk bahçesine benzer mekanlar içinde yaşanır bir mekân olmasına önem verilerek düzenlenmiştir. Bahçe eğer genişse pencereli duvarlar veya kemer biçiminde budanmış mazırlarla geometrik düzenli avlulara, bahçeciklere ayrılmış ve bu özellik dolayısıyla iç-dış mekân ilişkisi ayrı önem kazanmıştır. İspanyolca'da kolonad, portiko gibi isimler verilen örtülü mekânlar narin sütunların taşıdığı kemerlerle avluya veya bahçeye açılırlar. Örtülü mekândaki küçük bir çanaktan akan sular ince bir kanal içinde dış mekândaki havuza iki basamaklık bir seviyeden akarak karışır. Zemin döşeme malzemesinin özenle seçildiği avlu, taşlık veya bahçeden bakıldığında, kemerlerdeki zengin süslemelerle yazıların ışık ve gölge tesirleriyle de birleşerek arka planda insan yapısı bir perde teşkil ettiği görülür. İç-dış mekân ilişkisinin bir başka örneğine yol kavşaklarında bulunan pavyon görünümündeki ağaç gruplarında bulunduğu rastlanır. Selvi, limon, portakal, manolya ve nar sık kullanılan ağaçlardır (Evyapan,1991).

Müslümanlar kendilerinden önceki uygarlıklardan geniş yelpazeli bir bitki listesi devralmışlardı. Bunlar arasında olan çınar ağaçları en çok beğenilip kullanılan gölge ağaçlarındandı. Kullanılan kavak ve serviler ise çınarlarla dikey kontrast oluşturuyordu. Karaağaç, dişbudak, meşe ve söğüt gibi ağaçlar yazın gölge veriyor, kışın ise dallan arasından ışığın geçmesini sağlayıp geçirgenlik etkisi yaratıyor, çam ve diğer iğne yapraklılar koyu yeşil renkleriyle kurak iklimin hakim olduğu bu ülkelerde psikolojik olarak serinlik hissi veriyorlardı. Erik, kayısı, şeftali, badem, elma, armut, ayva, kiraz, nar, dut ve incir ağaçları ya çiçekleri ya meyveleri ya da her iki özellikleri nedeniyle bahçede kullanılıyordu. Portakal, limon, turunç gibi ağaçlar meyveleri yanı sıra güzel kokulu çiçekleri için de bahçede yer verilen bitkiler arasındaydı. Roma döneminde olduğu gibi gül en çok sevilen çiçek olmakla birlikte; nergis, lale, sümbül, müge, kadife, şebboy, düğün çiçeği, karanfil, yasemin, menekşe, mercan köşk bahçelerinde kullanılan çiçeklerdendi. Nilüfer havuzları da tasarımlarda sevilerek kullanılırdı (Aydın,1993).

Araplar ruhi bir yumuşaklığa şahitlik yapmış olan sanatkar dehaları ile sanatın farklı dallarında eserler vermişlerdir, ele geçirilen şehirler kısa bir zamanda zarif saraylar ibadethaneler ve bunların çevreleri gölgenin çeşitli havuzların zengin bir yeşilliğin yer aldığı bahçelerle donatılmıştır. Müslümanların kutsal kitabı Kur'an'da cennet ağaçlarıyla gölgelendirilmiş, nar ve hurma ağaçlarının bol meyveleriyle süslü, fiskiyeli havuzların

serinlettiği ve içerisinde dolaşan zarif hurilerin soğuk şerbetler sunduğu, bir yaşama mekanı olarak tasvir edilmiştir (Akdoğan,1974).

Ayrıca tüm İspanya'da Araplar Roma İmparatorluğundan bu yana asırlarca ihmal edilmiş olan su tesisatını onarmış ve şehri bol suya kavuşturmuştur. Doğudaki İslam devletlerinden davet edilen çeşitli sanatkarlarla sadece saray ve bahçelerinin değil, şehirlerin de plan tasarımları yaptırılmış ve çok dramatik görünüşlü peyzaj alanlarında saray ve köşkler yayılmıştır. İtalyan Rönesans bahçelerine ilham kaynağı olan İspanya bahçeleri mimari ile bahçe sanatının son derece farklı ahenkli bir iş birliği yaptığı ve bir açık hava günlük yaşama mekanı olarak bütün fonksiyonları yerine getiren tam ideal örnekler olarak önem kazanırlar (Akdoğan,1974).

- İslam Bahçeleri Planlama İlkeleri ve Özellikleri;

İslam bahçeleri sıcak ve kurak iklim bölgelerinde görülmelerine rağmen, su ve gölge bu bahçelerin ana teması olarak ortaya çıkmış olup bitkilerin beslenecekleri suyun sağlanması için su kaynağından veya akarsulardan faydalanarak bahçe alanı sulamaya elverişli hale getirilmiştir. Birbirini düz hatlarla birleştirip kesen kanal şebekesi geometrik bahçe tasarımının temelini oluşturmuştur. Genellikle İslam bahçesinde cahr-1 bağ sistemi bahçe planının temelini oluşturmaktadır ve Cahr –1 bağ sisteminde bahçenin en ilgi çekici noktası iki kanalın kesişmesi olmuştur ve bahçenin bu noktada ana havuzu ya da köşk bulunmaktadır. Bahçede bazen bu bölge yapay olarak yükseltilmiş ve cihannüma (alana hakim nokta) durumuna getirilmiştir (Khabbazi, Erdoğan,2012).

Bahçeler eğimli arazi ya da dağ eteklerinde kurulmuştur, kanal sistemi bu durumlarda bir yöne doğru uzanmıştır, ana kanal arazi eğimine göre biçimlendirilmiş; ara kanallar ise eğime dikey durumda ve birbirine paralel olarak planlanmıştır ve bu durumda karolajı anımsatan bir plan (cahr-1 bağ) sistemini ortaya çıkarmıştır. Bahçe zemini ise yatay katmanlara bölünmüş ve kademelenmiştir, alan istinad duvarları ile setlenerek (teraslanarak) kurulmuştur. Yapılan bu sistemle ile setli bahçeler ortaya çıkmıştır. Bu eşsiz bahçe sanatı eserlerinden bugüne ulaşan örnekler daha çok İslam hükümdarlıklarının hakim olduğu ülkeler olan İspanya, İran ve Hindistan'da bulunmaktadır (Khabbazi, Erdoğan, 2012).

- İslam Bahçe Bitkileri

İslam bahçelerinde başta kokulu, gölge veren bazense renk etkisi olan bitki türleri kullanılmıştır. Bahçelerin avlularında psikolojik yönden serinlik sağlanması amacı ile koyu yeşil renkli ve parlak yapraklı bitkilere yer verilmiştir (Khabbazi, Erdoğan,2012). Bunları Akdoğan (1974), Tarhan (1998), Var (2011), Wallace (2007) ve Leisten (1995)'de belirlediği türlerden yararlanılarak genel olarak ağaçlar ve ağaçcıklar Tablo (1), çalılar Tablo (2), sarılıcılar Tablo (3), soğanlılar Tablo (4)'de sınıflandırılmıştır.

Tablo 1. İslam bahçelerinde kullanılan 'Ağaçlar ve Ağaçcıklar'

İslam Bahçe Bitkilerinde Kullanılan 'Ağaçlar ve Ağaçcıklar'	
<i>Aesculus hippocastanum</i> (At kestanesi)	<i>Myrtus communis</i> (Yaban Mersini)
<i>Albizia julibrissin</i> (Gülibrişim)	<i>Olea europaea</i> (Zeytin)
<i>Castanea sativa</i> (Kestane)	<i>Phoenix dactylifera</i> (Hurma)
<i>Cedrus libani</i> (Sedir)	<i>Pinus</i> sp. (Çam)
<i>Celtis australis</i> (Çitlenbik)	<i>Platanus</i> sp. (Çınar)
<i>Cercis siliquastrum</i> (Erguvan)	<i>Punica granatum</i> (Nar)
<i>Citrus sinensis</i> (Portakal)	<i>Populus</i> sp. (Kavak)
<i>Cupressus sempervirens</i> (Servi)	<i>Prunus avium</i> (Kiraz)
<i>Eriobotrya japonica</i> (Yeni dünya)	<i>Prunus domestica</i> (Erik)
<i>Hibiscus syriacus</i> (Ağaç hatmi)	<i>Prunus persica</i> (Şeftali)
<i>Ficus carica</i> (İncir)	<i>Salix babylonica</i> (Salkım söğüt)
<i>Juglans nigra</i> (Ceviz)	<i>Taxus baccata</i> (Porsuk)
<i>Laurus nobilis</i> (Defne)	<i>Tilia</i> sp. (Ihlamur)
<i>Laurocerasus officinalis</i> (Karayemiş)	<i>Washingtonia robusta</i> (Palmiye)
<i>Magnolia grandiflora</i> (Büyük çiçekli manolya)	<i>Quercus</i> sp. (Meşe)
<i>Morus alba</i> (Dut)	

Tablo 2. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Çalılar’

İslam Bahçe Bitkilerinde Kullanılan ‘Çalılar’	
<i>Buxus sempervirens</i> (Şimşir)	<i>Nerium oleander</i> (Zakkum)
<i>Camellia</i> sp. (Kamelya)	<i>Philadelphus coronarius</i> (Filbahri)
<i>Fuchsia</i> sp. (Küpe)	<i>Rhododendron ponticum</i> (Ormangülü)
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Ortanca)	<i>Rubus idaeus</i> (Ahududu)
<i>Jasminum fruticans</i> (Sarı çiçekli yasemin)	<i>Rosa</i> sp. (Gül)
<i>Ligustrum</i> sp. (Kurtbağrı)	<i>Syringa vulgaris</i> (Leylak)

Tablo 3. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Sarılıcılar’

İslam Bahçe Bitkilerinde Kullanılan ‘Sarılıcılar’	
<i>Jasminum officinale</i> (Beyaz çiçekli yasemin)	<i>Rosa rampicanti</i> (Sarmaşık gül)
<i>Lonicera etrusca</i> (Hanımeli)	<i>Vitis vinifera</i> (Asma)
<i>Physalis alkekengi</i> (Çin feneri)	<i>Wisteria sinensis</i> (Mor salkım)

Tablo 4. İslam bahçelerinde kullanılan ‘Soğanlılar’

İslam Bahçe Bitkilerinde Kullanılan ‘Soğanlılar’	
<i>Calla</i> (Gala)	<i>Narcissus</i> (Nergis)
<i>Lilium</i> (Zambak)	<i>Süsen</i> (İris)

Bitkiler özellikleri ve şifalı bitkiler olarak insanlar için yararlarını düşünerek yapıldığı İslam’ın ilk yüzyılından başlayarak bilimlere konu olmaktadır. Bitkilere asla yalnızca güzel ve faydalı ibaresiyle bakılmamaktaydı. Bunun ötesinde dinin etkisi simgesellik de yüklendiği anlaşılmaktaydı. Bu simgesellik, kendi başına bahçenin, cennetin bir simgesel resmi olarak da tanımlanabilmekteydi (Leisten, 1995).

1.3.1.1. Türk Bahçe Sanatı

Türklerin bahçeciliğe bazı detay ve algılar dışında bu yöndeki eserlerinin çabuk ortadan silinmesi yüzünden sürekli katkıları olmamıştır. Bu oluşumun bir sebebi de yüzyıllar süren göçebeliklerinin verdiği fiziksel temelsizliktir. Doğayla devamlı ilgili olmuş; doğayla savaşmış bazen yenmiş bazen yenilmiş bazen barış içinde yaşamını

sürdürmüş Türk millet için bahçe sanatı epey geç gelmiş; ama doğa uğraşısı daima var olmuştur. Bu durum her millet için böyledir ama Türkler iklim koşullarının sert olduğu yörelerde yaşamlarını sürdürdüklerinden doğa uğraşıları da o oranda sert olmuştur (Evyapan, 1974).

İklim koşullarına göre her devirde şehirlerimiz içerisinde yer alan hemen her ailenin ekonomik düzeyine uygun olarak ya içinde meyve ağacı, sebze veya çiçek partelleri, çiçek saksıları, bir çeşme ya da havuzu olan konutla bitişik bir avlusu, ya da estetikle kullanılışlığı birleştiren küçük veya büyük bir bahçesi bağı olmuştur. Avlu veya bahçe konutun dışı bir uzantısı görülmüştür yazın ise yaşamın çoğu kısmı içinde geçtiğinden, yüksek duvarla çevrilip mahremiyet özelliği korunmuştur. Özellikle avlu evin gerçek bir dış odasıdır (Evyapan, 1974).

Bahçe genellikle konuta bağlı dış mekan bahçe kullanım şeklindeyse birleştikleri kısım üstü bir saçak veya çardakla örtülmüş, yeri taş döşeli yarı açık bir geçiş alanıdır. Yazın sofrası bu açıklıkta kurulur. Taşlığın önünde etrafı içleri çiçek dizili saksılarla oluşturulmuş fiskiyeli havuz vardır. Bahçe havuzdan çıkan su ile sulanır. Zemin çok eğimli olduğundan bahçeler setler halinde tasarlanmaktadır. Her set bir ya da daha fazla çiçek ile ayrılmıştır. Çiçek parterleri sadedir; renk ve tür karmaşıklığına görülmez. Mesela bir partere yalnızca gül ya da lale dikilir. Bu yalınlık varlıklı kişilerin büyük ölçüdeki bahçelerinde görülür. Lalezarlar, gülistanlar gibi. Bazı setlerde sebze de yetiştirilir ve sebzelerle meyve ağaçları daima çiçek parterlerinin yanında yer almıştır. Tüm bunlar Türk 'safa bahçesi' kavramıyla birleşmiştir (Evyapan, 1974). Bahçeler, güzel manzara, temiz hava, şifalı su, av imkanları gibi doğal özellikler ön plana alınıp tasarlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde önce bahçenin ardında da yapının inşası şeklinde olmakla birlikte ülkemizde çoğunlukla önce yapı mekanını daha sonra kalan boş alana planlanan bahçe uygulanmaktadır (Aydın, 1993).

Ağaçlar, bahçede genellikle çepeçevre duvar boyunca dikilmiştir ve bahçenin dış gözlemden uzak oluşuna psikolojik de olsa bir katkıda bulunur. Ayrıca gölge etkisi için yer yer, tek başına ağaçlarda dikilebilir. Bunların yerleri önemle ve ustaca seçilmiş gölgeleri içinde bazen çeşmeler tercih edilmiştir. Türk bahçelerinin bu ana nitelikleri en yalınından en kompleksine dek her bahçede görülmüştür. Öyle ki; konak ve saray bahçe düzenleri de bu temel tasarım düzen çeşitlemeleri olduğu söylenebilir. Türk bahçesi bu özelliklerini 18. yüzyıl da Avrupa etkisine girene dek sürdürmüştür (Evyapan, 1974).

Türk bahçelerinde Fransız bahçesinde yapıldığı gibi ağaçların doğal formlarından tamamen farklı bir şekilde geometrik biçimler verilip budanmasının yerine doğal varlık olan ağaçların, çalıların biçimlerinin tamamen değiştirilmesi yerine doğal formlarının korunması en önemli özelliklerindedir (Cansever, 1995).

•Türk Bahçe Bitkileri

Türk bahçelerinde kullanılan bitkiler Yaltırık (1997), Cansever (1995), Var (2011)'inde belirlediği türlerden yararlanılarak genel olarak Türk bahçelerinde kullanılan ağaç ve ağaçcıklar Tablo (5)'de, çalıları Tablo (6)'da, mevsimlik bitkiler ise Tablo (7)'de verilmiştir.

Tablo 5. Türk bahçelerinde kullanılan 'Ağaç ve Ağaçcıklar'

Türk Bahçe Bitkilerinde Kullanılan 'Ağaç ve Ağaçcıklar'	
<i>Aesculus hippocastanum</i> (At kestanesi)	<i>Myrtus communis</i> (Yaban Mersini)
<i>Albizia julibrissin</i> (Gülibrişim)	<i>Olea europaea</i> (Zeytin)
<i>Castanea sativa</i> (Kestane)	<i>Pinus</i> sp. (Çam)
<i>Cedrus libani</i> (Sedir)	<i>Platanus</i> sp. (Çınar)
<i>Celtis australis</i> (Çitlenbik)	<i>Punica granatum</i> (Nar)
<i>Cercis siliquastrum</i> (Erguvan)	<i>Populus</i> sp. (Kavak)
<i>Citrus sinensis</i> (Portakal)	<i>Prunus armeniaca</i> (Kayısı)
<i>Cupressus sempervirens</i> (Servi)	<i>Prunus avium</i> (Kiraz)
<i>Diospyros kaki</i> (Trabzon hurması)	<i>Prunus domestica</i> (Erik)
<i>Eriobotrya japonica</i> (Yeni dünya)	<i>Prunus persica</i> (Şeftali)
<i>Hibiscus syriacus</i> (Ağaç hatmi)	<i>Salix babylonica</i> (Salkım söğüt)
<i>Ficus carica</i> (İncir)	<i>Taxus baccata</i> (Porsuk)
<i>Juglans nigra</i> (Ceviz)	<i>Tilia</i> sp. (Ihlamur)
<i>Juniperus</i> sp. (Ardıç)	<i>Washingtonia robusta</i> (Palmiye)
<i>Laurus nobilis</i> (Defne)	<i>Quercus</i> sp. (Meşe)
<i>Laurocerassus officinalis</i> (Karayemiş)	
<i>Magnolia grandiflora</i> (Büyük çiçekli manolya)	
<i>Morus alba</i> (Dut)	

Tablo 6. Türk bahçelerinde kullanılan ‘Çalı, Çok yıllık ve Mevsimlik’ bitkiler

Türk bahçe Bitkilerinde Kullanılan ‘Çalı, Çok yıllık ve Mevsimlik’	
<i>Alchemilla mollis</i> (Aslanpençesi)	<i>Leucojum</i> sp. (Gölsoğanı)
<i>Alyssum</i> sp. (Kuduzotu)	<i>Lychnis floscuculi</i> (Çayır karanfili)
<i>Anemone</i> sp. (Anemon)	<i>Lotus</i> sp. (Gazalboynuzu)
<i>Antirrhinum</i> sp. (Aslanagzı)	<i>Mathiola</i> sp. (Şebboy)
<i>Allium</i> sp. (Soğan)	<i>Mentha</i> sp. (Nane)
<i>Camellia</i> sp. (Kamelya)	<i>Narcissus</i> sp. (Nergis)
<i>Chionodoxa</i> sp. (Kar yıldızı)	<i>Narcissus jonquilla</i> (Fulya)
<i>Chrysanthemum</i> sp. (Kasımpatı)	<i>Nigella sativa</i> (Mor susam)
<i>Colchicum</i> sp. (Acı çiğdem)	<i>Nigella damascena</i> (Çörekotu)
<i>Cucumis sativus</i> (Salatalık)	<i>Origanum rotundifolium</i> (Fesleğen)
<i>Crocus</i> sp. (Safran)	<i>Ornithogalum</i> sp. (Akyıldız)
<i>Cucumis melo</i> (Kavun)	<i>Peonia</i> sp. (Şakayık)
<i>Cyclamen</i> sp. (Sıklamen)	<i>Pelargonium citrosum</i> (Itır)
<i>Dahlia</i> sp. (Yıldız)	<i>Philadelphus coronarius</i> (Filbahri)
<i>Dianthus</i> sp. (Karanfil)	<i>Primula</i> sp. (Çuha)
<i>Eremurus</i> sp. (Kirişotu)	<i>Ranunculus</i> sp. Dügün çiçeği)
<i>Erythronium</i> sp. (Köpekdişi)	<i>Rosa</i> sp. (Gül)
<i>Eryngium giganteum</i> (Boğa dikeni)	<i>Rhododendron ponticum</i> (Ormangülü)
<i>Fragaria</i> sp. (Çilek)	<i>Rubus idaeus</i> (Ahududu)
<i>Fritillaria persica</i>	<i>Salvia forskaohlei</i> (Adaçayı)
<i>Fuchsia</i> sp. (Küpe)	<i>Scabiosa caucasica</i> (Uyuzotu)
<i>Gypsophila</i> sp. (Bahar yıldızı)	<i>Silene coronaria</i> (Taçlı çayır karanfili)
<i>Galanthus</i> sp. (Kardelen)	<i>Syringa vulgaris</i> (Leylak)
<i>Hyacinthus</i> sp. (Sümbül)	<i>Tagetes</i> sp. (Kadife)
<i>Hyacinthus orientalis</i> (Sümbül)	<i>Tulipa</i> sp. (Lale)
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Ortanca)	<i>Verbena</i> sp. (Mine)
<i>Iris susiana</i> (Süsen)	<i>Viola</i> sp. (Menekşe)
<i>Lagenaria vulgaris</i> (Su kabağı)	<i>Vitis</i> sp. (Üzüm)
<i>Lilium</i> sp. (Zambak)	

1.3.1.2. Endülüs Bahçeleri

Çeşitli avlu sistemleriyle planlanmışlardır. Bu avlular gerek planlama karakterleriyle gerekse mimari karakterleriyle tipik bir İslam karakterindedir. Neredeyse hepsinde ‘su’ önemli bir söz konusudur. Mahremiyet duygusunun tıpkı Türk bahçelerinde olduğu gibi İspanya bahçelerinde de mahremiyet duygusunu içeren bir avlu sistemleri söz konusudur (Akdoğan, 1974).

- Endülüs Bahçeleri Planlama İlkeleri ve Özellikleri

- Roma bahçelerinde de görüldüğü gibi dışa kapalı avlu sistemi Müslümanlarda öne çıkan mahremiyet olgusu ile örtüştüğü için bu bahçelerde etkisi görülmüştür (Var, 2011). Bu içe dönük sistem İslam bahçelerinin değişmez bir sistemi olmuştur (Akdoğan, 1974).

- Avluları kuşatan çok zarif ince sütunlar daire, at nalı şeklinde kemerler ile kuşatılmıştır. Kaplamalarda geometrik şekiller ve çini taş kullanımı görülmektedir (Var, 2011).

- Suyun kullanım tarzı İspanya bahçelerinde farklı bir özellik göstermektedir. Öncelik zevk için suyu kullanmak değildir, öncelik ekonomik bir kullanıştır ve sonra zevk için kullanmaktır (Akdoğan, 1974).

- Su coşmadan kullanılmış, şarıl şarıl değil, şırıl şırıl akar, yüksek ses ve gürültü içermez. Uyarıcı ve tedirgin edici değil, dinlendiricidir (Var, 2011).

- Endülüs Bahçe Bitkileri

İspanya bahçe bitkileri Akdoğan (1974)'ün belirlediği türlerden yararlanılarak genel olarak bitkiler Tablo (7)' de verilmiştir;

Tablo 7. Endülüs bahçelerinde kullanılan bazı bitkiler

Endülüs bahçe bitkileri	
<i>Citrus sinensis</i> (Portakal)	<i>Taxus baccata</i> (Porsuk)
<i>Cedrus</i> sp. (Sedir)	<i>Phoenix dactylifera</i> (Hurma)
<i>Cupressus</i> sp. (Servi)	<i>Punica granatum</i> (Nar)
<i>Jasminum officinale</i> (Beyaz çiçekli yasemin)	<i>Rosa</i> (Gül)
<i>Laurus nobilis</i> (Defne)	<i>İris</i> (Süsen)
<i>Myrtus communis</i> (Yaban Mersini)	<i>Washingtonia robusta</i> (Palmiye)
<i>Narcissus</i> (Nergis)	
Narenciye	

1.3.2.18 yy. ve 19 yy. Bahçe Sanatlarına Batı Etkisinin Yansımaları

1.3.2.1. Türk Bahçe Sanatına Batı Etkisinin Girişi ve Gelişimi

Türkiye’de sanat dalındaki gelişimler sarayda idare edildiği için, III. Selim’den Abdülaziz’e kadar, batıya dönük padişahlar zamanında batılı biçimler ithal edilmeye başlamıştır. Yeni gelen biçimin özü, toplum yapısına yabancı farklı kalan bir ithal ve kopya süreci başlamıştır. Mimari alandaki büyük farklılıklar, Avrupa üsluplarının direkt uygulanmasıyla ortaya çıktı. Ampir ve Neo-Klasik mimari ürünler 19.yy Osmanlı mimari ürünler 19.yy Osmanlı mimarisinin farklı başlıca üsluplarıdır. Saraylarda gösterişli bir süslemeye düştükleri görülmektedir. Mimari, peyzaj alanında pek saf olmayan Dolmabahçe Sarayı gibi bir Neo-Barok oluşturulmuştur fakat salt biçim değil, fakat öz bakımından da yerlileşmek isteyen bir seçmeci moda, olan klasik Osmanlı-İslam’dan esinlenmiş Neo-İslam bir üslup ortaya özenmiştir. Batı etkisi ilk aşamada taklit şeklinde ortaya çıkan batıcılık, daha sonradan biçimi yöneten düşünde akımının olmuştur. İnşaatlardaki yabancılar, batı örneklerin tamamen aktarılması isteniyordu. Osmanlı’nın

artık kendi gücüyle yeni bir değişmeye gidemeyeceği ve bulunan yapısının yaratıcılığını yitirdiğinin en güzel görüntüsü bütünüyle başka bir kültürün yankısı olan bu Geç Çağ Osmanlı Sanatı'dır (Kuban,1970).

19.yy Avrupa'da endüstri devriminin başlangıcının oluşturmuştur ve fabrikaların büyük kent merkezlerinin yakınında kurulması iş gücünün köylerden kentlere göçmesine ve bireyin gelenek görenek ve estetik değerlerinden uzaklaşmasına sebep olmuştur ve kentsel yaşamın gerektirdiği yabancılaşma duygusu giderek tarihe yönelik sadece bir isteğe dönüşmüştür. Dönem içerisinde yapılan mimari ürünlere saraylara da baktığımızda geçmiş dönem mimarlık ürünlerinin izlerini Yunan, Roma, Rönesans, Barok üsluplarından izler taşıdığı görülmektedir. Batı mimarlığında 19.Yy'da gözlenen bu yönelim batılı etkileri Osmanlı İmparatorluğunu da yoğun bir şekilde etkilemiştir. Avrupalı mimarların yoğun bir şekilde buldukları 19.yy Osmanlı mimarlık döneminde inşa edilen Dolmabahçe, Beylerbeyi Sarayları bu etkilenmeyi yoğun bir biçimde yansıtan saraylar arasındadır (Gülsün vd., 1997).

Osmanlı'nın batılılaşma başlama etkisi ve süreci 18.yy' da başlar, 19.yy' da tamamlanır. Erken örnekleri 18.yy'ın başlarına dayanan geleneksel Osmanlı sarayının pavyon karakterini bırakarak Avrupa saraylarının ihtişamlı ölçülerine özenerek tasarlanan bir saray ortaya çıkar. 18.yy' da mimari ve resim alanlarında Batılı etkilerin nasıl keskin değişikliklere sebep olduğu görülmüştür. I. Mahmud'un saltanatından başlayarak, mimari dekorasyon, tasarım bütün geleneksel görünüşünü bitirmiştir (Kuban,1970).

Batı kültürünün Türk bahçesine girişinden öncesi, Türk bahçesi, planının yalınlığı, yaşam mekanı olması ve fonksiyonelliği ile açıklanır. Mimari ile bahçe arasında simetriyi oluşturan belirgin bir aks yoktur. Dış mekan da, oturma ve yemek yeme alanları ile küçük yapılar ana yapı ile bütünlüğü sağlardı. Eğimli alanlarda ise arazi formu ile bahçe arasındaki ilişki teras bahçeleri ile oluşturulur; terasların her biri farklı işlevlerde değerlendirilirdi. Bununla birlikte, Türk bahçesinin en önemli belirgin karakteristiği, bahçede yer alan plan elemanlarının simetriye dayalı tasarımı ortaya koymamasıydı. Doğaya olan saygı ve itaatlık doğal form ve düzenden hoşlanma duygusunu bahçe tasarımında izlemek belirgin bir şekilde görülmekteydi. Bununla birlikte, Türk Bahçesi'nde yerine göre düz çizgilerle ve geometrik formda mimari elemanlara yer verilmiştir (Öztürk, 2008).

Osmanlı mimarisinde Avrupa etkilerinin fazla bir şekilde duyulmaya başlaması Lale Devri'nde başlamış olduğu görülmektedir. 1730'da tahta çıkan I. Mahmud'un saltanatı

zamanında Avrupalı sanatkarların tasarımıyla Avrupa Rokoko ve Barok sanatlarından aktararak mimariye giren akantus yaprakları, deniz tarağı motifleri, kartuşlar ve farklı motifler, klasik Osmanlı mimarisinin bütün dekoratif niteliklerinin ve etkilerinin çözülmesine ve bir daha görünmemesine sebep olmuştur (Kuban,1970).

1.3.3.Batı Etkisinde Olup Bazı Osmanlı Saray Bahçelerinde Etkileyen Dünya Peyzaj Sanatları

1.3.3.1. Rönesans Peyzaj Sanatı

Rönesans; fr. (Renaissance yeniden doğuş) Avrupa'da ortaçağ'dan sonra (15. ve 16. yy'lar) hümanizmin etkisiyle oluşan ve eski Yunan ve Roma sanatının klasik öğelerine dayanan sanat çıkışı uyanış çağı. Günümüzde de kullanılan bu terim 1420'den (Brunelleschi'den) 16.yy'ın ortasına dek süren dönemdeki İtalyan sanat ve mimarlığını kapsar. Rönesans 'sanat sanat içindir' sloganı ile özetlenmiştir (Hasol, 2002). 15.Yy'a girilirken Floransa, zenginleri ve yün tacirleri ile Avrupa'nın en zengin kentlerinden biri haline gelmiştir. Bu zenginliğin entellektüel ve estetik talepleri arttırması ile Rönesans ilk olarak bu kentte filizlenmiştir (Taş, 1998).

Rönesans, Orta Çağ ve Reformasyon arasındaki tarihi bir çağ olarak anlaşılır. 15-16. yy İtalya'sında batı ile klasik antikite arasında sanat, bilim, felsefe ve mimarlıkta bağın tekrar kurulmasını olanaklaştıran, Antik Yunan filozof ve bilim adamlarının yaptığı çalışmalarının çeviri yoluyla alındığı, deneysel düşüncenin canlandığı, insan yaşamı üzerine yoğunlaşıldığı, matbaanın bulunmasıyla bilginin daha geniş kitlelerle paylaşımının arttığı ve farklı değişimlerin yaşandığı dönemdir (URL-1). Aynı değişim o dönem insanların kendini, kendi istediği gibi değiştirebilme özelliğini de edinmiştir. Bununla da yaşam düzeninde bu isteğin etkisi görülmüştür (Kımay, 1993). Gelişen ve değişen bu gündem antik çağ uygarlığının etkisi mimariye de kendini göstermiştir (Tavşan, 2002).

Rönesans; yıllar içerisinde akışı ve işleyişi insanların cehalet dini baskılar batıl inançlar, harp karışıklıkları, salgın hastalıklar içinde geçen yaklaşık on asırlık orta çağın karanlık devrinden sıyrılıp fert olarak kendisini ve yeteneklerini idrak ettiği ve dünya ile ilişkilerini çözümlediği bir yeniden doğuş devridir. Rönesansın İtalya'da beklenmeyen doğuşunda ve parlayışında 14. ve 15. yy başlarında sanatçıların ortaya çıkışının ön planda olduğu bir dönemdir ve o dönemde yaşamış olan Dante, Petrarch, Boccaccia gibi yazarlarla Giotto, Donatello gibi ressamların ve ünlü mimar Brunelles'in yarattığı etki

çok büyüktür. Yüzyıllar sonra yazarlar insanı daha gerçekçi şekilde ele almaya başlamıştır. Özellikle bu dönemde kırlara dağlara ait tasvirler ile sanata derinlik anlamını ve perspektifini ortaya çıkartmakta etkili olmuştur. Bunun sonucunda da uzak çevreye bakma, onu kavrama ve ifade etme duygusu bahçe sanatında yepyeni bir gelişmeyi çevreye açılmayı tabiatla yüz yüze yaşamayı kucaklamayı getirmiş ve böylece yavaş yavaş Rönesans bahçeleri bu etkilerle tasarlanmıştır (Akdoğan, 1974). Rönesans'da Roma mimarisindeki üslup (mimari stil kayıtları) fikirleri kullanılmıştır. Meydan yol ve kavşaklara çeşmeler planlanıp uygulanmıştır (Bindal, 1990).

Rönesans bahçeleri kesinleştirilmiş kurallarla, *palazzo* veya *villa* önünde açık bir mekan anlayışı sonra formel düzenli bahçe ve ağaçlık alana bağlantıyı simgeleyen bir "düğüm elemanı" sıralaması şeklinde kurgulanmaktaydı. Bu planlama aksı, alçakgönüllülikle başlamışken gerek ölçüleri, gerekse ihtişamı artarak İtalya ve onu izleyen Fransa'da Geç Rönesans ve Barok bahçelerde uygulandı. Merdivenler, basamaklı kaskadlar, teraslar, balustradlar, şekillendirilerek kırılmış ağaç ve mazılar, heykeller ve formel bahçenin bitip ağaçlığın başladığı yerlerde zirve öğeleri gibi yapım veya benzeri özellikte elemanlar gittikçe arttı ve doğal öğeler artık tamamen ikinci plana itilmişti; hatta ağaç ve mazılar da yapısal elemanlar ele alınıyordu. Binanın bahçe eksenine oturtulmuş ilişkisinden gelen "vista" önem kazandı. Öyle ki, bu dönemde bahçeler "vista bahçeleri", veya "mimari bahçeler" diye belirleniyordu. Vista bahçesine benzer olarak, bir başka gelişme de, kural tanımayan ve fantastiğe yönelen manerist bahçeydi (Evyapan, 1972).

•Rönesans Bitkileri

Tasarım planlarında ve bahçede bitki düzeninde Rönesans bahçeleri, birer ana aksa bağlı, ve çoğunlukla ana aksa dik olan ikincil akslarla ve geniş görüş teraslarıyla çevreye açılmıştır. Bina ve bahçe ölçü ve mimari yönünden tam anlamıyla bir uyum içinde planlanmıştır. Detaylar ise farklı ve sürprizlerle tasarlanmıştır. Su püskürten metal ağaç figürler, birbirinden farklı olarak tertiplenmiş küçük meydanlar, labirentler, işlemeli (rokoko) ve yıldızlı kapılar, parmaklıklar, alleler, meydanlar ve teraslar, amfiteyatrosu, havuzlar ve suni güzellikten tecrit edilmiş bir tabiat anlayışı planlanan tasarımda bulunan mekan öğeleriydi (Ekşioğlu, 2001).

15. ve 16.yy'da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki bitkiler; Taş (1998)'e göre aşağıda Tablo (8), Tablo (9) ve Tablo (10)'da otsu, soğanlı ve çalı gruplarıyla sınıflandırılarak verilmiştir.

Tablo 8. 15. ve 16. yy' da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki 'Otsu' bitkiler

15. ve 16. yy da Rönesans bahçe sanatında kullanılan otsu bitkiler	
<i>Achillea rupestris</i>	<i>Helichrysum angustifolium</i>
<i>Achillea tanacetifolia</i>	<i>Hesperis matronalis</i>
<i>Achillea tanacetifolia</i>	<i>Inula helenium</i>
<i>Althaea rosea</i>	<i>Lavandula officinalis</i>
<i>Asphodeline lutea</i>	<i>Migella damascena</i>
<i>Aquilegia alpina</i>	<i>Myosotis palustris</i>
<i>Bellis perennis</i>	<i>Narcissus tazetta</i>
<i>Caltha palutris</i>	<i>Origanum majorana</i>
<i>Celosia plumosa</i>	<i>Ornithogalum umbellatum</i>
<i>Citrus aurantium</i> , var. <i>bigaradia</i>	<i>Papaver somniferum</i>
<i>Convolvulus sepium</i>	<i>Ranunculus bulbosus</i> 'Flore Pleno'
<i>Cyclamen europaeum</i>	<i>Santolina chamaecyparissus</i>
<i>Convallaria majalis</i>	<i>Thalictrum minus</i> 'Adiantifolium'
<i>Dianthus caryophyllus</i>	<i>Thymus serpyllum</i>
<i>Dianthus plumosus</i>	<i>Viola odorata</i>
<i>Hemoracallis fulva</i>	<i>Viola silvestris</i>
<i>Hippuris vulgaris</i>	<i>Viola tricolor</i>
<i>Hyssopus officinalis</i>	

Tablo 9. 15. ve 16. yy'da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki 'Soğanlı' bitkiler

15. ve 16. yy da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki 'Soğanlı' Bitkiler	
<i>Gladiolus segetum</i>	<i>Lilium candidum</i>
<i>Narcissus tazetta</i>	<i>Hyacinthus orientalis</i>
<i>Iris florentina</i>	

Tablo 10. 15. ve 16. yy'da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki 'Çalılar'

15. ve 16. yy da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki 'Çalılar'	
<i>Cytisus scoparius</i>	<i>Sambucus nigra</i>
<i>Rosa damascena</i>	<i>Teucrium fruticans</i>
<i>Rosa centifolia</i>	

17. yy'da kullanılan rönesans bitkileri; Taş (1998)'e göre aşağıda Tablo (11)'de sınıflandırılarak verilmiştir.

Tablo 11. 17.yy'da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki kullanılan bitki taksonları

17. yy'da kullanılan Rönesans bahçe sanatındaki bitkiler	
<i>Allium moly</i>	<i>Haemanthus</i> sp.
<i>Amaryllis belladonna</i>	<i>Helianthus tuberosus</i>
<i>Amaryllis blanda</i>	<i>Iris susiana</i>
<i>Anemone coronaria</i>	<i>Lilium chalcedonicum</i>
<i>Colchicum autumnale</i>	<i>Lilium martagón</i>
<i>Crocuss</i> spp.	<i>Leontice leontopetalum</i>
<i>Delphinium ajacis</i>	<i>Lobelia cardinalis</i>
<i>Ferraria undulate</i>	<i>Lychnis coeli</i> 'Rosa'
<i>Fragaria virginiana</i>	<i>Mathiola</i> spp.
<i>Fritillaria imperialis</i>	<i>Muscari botryoides</i>
<i>Fritillaria persica</i>	<i>Narcissus</i> spp.
<i>Fritillaria meleagris</i>	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>
<i>Paeonia albiflora</i>	<i>Ranunculus asiaticus</i>
<i>Paradisa liliastrum</i>	<i>Rosa</i> sp.

<i>Tropaeolum majus</i>	<i>Scilla peruviana</i>
<i>Tulipa</i> spp.	

18.yy'da kullanılan bitki türleri; Taş (1998)'e göre aşağıda Tablo(12)'de verilmiştir.

Tablo 12. 18. yy'da kullanılan bitki türleri

18. yy'da kullanılan bitki türleri	
<i>Anastatica hierochuntica</i>	<i>Canna indica</i>
<i>Anemone angulosa</i>	<i>Centaurea alba</i>
<i>Antirrhinum majus</i>	<i>Centaurea cyanus</i>
<i>Aster</i> spp.	<i>Centaurea moschata</i>
<i>Campanula pyramidalis</i>	<i>Centaurea suaveolens</i>
<i>Campanula rapunculus</i>	<i>Celosia cristata</i>
<i>Canarina campanulata</i>	<i>Celosia cristata</i> var. <i>pyramidalis</i>
<i>Cephalanthera ensifolia</i>	<i>Hymenocallis speciosa</i>
<i>Citrus aurantium</i>	<i>Impatiens blasamina</i>
<i>Citrus sinensis</i>	<i>Jasminum sambac</i> 'Flore Pleno'
<i>Citrus aurantium</i> spp. <i>decumana</i>	<i>Leonotis leonurus</i>
<i>Convolvulus</i> sp.	<i>Leucojum aestivum</i>
<i>Datura</i> sp.	<i>Mirabilis jalapa</i>
<i>Dictamnus albus</i>	<i>Monarda didyma</i>
<i>Digitalis</i> spp.	<i>Nicotiana tabacum</i>
<i>Dracocephalum moldavica</i>	<i>Pelargonium</i> spp.
<i>Eranthis hernias</i>	<i>Polemonium caeruleum</i>
<i>Erythronium</i> 'Dens-Canis'	<i>Rosa</i> spp.
<i>Galanthus nivalis</i>	<i>Scabiosa</i> spp.
<i>Gentiana verna</i>	<i>Tagetes erecta</i>
<i>Gladiolus</i> sp.	<i>Ophrys aranifera</i>
<i>Helianthus annuus</i>	<i>Orchidaceae</i> spp.
<i>Heliotropium peruvianum</i>	<i>Ophrys apifera</i>
<i>Helianthus tuberosus</i>	<i>Ophrys mucifera</i>
<i>Helleborus niger</i>	<i>Xeranthemum</i> spp.

1.3.3.2. Barok Peyzaj Sanatı

Yapı sanatı ile ilgili Barok Sanat'ı; 'Mimarlıkta Barok, tuhaflığın bir nüansıdır. Barok peyzaj sanatı Rönesans'ın sert kurallarına bir tepki olarak İtalya'da ortaya çıkmıştır ve 17.yy'da ülkenin en tercih edilen üslubu olarak anılmıştır. Giderek barok maniyerizmin daha zengin ve esnek bir izleyicisi olarak benimsenir. Barok bahçe düzeninde organik hatlar vardır. Yapı tek başına bir heykel gibi olmayıp kentin düzenine uyan bir tasarım ürünüdür. Rönesansdaki düz çizgilere karşılık Barok'ta ki girinti çıkıntılar, cephelerde dalgalanmalar bulunmaktadır. Cepheler heykelsizdir. Bezeme deseni peyzajın tümünde bulunup örter (Hasol, 2002).

Türk-Barok üslubunun başlangıcı ve doğuşu (1730-1854) Lale Devri'nde başlayan kıvrımlı şekiller Osmanlı klasik üslubunun karakterini değiştirmiş yapılarda ve süslemede barok üslubunun kıvrımlı şekilleri gözde olmuştur. Bunlarla birlikte dalgalı yaylar, deniz kabukları, kenger yaprakları yeni bir yorumla kullanılmıştır. Lale üslubundan çok ayrı olan bu yeni üslup Avrupa baroğuna Türk zevkini katmış olduğu için buna Türk baroğu demek ise yerindedir. 3. Ahmet zamanından sonra yaygınlaşan ve 19.yy'ın başlarına değin süren dönemde camiler, saraylar, çeşmeler, sebiller de bu etkiler bulunmaktadır. Beylerbeyi sarayı da bu saray düzenlemeleri içerisinde (Hasol, 2002).

Batı etkisi yapısal elemanlarda ise kendisini hareketli ve sesli su kullanımlarıyla göstermektedir. Havuzlar genellikle yuvarlak, üç kademeli dekoratif havuzlarda heykellerle birlikte su kullanımı fazla bir özellik olmuştur. Mermer ve su bir arada bir birliktelik oluştururdu. Genellikle su aynaları görülmez ve kaskatlarada yer verilmezdi. Bazen grottolarda farklı su oyunları ile serinletici bir plan elemanı olarak kullanılmışlardır (Taş, 1998).

- Barok Peyzaj Sanatında Kullanılan Bitkiler

Ağaçlar Barok peyzaj sanatında formal bir anlayışta düzenlenmiştir. Bahçeler kullanılan çoğunlukla servi (*Cupressus sempervirens*), fıstık çamı (*Pinus pinea*), defne (*Laurus nobilis*), porsuk (*Taxus ssp.*), şimşir (*Buxus ssp.*), çitlenbik (*Celtis*) türleri ve İtalya'nın herdemyeşil meşeleri (*Quercus sp.*) gibi bitki çeşitleri kullanılmıştır. Herdemyeşil meşe türleriyle budanarak oluşturulmuş yeşil duvarlar, şimşir ve porsuktan budanarak şekillendirilmiş hayvan figürleri en yaygın topiary bitkilerindedir. Bahçedeki renk çeşitliliğinin temel esası yeşilin çeşitli tonlarından ağaçlar oluşturmaktadır. Çiçeklerin tek bir rolü yoktu daire, dörtgen, yıldız gibi geometrik şekilli parterlerde yapay olarak çizilmiş herhangi bir formu yada figürü canlandırmaktadır. Bununla birlikte çiçek kendi varlığını yitirerek bir renk ve koku topluluğunun etkisiz bir parçası haline gelmiştir (Taş, 1998).

1.3.3.3. Naturalistik Peyzaj Sanatı

Natüralizm; kelime anlamıyla güzel sanatlar ve edebiyatta doğanın bütün gerekçeleriyle yansıtılması, doğalcılık anlamındadır (Hasol, 2002).

İngiltere'de, 17.yy'da Fransız stiline eğilim sonucu ortaya çıkan peyzaj sanat uygulamaları, arazinin dalgalı bir yapıya sahip olması nedeniyle hiçbir zaman gerçek Barok izine ve ruhuna sahip olamamış ve taklit olmaktan öteye gidememiştir. 17.yy'ın sonları İngiltere'de, büyük Fransız bahçesinin değil, Fransız formel bahçe örneklerini izleyen ticari bahçenin devri haline gelmiştir. 17. yy sonu, 18. yy başlarında zaten pek etkili olmayan Fransız aksiyal bahçe anlayışı iyice zayıflamıştır. Aksiyal vista, parka ulaşan bir yol şeklini almış, bahçe, merkezi bir ana aksa göre simetri olmadan tasarlanmıştır (Evyapan, 1974).

18. yy'ın başında Fransız Barok Peyzaj sanatı olgunluğunun en yüksek ulaşmıştır. Avrupa'nın neredeyse her yerine kolayca yayılan bu sanat tarzı, sadece sanat alanında kendisini göstermekle kalmamış o dönemde Barok tarzı ile beraber Fransız toplum hayatının, sosyetesinin seremoniye ve etikete bağlı olan yaşayış şekli de komşu memleketleri kolayca baskısı altına almıştır. Bunun en çok dikkat çeken örneklerini İngiltere ve Almanya'da görmek mümkündür (Aran, 1977).

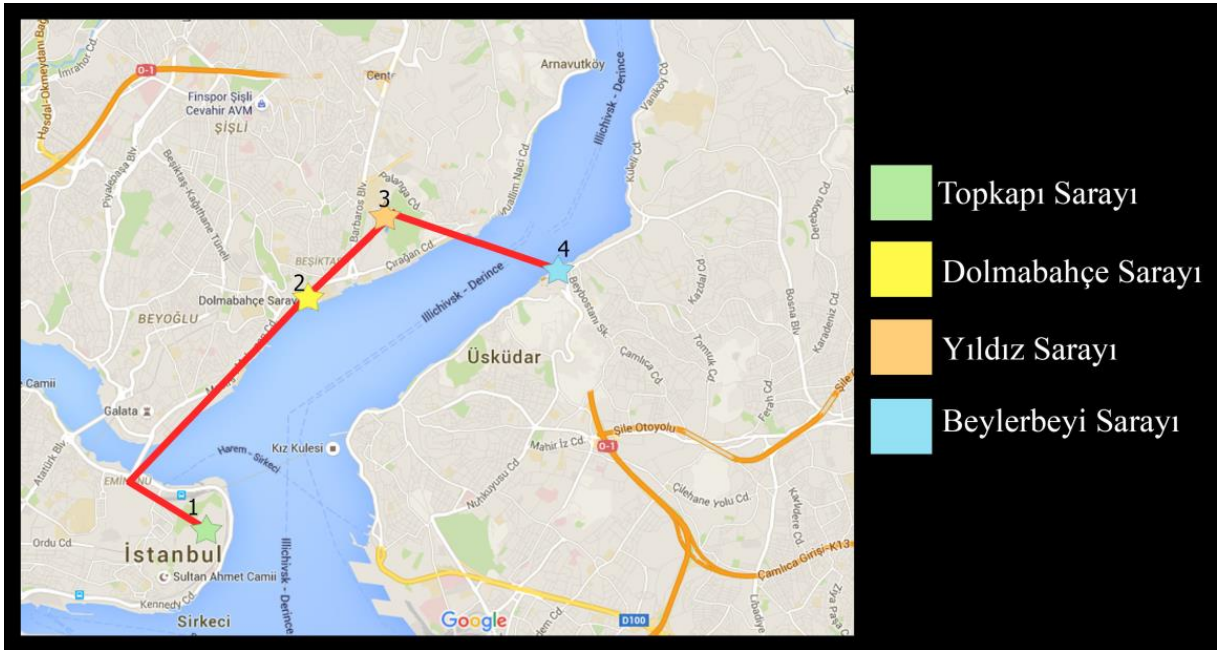
- Natüralistik Peyzaj Sanatı Özellikleri Akdoğan (1974)'e göre şöyle sıralanmıştır
- Arazinin orijinal çizgileri korunup kullanılmalıdır.
- Kitle-boşluk arasındaki tezatlık oldukça açıktır.
- Plan bütünlüğü arasında ahenk vardır.
- Ha-ha bahçeleri mevcuttur ve kır bahçesinin bir uzantısı olarak kabul edilmiştir.
- Yollar alan eğrilerine uyumlu olacak şekilde planlanır ve yollar her yöne açık görüş imkanı sağlar.
- Mimari ve yapısal elemanlar bahçe düzenine ustalıkla yerleştirilmiştir ve bazı bitkiler fon etkisi yaratmak için kullanılır.
- Su kullanımını doğal formlardır. bir kaynaktan akmaya başlar ve tüm alana yayılır.
- Bitki türü seçimlerinde ulu ağaçlar vurgu yapmak için kullanılır. Karaağaç, kayın, meşe, ıhlamur, at kestanesi, çınar gibi ulu ve yaprak döken türler haricinde ibrelili tür seçimleri vardır. Çiçekli ağaçlar ve çalılara hiçbir zaman yer verilmemiştir.
- Bahçe renk seçiminde yeşil ve tonlarına gidilmiş, kırmızı bitkiler kullanılmazdı. Renklilik ancak mevsim dönüşümleriyle elde edilirdi. Çim ve üzerindeki ağaçlar adeta bir ahenk içerisindedir.

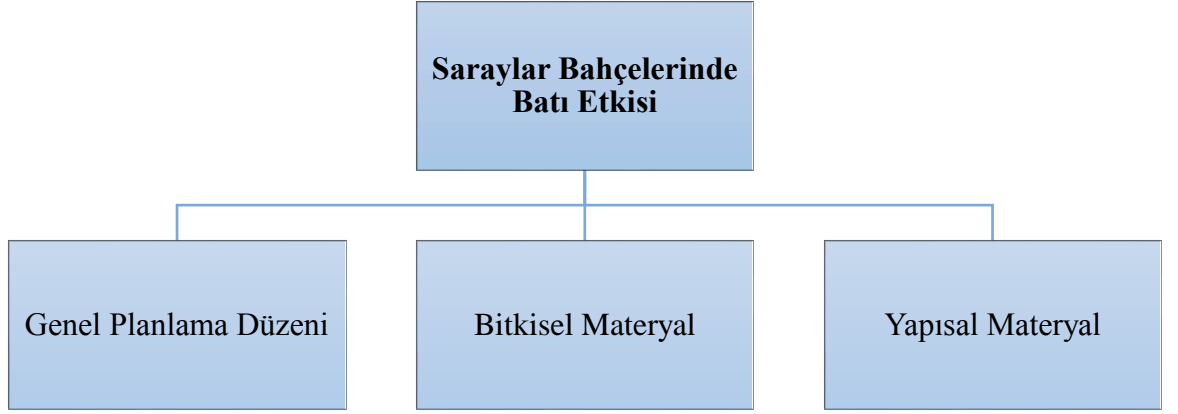
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal ve Metot

Geçmişten günümüze İstanbul, değişik imparatorluklara başkentlik yapmış ve bu dönemlerde tüm askeri, siyasi mimari olayların merkez noktası olmuştur. Bununla birlikte padişahların konaklama ve yaşama alanı olmuş önemli bir tarihi şehirdir. Bu nedenle birçok tarihi yapı ve alanlar günümüze İstanbul sınırlarında miras olarak konuşlanmıştır. 19.yy İstanbul saray bahçeleri de bu mirasın bir parçasıdır. Bununla birlikte gelen batı etkisinin peyzaj düzenine ve tasarım kararlarına etkisi, bitki seçimi ve düzenine yansımaları bu çalışma içerisinde incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışma amacının belirlenmesinden sonraki aşamada literatür taraması yapılarak temel kavramlara ilişkin veriler toplanmıştır. Bu çalışmanın ana materyalini T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan Topkapı Sarayı, Beylerbeyi Sarayı ve TBMM Genel Sekreterliği (Milli Saraylar)'a bağlı olan Dolmabahçe Sarayı ve Yıldız Sarayı'na çalışmaları oluşturmaktadır (Şekil 1). Daha sonra çalışma alanı ile ilgili olarak literatür çalışması yapılmış ve yerinde incelemeler yapılarak saraylar hakkında bilgi sahibi olunmuştur.

Şekil 1. Araştırma materyallerini oluşturan saraylar

Şekil 2. Analiz kartlarının oluşturulma grafiği

Analiz Kartlarında batı değişimi ortaya koymak amaçlı yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada batı etkisi;

1. Genel Planlama Düzeni
2. Bitkisel Materyal
3. Yapısal Materyal

olmak üzere 3 ana etmen üzerinde irdelenmiştir.

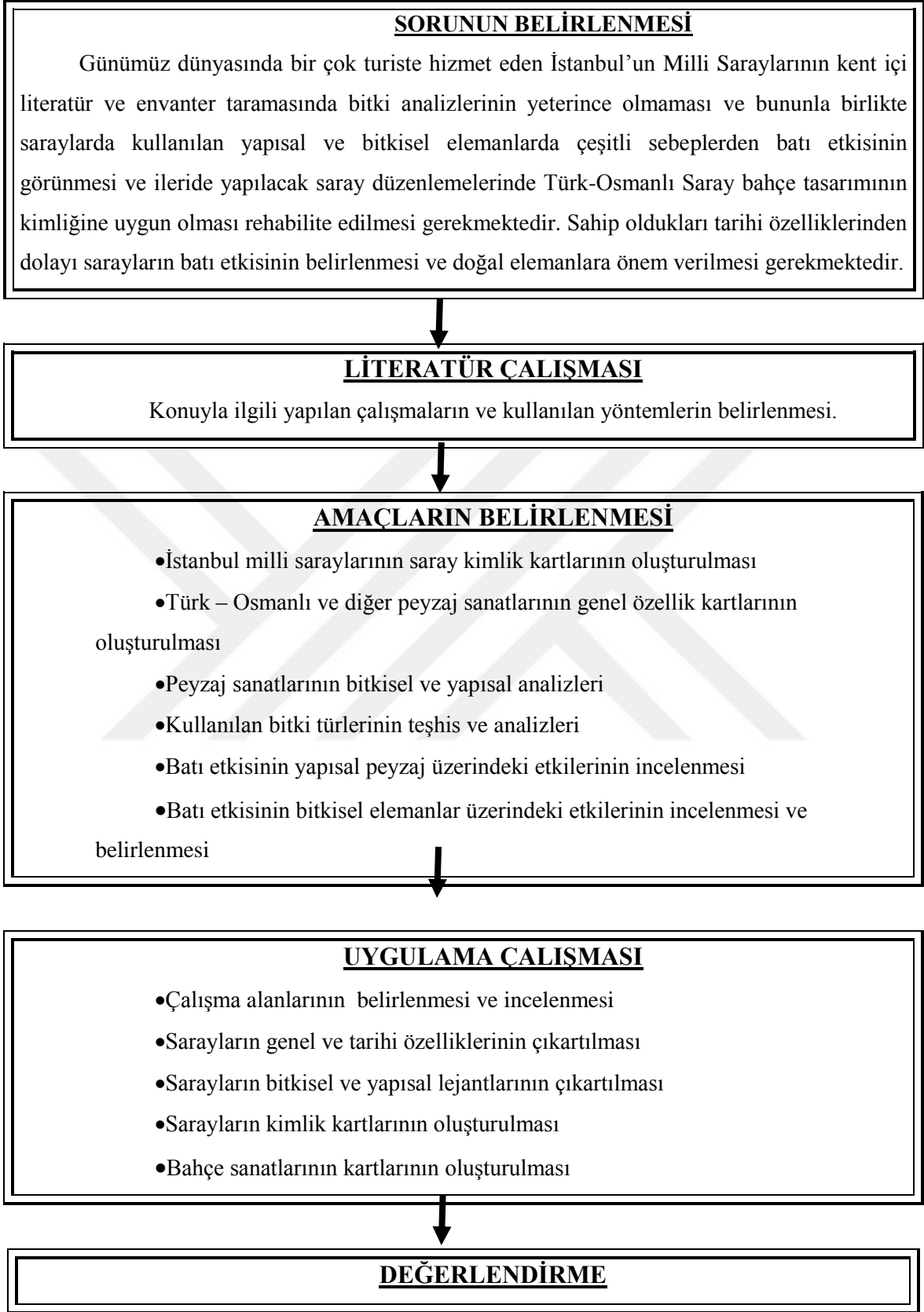
Tarih boyunca sarayların batı etkisiyle birlikte nasıl bir değişime uğradıkları yapılan bu analiz kartlarıyla ortaya konulmuştur. Oluşturulan analiz kartları bu 3 ana kavram üzerine kurulmuş ve her saray için analiz kartları oluşturulmuştur. Analiz kartları oluşturulurken literatür taraması sırasında bulunan kavramlar dikkate alınarak batının etkisiyle gelen ‘değişim süreci’ için en önemli unsurların ne olduğu tespit edilmiş ve genel planlama, bitkisel materyal ve yapısal materyal analiz kartlarının oluşturulması amaçlanmıştır. Yerinde incelemeler ve literatür taraması ile elde edilen bilgiler doğrultusunda meydana gelen değişimler tablolarda gösterilmiş ve 3 ana etmen üzerinde hangi kavramların etkilediği araştırılıp analiz kartları oluşturulması hedeflenmiştir (Şekil 2). Tüm analiz kartları geçmişten günümüze sarayların peyzaj düzenini etkileyen sanatlar olan; Türk Peyzaj Sanatı, Barok Peyzaj Sanatı, Rönesans Peyzaj Sanatı ve Natüralistik Peyzaj Sanatı bölümlerini içermektedir. Her sanat için yapılan literatür ve arazi çalışmalarından sonra çıkarılan ana kavramlar analiz kartlarının kurgusunu oluşturmuştur.

Çalışma alanı olarak belirlenen 4 saray dönem özelliklerine göre batı etkisi başlığı altında hangi kavramlarla etkilendikleri araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda Tablo (13)’de gösterilen genel planlama analiz kartı, Tablo (14)’de gösterilen bitkisel materyal

kartı ve Tablo (15)'de gösterilen yapısal materyal kartı her saray için ayrı ayrı oluşturulmuş ve Türk Peyzaj Sanatı, Barok Peyzaj Sanatı, Rönesans Peyzaj Sanatı ve Natüralistik Peyzaj Sanatı olmak üzere 4 bölümden oluşturulmuştur, çünkü yapılan literatür ve alan çalışmaları doğrultusunda geçmişten günümüze saray bahçelerinin tek sanattan etkilenmediği görülmüş ve analiz kartları bu düzende kurgulanmıştır.

Analiz kartları ile incelenen saraylara dair bulgular değerlendirilmiş ve çalışmanın sonucunda zamanla saraylarda izini bırakan 'batı etkisi' Dolmabahçe Saray'ı, Topkapı Saray'ı, Beylerbeyi Saray'ı ve Yıldız Saray'ı bahçesinde meydana getirdiği etkiler genel planlama, yapısal ve bitkisel materyal üzerindeki etkileri tespit edilmiştir.

Şekil 3. Çalışmaya ait genel akış diagramı

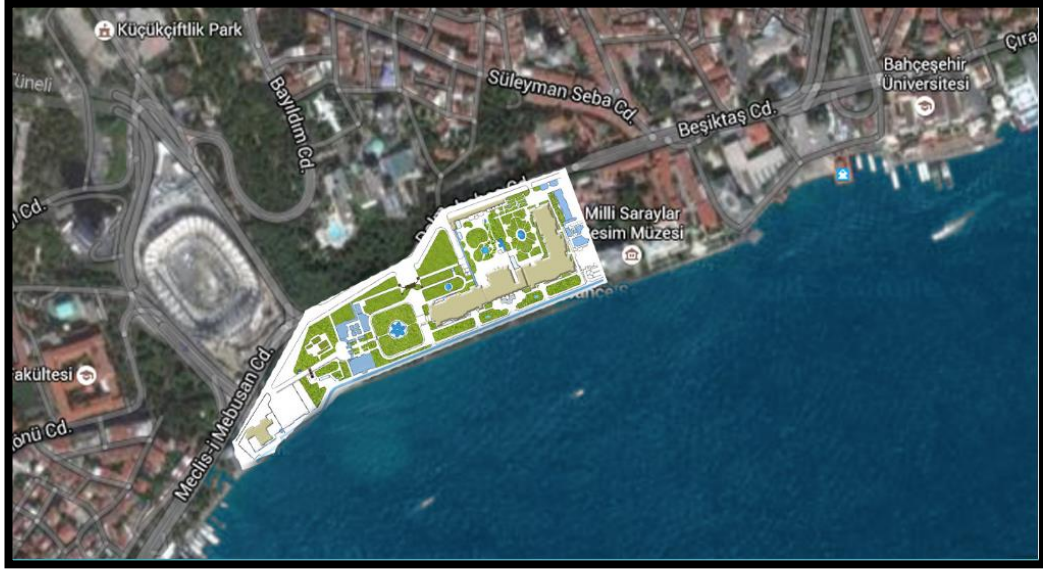
2.1.1.Çalışma Alanının ve Örnek Alanın Seçimi

Çalışma kapsamında gezilen alanlar; İstanbul'da bulunan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan Topkapı Sarayı, Beylerbeyi Sarayı ve TBMM Genel Sekreterliği (Milli Saraylar)'a bağlı olan Dolmabahçe Sarayı ve Yıldız Sarayı'dır.

Buna göre çalışmada aşağıdaki alanların Genel Özellikleri ve Tanıtımı şu şekildedir;

- Dolmabahçe Sarayı;

Dolmabahçe Sarayı, konum itibariyle İstanbul, Beşiktaş'ta, Kabataş'tan Beşiktaş'a uzanan Dolmabahçe Caddesi'yle İstanbul Boğazı arasında, 250.000 m²lik bir alan üzerinde bulunan saraydır (Şekil 4). Tarihteki bir çok isimlere yaşam alanı oluşturup tarihi olaylara tanıklık etmiştir. Marmara Denizi'nden Boğaziçi'ne deniz yoluyla girişte sol kıyıda konuşlandırılmış ve Üsküdar ve Salacak'ın karşısında yer alır (URL-2).

Şekil 4. Dolmabahçe Sarayı konumu (Google earth)

Dolmabahçe Sarayı'nın bugün bulunduğu alan, bundan dört yüzyıl öncesine kadar Osmanlı Kaptan-ı Derya'sının gemileri demirlediği, ve Boğaziçi'nin büyük bir koyu olarak kullanılmaktaydı. Geleneksel olarak denizcilik törenlerinin olduğu bu koy zamanla bir bataklık hâline geldi. 17. yüzyılda doldurulmaya başlanan koy, padişahların dinlenme ve eğlenceleri için düzenlenen bir "Hasbahçe'ye" dönüştürüldü. Bu bahçede farklı dönemlerde yapılan köşkler ve kasırlar topluluğu, uzun süre Beşiktaş Sahilsaray'ı adıyla anıldı. Dolmabahçe'nin yapım emrini veren ve ilk kullanan padişah I. Abdülmecid

18.yy'ın ikinci yarısına doğru, Türk mimarisinde Batı tesirleri görülmeye başlanmış ve "Türk Rokokosu" denilen süsleme şekli batı tesiri altında kalarak yapılan Barok tarzı köşk, kasır ve sebillerde kendini belirtmeye giriş yapmıştır (Şekil 6). Sultan III. Selim, Boğaziçi'nde Batı tarzında yapılan ilk binaları inşa ettiren padişah'tır. Mimar Melling'e Beşiktaş Sarayı'nda bir kasır yaptırmış, lüzum gördüğü farklı yapılarla da desteklemiştir. (URL-2).

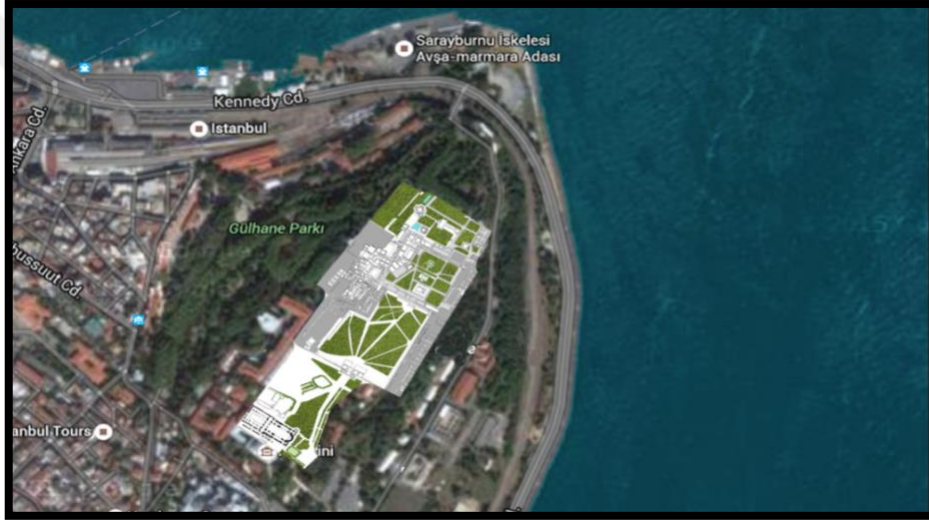
Şekil 5. Dolmabahçe Sarayı plan işleyiş şeması

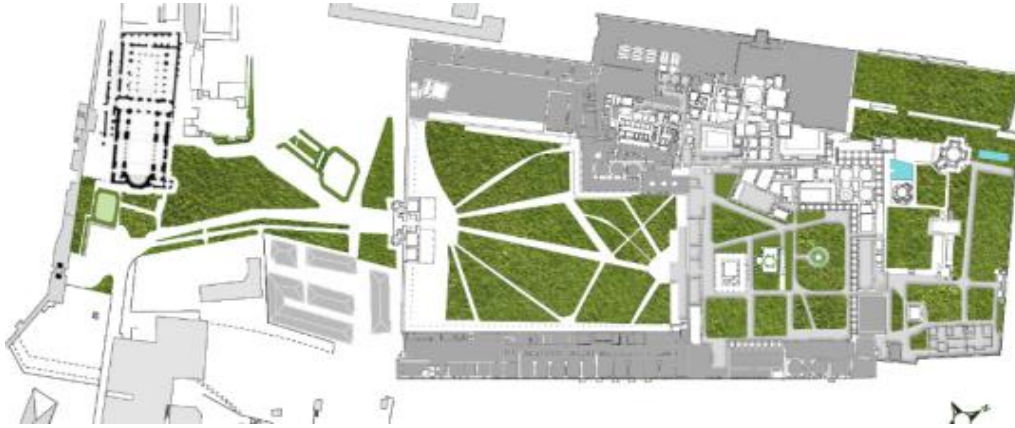
Şekil 6. Dolmabahçe Sarayı bahçe fotoğrafları

- Topkapı Sarayı;

Topkapı Sarayı; Fatih Sultan Mehmed'in 1453 yılında İstanbul'u fethinden sonra 1460 yıllarında inşasına başlanmış ve 1478 yılında inşası biten Saray; Marmara Denizi, İstanbul Boğazı ve Haliç arasındaki tarihi İstanbul yarımadasının ucundaki Sarayburnu'nda bulunan Doğu Roma akropolü üzerindeki 700.000 metrekarelik bir alan üzerine planlanıp uygulanmıştır (Şekil 7). Fatih Sultan Mehmed'den itibaren 31. padişah Sultan Abdülmecid'e kadar yaklaşık dört yüz yıl zamanla imparatorluğun idare, yönetim eğitim ve sanat merkezi olarak kullanılmıştır. 19.yüzyılın ortalarında hanedanın Dolmabahçe Sarayı'na taşınması ile terkedilmiştir fakat önemini her zaman korumuştur (URL-3).

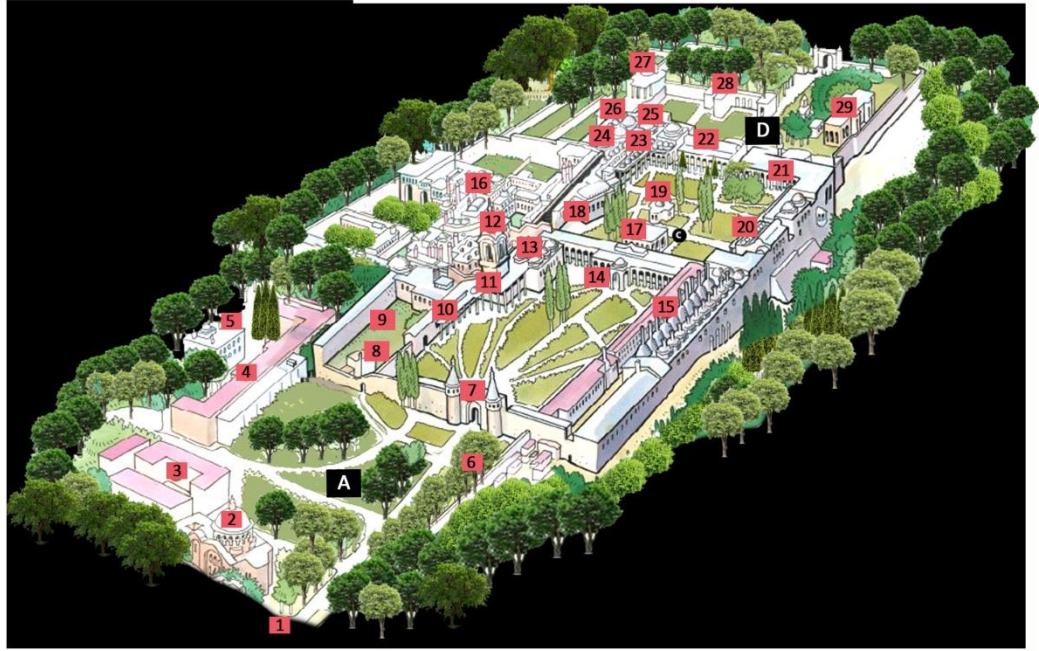

Şekil 7. Topkapı Sarayı (Google earth)

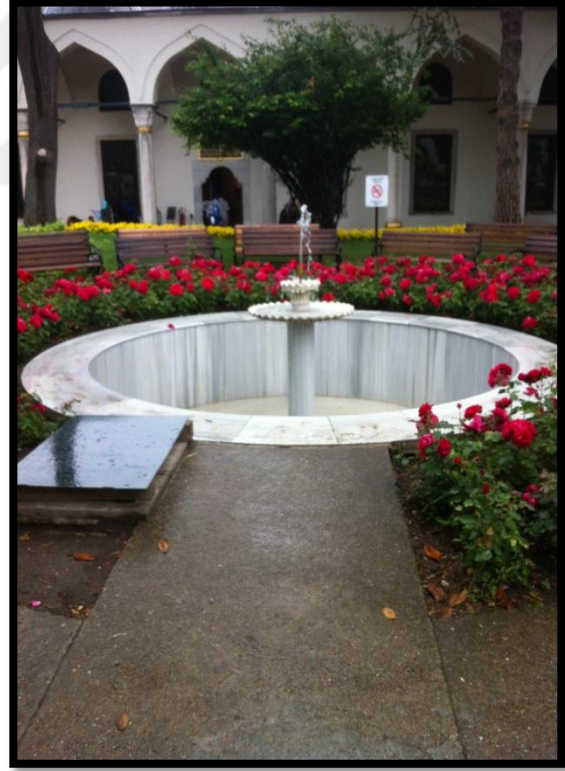
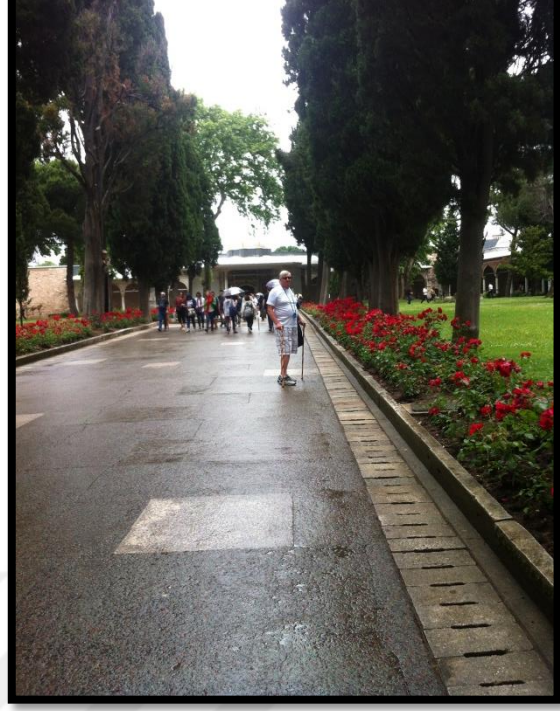
Şekil 8. Topkapı Sarayı plan gösterimi

A 1. Avlu	B Bab-ı Hümayun	14 Saadet Kapısı	22 Yatakhane
1 Bab-ı Hümayun	C 3. Avlu	15 Mutfak	23 Kutsal Emanetler
2 Aya İrini	8 Aya İrini	16 Harem	24 Sultan Minyatürleri
3 Imperial Mint	9 Imperial Mint	17 Arz Odası	25 Revan Köşkü
4 Arkeoloji Müzesi	10 Harem Giriş	18 Harem Çıkış	26 Sünnet odası
5 1. Avlu	11 Divan	19 3. Sultan Ahmet Kütüphanesi	27 Bağdat Köşkü
6 Gişe	12 Adalet Kulesi	20 Sultan Kıyafet.	28 Mustafa Paşa Köşkü
7 Bab-üs Selam Kapısı	13 Dış Hazine	21 İç Hazine	29 Mecidiye Köşkü

Şekil 9. Topkapı Sarayı işleyiş şeması

Şekil 10. Topkapı Sarayı bahçe fotoğrafları

- Beylerbeyi Sarayı

Beylerbeyi Sarayı, konum itibariyle İstanbul'un Üsküdar ilçesinin Beylerbeyi semtinde bulunan ve Sultan Abdülaziz tarafından 1861-1865 yıllarında mimar Sarkis Balyan'a yaptırılan saraydır. Sarayın bulunduğu yer tarihi bir yer olup, yerleşkenin konum alanı olarak kullanılması Bizans dönemine kadar uzanmaktadır. Beylerbeyi Sarayı bir saray kompleksi olup geniş bir bahçenin içinde asıl saray (yazlık saray) ile birlikte Mermer Köşk, Sarı Köşk, Ahır Köşk ve iki küçük deniz köşkünden yapılmıştır. Saray dikdörtgen bir yapıdadır (URL-4).

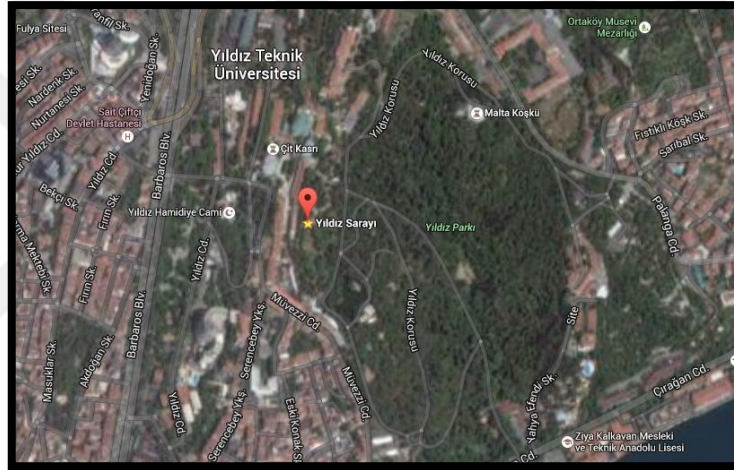
Şekil 11. Beylerbeyi Sarayı konumu (Google earth)

Şekil 12. Beylerbeyi Sarayı bahçe fotoğrafları

- Yıldız Sarayı

Yıldız sarayı konumu geniş bir alan içinde konumlanmış ve 500.000 metrekarelik bir alanda bulunmaktadır (Şekil 13). Osmanlı'nın son yüzyıllarında yaşama mekanı ve yönetim merkezi olarak hizmet vermiş ve yapı topluluğu ve bahçesi olmakla birlikte İstanbul Beşiktaş ilçe sınırları dahilinde, Beşiktaş, Ortaköy ve Balmumcu arasında, Marmara Denizi sahilden itibaren kuzeybatıya doğru yükselen, Beşiktaş tepesinin sırt çizgisine kadar bütün yamacı örten bir mekanlar sisteminde konuşlandırılmıştır. Ve mekanlar bütününden oluşan özel arazi konumu Natüralistik bahçe sanatı akımı gibi doğayla adete bir bütünleşen bir genel planlama özellikleri vardır. Yüksek duvarları, avluları, köşkleri ile mekanlar bütünüdür (Kartal, 2009).

Şekil 13. Yıldız Sarayı konumu (Google earth)

2.1.2. Sarayların Kimlik Kartı Hazırlanması

Yapılan bu çalışmada konu edinilen bu saraylar üzerinde gerekli alan çalışmaları yapıp saray kartları oluşturulmuştur. Peyzaj özellikleri, mimari özellikleri, yapım tarihi, mimari, konum bilgilerini, çizimlerini ve batı etkisinin hangi kavramlarda etkilediğini içeren bu kartlar bizlerin tarihi miraslarımızımıza ulaşabilmek için kolay bilgilendirme şablonları oluşturacaktır. Batı etkisinin hangi kavramlarda etkilediği ve hangi sarayı ne yönde etkilediği bilgilerine kolayca ulaştırabilecektir.

Oluşturulan Genel Planlama Özellikleri, Bitkisel Materyal Özellikleri, Yapısal Materyal Özelliklerini içeren analiz kartları Tablo (13), Tablo (14) ve Tablo (15)'de verilmiştir.

Tablo 13. Saray genel planlama özellikleri kartı

Saray Adı:	Yapım Tarihi:	Konum:
Mimarı:	Alan Metrekaresi:	Stil Etkisi :
Plan:		
Genel Planlama Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>
	Formal ve informel plan düzeni	Formel plan düzeni
	Dışa kapalı mahrem avlu sistemi	Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı
	Setli (teraslı) Peyzaj Planlaması	Tek bakışta geniş algı imkanı
	Zevk, Huzur Veren Mekanlar	Binayı ortalayan ana aks
	Yaşanılabilir Fonksiyonel Mekanlar	Simetrik plan
	Bahçede hayvanlara yer verme	Araziyle uyum
	Algıda zenginlik	Ana aksa dik yatay teraslanma
	Cennet Tasviri	Dairesel hatlar
	Doğaya Dönük Bahçe Stili	Bina ve bahçede ölçü uyumu
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı Özellikleri</u>	Bahçe boyu eninden en az 1/3 oranında büyük
	Formal düzen	Gösterişli seyredilen mekanlar
	Bina konumu manzaraya hakim yerde	Işınsal (çapraz) akslar
	Geniş görüş sağlayan teraslar	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>
	Binayı ortalayan ana bir aks	İnformal düzen
	Simetrik düzen	Kır gezintisi yapılan alanlar
	Doğaya uzanan peyzaj	Çok geniş arazi kullanımı
	Su oyunları	Doğal araziye uyum sağlama
	Çok farklı kotlarda bulunan teraslanma	Kitle-boşluk algısı
	Duvar, basamak, korkuluk kullanım	Kıvrımlı hatlar, yollar
Bina ve bahçe arasında oran uyumu	“Ha ha” adında sınır kapısı	
Su ve su aynaları kullanımı	Yapı yakınında formel-informel düzen	

Tablo 14. Saray bitkisel materyal kartı

Saray Adı:	Yapım Tarihi:	Konum:
Mimarı:	Alan Metrekaresi:	Stil:
Plan:		
Bitkisel Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>
	İnformel tasarım anlayışı	Formel düzen
	Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler	Simetri
	Meyve ağaçları	Herdemyeşil türler ağırlıkta
	Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı	Monokrom (tek renk) etkisi
	Çim parterler içinde ağaçlandırma	Ağaçlara budayarak şekil verme
	Monokrom çiçek parterleri	Çalılara budayarak şekil verme
	İşlevsel Bitkilendirme Özelliği	Formel parterler
	Gölge, Renk, Koku Özellikli Bitkiler	Labirent, arabesk motifleri gibi öğeler
	Doğal Eğim Setlenmesi	Duvar, basamak, korkuluk detaylarında artış
	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>	Çok farklı kotlarda teraslar
	Formel düzen	Herdemyeşil bitki ağırlığı
	Simetri	Topiary sanatı kullanımı
	Yaprak dökken türler ağırlıkta	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>
	Ağaçlara budayarak şekil verme	İnformel düzen ağırlıkta
	Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme	Grup ağaçlandırmaları
	Labirent, broderi motifleri	Monokrom (tek renk) etkisi
	Formel parterler	Geniş tepe taçlı, yapraklı anıtsal türler
	Polikrom çiçek parterleri	Geniş çim alanlar
	Girinti çıkıntılı ve kıvrımlı bezemeler	Kitle-boşluk arasındaki tezatlık

Tablo 15. Saray yapısal materyal kartı

Saray Adı:	Yapım Tarihi:	Konum:
Mimarı:	Alan Metrekaresi:	Stil:
Plan:		
Yapısal Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>
	Bahçe köşkleri, kameriyeler, kuşluklar	Su aynaları, fiskiyeler
	Dışa kapalı avlu düzenlenişi	Formel havuzlar
	Setli (teraslı) peyzaj düzeni	Heykel, vazo, grotto gibi öğeler
	Fonksiyonel mekanlar	Limonluk, sera gibi yapılar
	Zevk, huzur veren mekanlar	Hareketli ve sesli su kullanımı
	Algıda zenginlik	Kademeli süs havuzları
	Bahçede hayvanlara yer verme	Kıvrımlı formlu yapısal elemanlar
	Fiskiyeli havuz, çeşme, selsebil v.b.	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>
	Formel-informel düzenin birarada	İnformel, doğal kıvrımlı su ögesi
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>	Köprü, grotto, kaskat gibi mimari öğe
	Geometrik fiskiyeli havuzlar	Cami, mabet, pagoda gibi odak noktaları
	Su oyunları	Romantizmi güçlü kılan doğal taklidi öğeler
	Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola	Suyun kullanımı
	Limonluk, sera gibi yapılar	Kitle boşluk ilişkisi
Kaskatlı sular ve su aynaları	Tabii formlu su kullanımı	
Duvar, basamak, duvar elemanları	Pastoral manzara oluşturma isteği	

3. BULGULAR

Osmanlı'da batılılaşma etkileri 18.yy yaşayan Lale Devri ile birlikte girmeye başlamıştır. Sultan Abdülmecid'in 1839'da Tanzimat Fermanı'nı ilan etmesi ile ilerlemiş, hızlanmış ve Sanayi Devrimi'nin oluşturduğu yeni tasarımlarla mekanlar tasarlanmıştır. 19.yy'da başta İngiltere olmak üzere batı ülkeleri ile ticari anlaşmalarla birliktelikler yapılmış ve Osmanlı İmparatorluğu'nda toplumsal yapıdan başlayarak mimariye kadar batılılaşma hareketleri hız kazanmaya başlamıştır. İlk olarak saray yapılarında batı kökenli yeni tasarımlar bulunmuş ve zamanla diğer yapılarda da popüler haline gelmiştir (Fitöz, 2007).

3.1. Dolmabahçe Sarayı

3.1.1. Dolmabahçe Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri

Saray konumu Beşiktaş Hasbahçe ve Kabataş'taki Karabali (Karaabali) bahçeleri arasında kalan koy doldurularak bahçeler birleştirilmiştir. Bu bahçelerin arasına inşa edilen Dolmabahçe Sarayı'nın deniz ile kara tarafındaki yüksek duvar arasında kalan alanda oldukça bakımlı bahçeleri konumlanmıştır. Hazine Kapısı ile saray girişi arasındaki kareye yakın dikdörtgen şeklindeki Has Bahçe, Mabeyn veya Selamlık Bahçesi adlarıyla da tanınmaktadır. Avrupai tarzda düzenlenmesi yapılan bahçenin ortasında büyük bir havuz bulunur. Muayede salonunun kara tarafında kalan Kuşluk Bahçesi ise adını Kuşluk Köşkü'nden almıştır (URL-5). Dolmabahçe Sarayı ismini Sultan II. Osman (1618-1622) dönemlerinde ilk olarak bir 'Cirit Sarayı' olarak yapılmış ve sonralardan da adı 'Dolma Bahçe' olarak kalmıştır (Konyalı, 2010).

Sarayın mevkii 17.yy başlarına kadar kaptan paşaların da ikamet ettiği ve donanmanın demirlediği bir koydur. 17.yy sonunda Topkapı Sarayı'nın kadrosu tamamlanmış ve yazlık kalıncak yer olarak seçilmiştir. Sarayın hassa mimari Grabet Balyan olarak bilinmektedir. 1815 yılında saray bir yangın geçirmiş ve 1856 yılında da saray tekrar açılmıştır. Rokoko süslemelidir. Baroklaşan yoğun ampir süslemeler hem içinde hemde dışında bulunmaktadır (Esmenli,2002).

Şekil 14. Dolmanahçe Sarayı süslemeleri

Şekil 25. Dolmanahçe Sarayı boğazdan görünüş (URL-6)

Dolmabahçe sarayı yapıldığı ilk zamanlarda tam olarak ülkenin değişim simgesiydi çünkü başlayan sanayi devrimi sarayı her anlamıyla etkilemeye başlamıştır. Yeni bir tasarım kimliği ve anlayışı getirmekteydi (Konyalı, 2010).

Ayrıca İstanbul Boğazı'nın ihtişamlı yapılarından biri olan Dolmabahçe Sarayı'nın geçmişine baktığımızda Dolmabahçe ve çevresinin; altın postu aramaya çıkan Argonatların efsanevi gemisi olan Argos'u demirledikleri, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethi sırasında Haliç'e asker çıkarttığı sahil ön bahçesi köklü bir geçmişe sahiptir (Şekil 16) (Fitöz, 2007).

Şekil 36. Dolmabahçe Sarayı Fatih Sultan Mehmed'in Haliç'e asker çıkardığı Sahil ön bahçesi

3.1.2. Dolmabahçe Sarayı Üzerindeki Batı Yansımaları

Dolmabahçe Sarayı'nın peyzaj özelliklerinde dönem özellikleri, padişahlar ve yönetim sisteminin etkisi de büyüktür. Bu sistem dönüşümün en belirgin göstergelerinden biri olmasının yanında Osmanlı'daki saray örgütlemesinin farklı ve yeni biçimini yansıtır. Fatih Sultan Mehmed tarafından imparatorluk ölçüsünde arttırılan saray planlaması Osmanlı sisteminin batılılaşmayı kabul ettiği 19. yy'a kadar değiştirilmedi ve karmaşık saltanatla süslendi. Avrupa'ya tarihsel gücünü sahneleyen Avrupalı bir sarayla açılmak durumundaydı. Temelini oluşturmadığı çağdaşlaşmayı hızla ithal eden Osmanlı Dolmabahçe Sarayını inşa etti (1845-55). Bu sarayda tümüyle Tanzimat'ın ruhuna uygun bir biçimleniş hakimdir. Osmanlı geleneğinde din ile iktidarı buluşturan camilerin dışında

bir sivil yapıya tanınan kent dokusuna aykırı anıtsallık; tek parça Avrupa saraylarının bir uzantısı olan saray kütlesi, sütunlu, alınlıklı, balkonlu ve yoğun Hellenistik süslemeli neoklasik cephe estetiği (Şekil 17), Avrupa saraylarında uygulanan simetrik plan şeması ve yan yana sıralanan mekan düzeni tasarlanmaktadır (Esmenli, 2002).

Şekil 47. Dolmanahçe Sarayı Ampir Süslemeleri

Saray 1843-1856 yıllarında Sultan Abdülmecid'in (1839-1861) emriyle batılılaşma girişimlerini simgeleyecek ve imparatorluğun görkemini de vurgulayacak şekilde saray mimarları Karabet ile Nikogos Balyan tarafından yapılmıştır. Tarihsel süreç içinde altı padişaha hem özel konut hemde devlet işlerinin yürütüldüğü yönetim merkezi olarak ev sahipliği yapmış ve iktidarın simge yapısı haline gelmiştir. Dolmabahçe sarayı 45.000 m² alan içine yerleşmiştir. Sarayın sanayi devrimi ile aynı yıllarda yapılmış olması ve bu

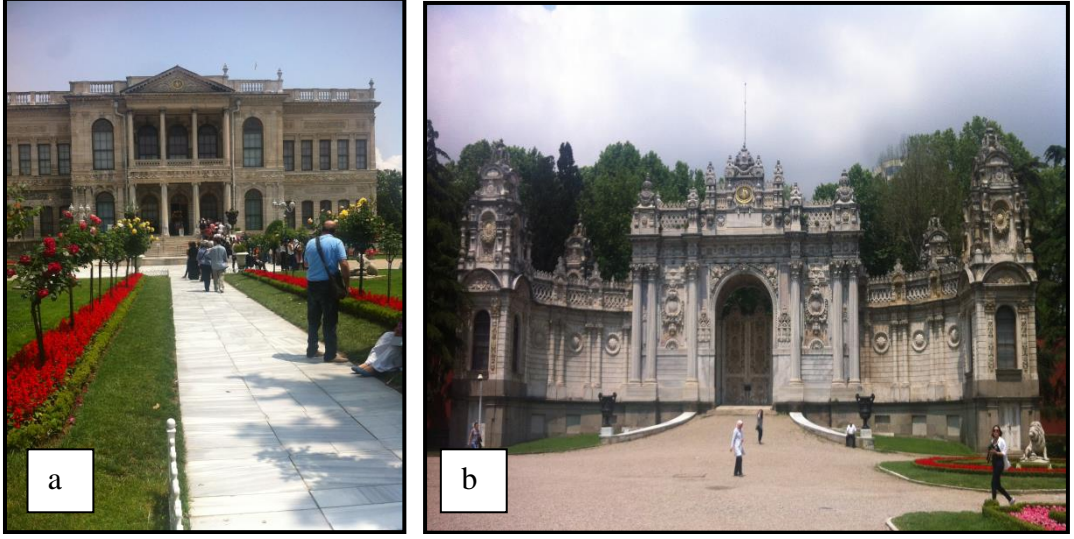
dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda Avrupa tarzı yaşam ile Batı sanat akımlarına duyulan ilginin artmasının etkileri etkileri gözlenebilmektedir (Fitöz, 2007).

Deniz tarafındaki bahçeler Has Bahçe' nin devamı gibidir. Büyük Yalı Kapısı'nın iki yanında yer alan tarhların ortasında birer havuz vardır. Tarhların geometrik şekillerle düzenlenmesi, süslemede fener, vazo, heykel gibi objelere yer verilmesi, bahçelerin de ana yapı gibi batı etkisi altında kaldığını göstergesidir. Sarayın bahçelerinde daha farklı olarak Avrupa ve Asya kökenli bitkiler kullanılmıştır. Saray'ın Harem Dairesi'nin kara tarafında bulunan Harem Bahçesi'nde oval havuz ve geometrik şekillerle tasarlanmış tarhlar bulunur (Şekil 18) (URL-5).

Şekil 58. Geometrik tasarlanmış bitki tarhları

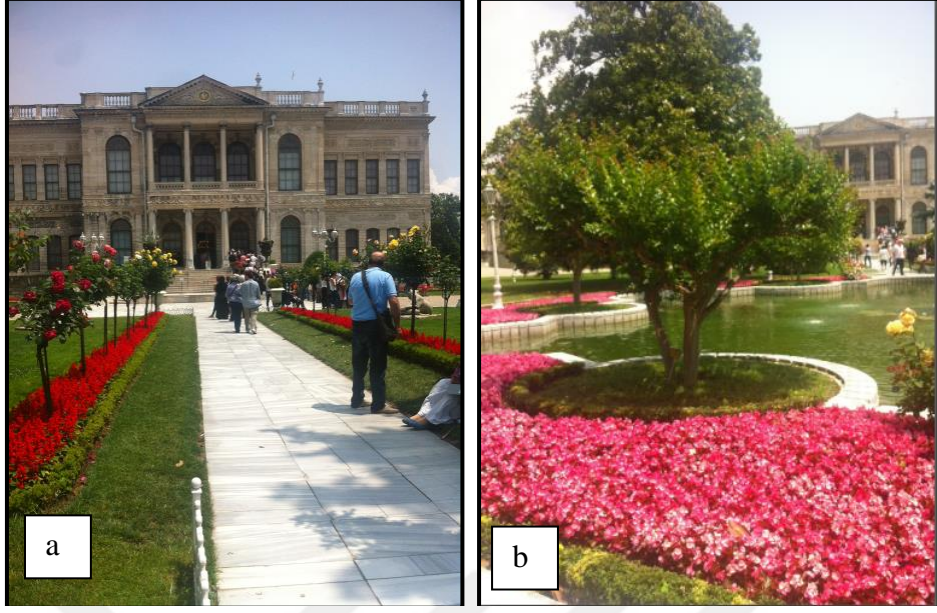
Tanzimat döneminin en büyük külliyesi olan Dolmabahçe Sarayı, Balyanlar tarafından tek parça yapı kütesi olarak kurulmuş, içinde ve dışında baroklaşan yoğun Ampir süslemeli batılı tarzda oluşturulmuş bir mimaridir (Esmenli, 2002).

Şekil 69. Dolmabahçe Sarayı yoğun Barok, Rokoko ve Ampir süslemeler
(a: Mabeyn Bölümü b: Hazine Kapısı)

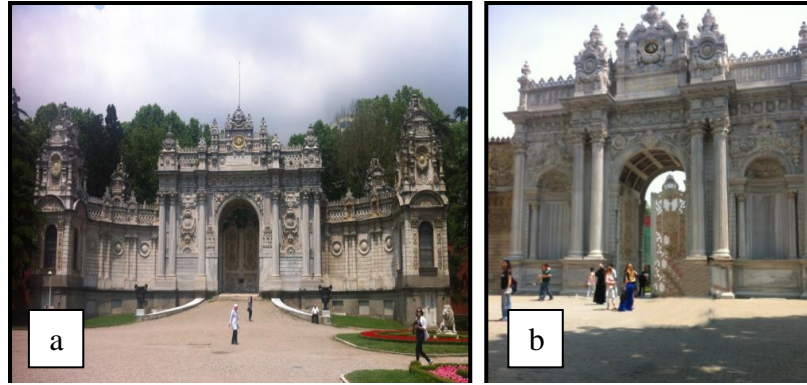
1850’li yılların başından itibaren neredeyse Dünyayı biçimlendiren ‘Sanayi Devrimi’ nin güçlü etkilerini doğru biçimde karşılayabilmek için yepyeni bir tasarım ürünüdür. Dolmabahçe sarayı değişik yerlerde ve ülkelerde toprakları olan Osmanlı imparatorluğunun bu değişik sürelerde ve oranlarda sarayı etkilemiştir (Konyalı, 2010).

Selamlık (Mabeyn) Bahçesinde çim alanlar formal plan düzeninde simetrik parterler olarak tasarlanmıştır. Belirli odak konumlarda simetriye yer verilmekle birlikte batı stilinin katı simetri anlayışı burada bulunmamaktadır. Bitkilerin doğal formları ve biçimleri korunmuştur. Ana aks boyunca bitkisel gruplamalara gidilmemiş herdemyeşil ve yaprak dökken nadir türler soliter olarak dikilmiştir. Yolun iki tarafında, şimşirlerle oluşturulan bordürlerle planlanan ana aksı vurgulayan güller dikilmiştir. Hatta ana aksın iki tarafında şimşirlerle oluşturulan dörtgen biçiminde kırmızı ve yeşil renkli mozaik doku yer almaktadır. Bahçede bulunan havuzun çevresinde simetrik yer alan *Lagerstroemia indica* ile renk etkisi için kullanılmıştır. *Magnolia grandiflora*, *Pinus pinea* ve *Picea pungens* gibi herdemyeşil bitkiler bu konumun en önemli bitkileri arasındadır (Kaşif, 2010).

Şekil 20. a: Dolmabahçe Sarayı Mabeyn bölümünde ana aksı destekleyen güller ve şimşirler b: *Lagerstroemia indica* ve *Begonia* sp. İle renk kontrastı

Deniz cephesinde manzaranın engellenmemesine özen gösterilmiş fazla boylanmayan çalı grupları ile bir bitkilendirme tasarımı yapılmıştır. Saltanat kapısı ile Vezir iskelesi kapısı aksı Phoenix türleri ile vurgu sağlanmıştır. Yol cephesinde ise, yüksek duvarların önünde, daha yoğun bir peyzaj tasarımı yapılmıştır (Kaşif, 2010). Sarayın girişleri ‘Hazine Kapısı’ ve ‘Saltanat Kapısı’ dış dünyaya açılan en etkili ve gösterişli simgesel tasarımlar arasındadır. Ayrıca ‘Zafer Takları’ gibi Roma İmparatorluğu’nun simgesi gibi Rokoko ve Ampir özellikli süslemeleri ile Osmanlı dönemindeki motiflerinde değişmeye başladığının göstergesidir (Konyalı, 2010).

Şekil 21. Dolmabahçe Sarayı’nın gösterişli girişleri
(a: Hazine Kapısı, b: Saltanat Kapısı)

Batıya yönelişle birlikte Osmanlı geleneksel estetik anlayışı 19.Yy ait sanat akımlarının ve yeni teknolojik gelişmelerin etkisiyle mekan tasarımında yeni bir arayışa girmiştir. Özellikle Avrupa'da açılan uluslar arası fuarlardan saraylar için tasarımlar satın alınmış ve mekanlar itibarın ifadesi olarak son teknolojileri içeren yeni tasarımlarla donatılmıştır. Bu başlayan batı etkisinin en yoğun yaşandığı Dolmabahçe Sarayı'nda yer almıştır (Fitöz, 2007).

Dolmabahçe Sarayı'nın tasarlanan planında özgü ve belirli tarzlara giren bir mimari bir planlaması belirgin olmamasına rağmen Fransız Baroku, Alman Rokokosu, İngiliz Neo Klasizmi, İtalyan Rönesansı ile birleşmiş bir biçimde uygulanmıştır. Saray, batı anlayışıyla çağdaşlaşma ihtiyaçlarını da göz önüne de alıp, o yüzyıl içinde gelişen ve güzelleşen sanat izlenimi içinde yapılmış bir eserdir. Hatta 19. yy köşk ve saraylarına dikkatimizi verdiğimizde onların, toplum içinde yaşanan yüzyılın sanat olaylarına değil, toplumun ve tekniğin ilerlemesini de anlattığı dikkat çekebilir. (Gülersoy, 2001).

18.yy ortasına kadar Türk bahçesi geometrik şekillerden uzak genişlik, ferahlık, sükunet ifade eden kendi klasik karakteri içinde kalmıştır. Türk bahçe sanatındaki ilk kapsamlı uygulamasının yüzyılın ilk yarısında Sadabad Sarayı çevresinde görüldüğü batı etkisi, giderek yaygınlaşmış, 18.yy boyunca, Avrupa ve özellikle İtalyan etkilerinin tutunabildiği görülmüş, çim alanları ve parterler büyümüş, taş ve teras bölümleri azalmış; yüzyılın sonuna doğru yabancı etkilerinin kökleşmiş, gittikçe büyüyen çiçek ve parter tarlaları da arada bir fakat ölçülü şekil de bu hareketleri izlemiş, planda da aks düzeni ne bakılmamak şartıyla biraz daha serbestlik uygulanmıştır. (Fidan, 1987)

3.1.3. Dolmabahçe Sarayı Donatı Elemanları

Saray içerisinde kullanılan donatı elemanları aşağıda Tablo (11)'de verilmiştir. Yapılan bu analiz sonucunda yapılan literatüre çalışmalarında da belirtildiği üzere;

- Yoğun hayvan objeleri kullanımları,
- Hayvan başlı havuz elemanları,
- Kaskatlı su elemanları,
- İnsan ölçütlerini oldukça geçen yapısal elemanlar,
- Yoğun işleme ve süsleme,
- Ampir süslemeleri ve baroklaşan bir rokoko süsleme algısı sarayda kullanılan her obje üzerine işlenmiştir.

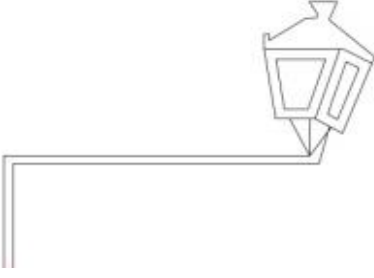

Donatılarda sanayi devriminin getirdiği yeni malzemeler ve tekniklerle birlikte yoğun işlemeciliğe gidilebilmiştir (Konyalı, 2010).

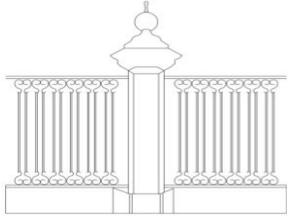
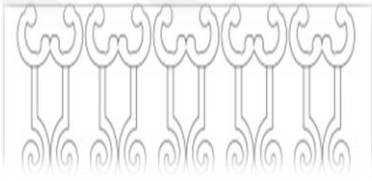

Şekil 22. Sanayi devriminin getirdiği batı tekniği olan demir döküm ile yapılan ‘Selamlık Bahçesi’ndeki fiske düzen

Tablo 16. Dolmabahçe Sarayı mevcut donatı analizi

DOLMABAHÇE SARAYI			
Saat Kulesi		Kaskatlı SU	
Hayvan Objeleri		Hayvan Objeleri	
Aydınlatma Elemanları		Aydınlatma	
Hayvan Objelerix		Aydınlatma Elemanları	

Tablo 16'nın devamı			
Grotto		Kaskatlı süs havuzu	
Çiçeklik		Çiçeklik	
Bahçe Korkuluğu		Bahçe	

Dolmabahçe sarayında kullanılan aydınlatma elemanları, kaskatlı havuz detayları, harem ve selamlık bahçelerinde kullanılan objeler, hayvan büstleri batı tarzında Avrupa izlenimlerini birebir yansıtmaktadır. Desenlerde hakim olan yivler, girintili yoğun oymalı desenler batı tarzının etkilediği görülmektedir.

3.1.4. Dolmabahçe Sarayı Peyzaj Özellikleri

Sultan Abdülmecid döneminde bu bahçelerin düzenlenmesi için Bahçıvan başı Alman Sester ve yardımcıları Alman Fritz Vensel ile Koch Münika idi ve ayrıca Avrupa, Asya Afrika'dan getirilen bitkilerle de zengin ve çeşitli bir bitki koleksiyonu oluşturulmuş (Konyalı, 2010).

Dolmabahçe sarayı genel düzeni ile yüksek duvarlarla birbirinden ayrılan bir ‘Bahçeler’ sistemi mantığıyla oluşturulmuştur. 4 ana bölümden meydana gelmiştir (Konyalı, 2010).

3.1.5. Dolmabahçe Sarayı Mevcut Bitkileri

Dolmabahçe Sarayı Yaltırık (1997)’e göre çıkartılan mevcut bitki analizi Tablo (17)’da verilmiştir.

Tablo 17. Dolmabahçe Sarayı mevcut bitki analizi

Dolmabahçe Sarayı	Adet	Dolmabahçe Sarayı	Adet
<i>Abies bornmulleriana</i>	7	<i>Juglans regia</i>	2
<i>Abies pinsapo</i>	3	<i>Kerria japonica</i> ‘Pleniflora’	4
<i>Acer negundo</i> ‘Variegatum’	3	<i>Lagerstroemia indica</i>	12
<i>Acer palmatum</i>	1	<i>Lauroceracus officinalis</i>	2
<i>Aesculus x carnea</i>	3	<i>Laurus nobilis</i>	3
<i>Aesculus hippocastanum</i>	8	<i>Ligustrum vulgare</i>	3
<i>Araucaria araucana</i>	8	<i>Lonicera nitida</i>	1
<i>Aucuba japonica</i>	2	<i>Magnolia grandiflora</i>	45
<i>Berberis thunbergii</i> ‘Atropurpurea’	10	<i>Magnolia x soulangiana</i>	4
<i>Buddleia davidii</i>	3	<i>Nerium oleander</i>	1
<i>Broussnetia papyrifera</i>	1	<i>Salix babylonica</i>	3
<i>Buxus microphylla</i>	2	<i>Salix caprea</i>	2
<i>Buxus sempervirens</i>	2	<i>Sequoia sempervirens</i>	2
<i>Buxus sempervirens</i> ‘Rosmarinifolia’	5	<i>Sophora japonica</i>	1
<i>Camellia japonica</i>	9	<i>Sophora japonica</i> ‘Pendula’	1
<i>Cedrus atlantica</i> ‘Glaucua’	4	<i>Tamarix parviflora</i>	4
<i>Cedrus deodara</i>	50	<i>Taxus baccata</i>	6
<i>Cedrus libani</i>	3	<i>Tilia argentea</i>	8
<i>Cephalotaxus harringtonia</i> ‘Fastigiata’	2	<i>Tilia platyphyllos</i>	10
<i>Chaenomeles japonica</i>	3	<i>Trachycarpus fortunei</i>	2
<i>Chamaerops exelsa</i>	12	<i>Phyllostachys bambusoides</i>	3
<i>Chimonanthus praecax</i>	1	<i>Picea abies</i>	9

<i>Cornus alba</i> 'Sibirica'	1	<i>Picea glauca albertiana</i> 'Conica'	1
<i>Cotinus coggygia</i>	3	<i>Picea pungens</i> 'Glaucua'	13
<i>Cunninghamia lanceolata</i>	2	<i>Picea pungens glauca</i> 'Pendula'	2
<i>Hydrangea macrophylla</i>	12		
<i>Cupressus sempervirens</i>	8	<i>Pinus brutia</i>	3
<i>Cryptomeria japonica</i> var. 'Elegans'	11	<i>Pinus griffithii</i>	4
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpurea'	4	<i>Platanus x acerifolia</i>	31
<i>Forsythia viridissima</i>	3	<i>Podocarpus macrophyllus</i>	2
<i>Fraxinus angustifolia</i>	1	<i>Punica granatum</i>	1
<i>Pyracantha coccinea</i>	2	<i>Quercus rubra</i>	1
<i>Yucca filementosa</i>	2		

Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan bitkilere baktığımızda *Cedrus deodara*, *Platanus x acerifolia*, *Magnolia grandiflora* bitkileri en fazla kullanılan bitkiler arasındadır. Batı etkisinin en etkin şekilde gözüktüğü Dolmabahçe Sarayı kullanılan egzotik bitkileri ile de bu etkiyi vurgulamaktadır.

Egzotik bitkilerin simetri ve formal bir düzende kullanılışı batı etkisini bizlere göstermektedir. Buna rağmen bahçede bazı yerlerde informel dizim yapılıp simetri bazı yerlerde kırılmıştır. Bu yüzden Dolmabahçe Sarayı'nın Barok bahçe sanatından ve aynı zamanda Neo Klasik tarzdan etkilendiğini söyleyebiliyoruz.

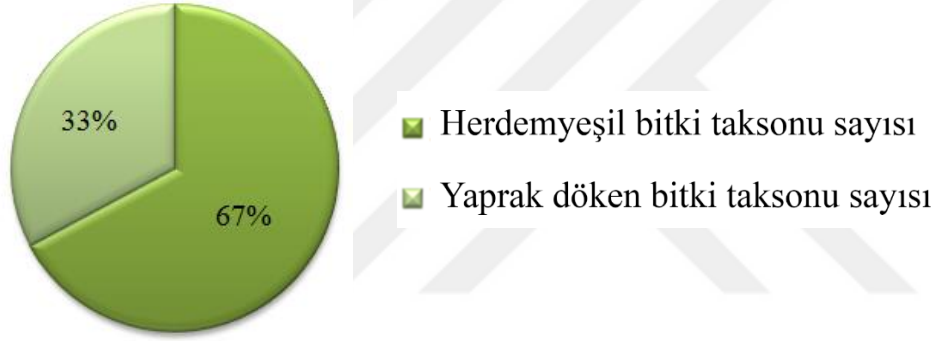
Sarayda kullanılan 7 adet *Cupressus sempervirens* Türk bahçelerinde servinin önemine ve kullanılması göz ardı edilmeyen türler arasında olduğunu bize göstermektedir.

Muayede Salonu deniz tarafı formal bahçesinde, kullanılan egzotik bir tür olan *Chamaerops exelsa* 12 adet kullanımıyla sarayda fazla kullanılan türler arasındadır.

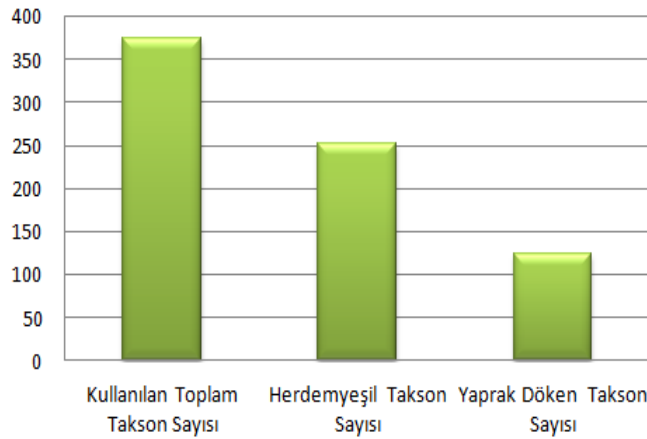
Tablo 18. Dolmabahçe Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu

DOLMABAĞÇE SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Herdemyeşil Bitki Taksonu Sayısı	Yaprak Döken Bitki Taksonu Sayısı
	375	252	123
Yüzde %	%100	%33	%67

Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan 375 adet bitkinin 252 adeti herdemyeşil taksonlardan oluşmaktadır. Sarayın padişahlar için 4 mevsime uygun şekilde tasarlanmış olması kullanılan bitki seçimlerininide etkilemiş; herdemyeşil bitki seçimlerini arttırmıştır.

Şekil 23. Herdemyeşil-yaprak döken bitki taksonu sayısı

Şekil 24. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı

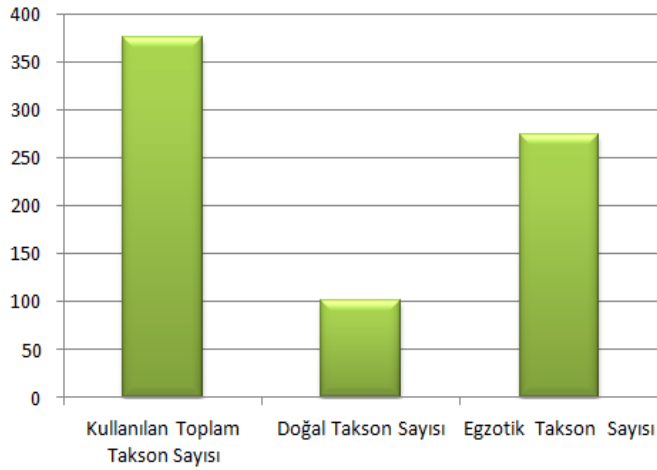
Tablo 19. Dolmabahçe Sarayı doğal-egzotik bitki taksonu durumu

DOLMABAHCÉ SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Doğal Bitki Taksonu Sayısı	Egzotik Bitki Taksonu Sayısı
	375	101	274
Yüzde %	100%	%27	%73

Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan 375 adet bitkinin 274 adeti egzotik taksonlardan oluşmaktadır. Sarayın bitkilendirme tasarımında da batı etkisinden etkilendiği bu seçime de yansımıştır.

Şekil 25. Doğal-egzotik bitki taksonu sayısı

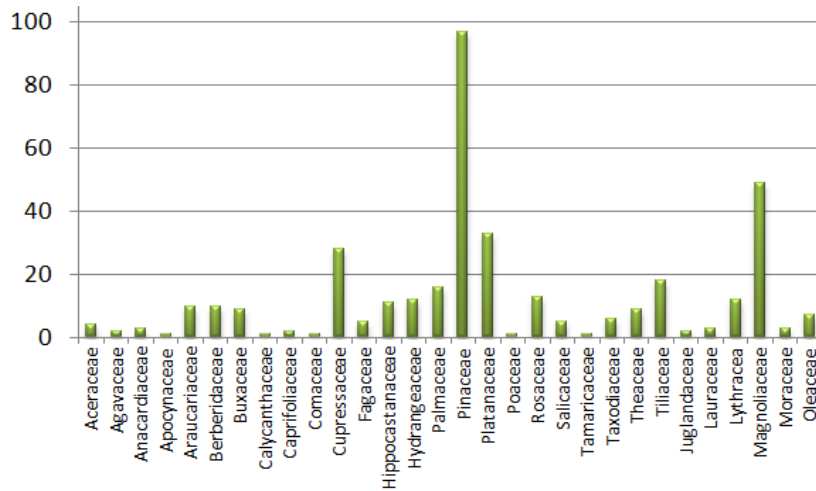

Şekil 26. Doğal-egzotik bitki taksonu sayısı

Tablo 20. Dolmabahçe Sarayı familyalarına göre bitki analizi

FAMİLYALAR	ADET	FAMİLYALAR	ADET
<i>Aceraceae</i>	4	<i>Lauraceae</i>	3
<i>Agavaceae</i>	2	<i>Lythraceae</i>	12
<i>Anacardiaceae</i>	3	<i>Magnoliaceae</i>	49
<i>Apocynaceae</i>	1	<i>Moraceae</i>	3
<i>Araucariaceae</i>	10	<i>Pinaceae</i>	97
<i>Berberidaceae</i>	10	<i>Platanaceae</i>	33
<i>Buxaceae</i>	9	<i>Poaceae</i>	2
<i>Calycanthaceae</i>	1	<i>Rosaceae</i>	13
<i>Caprifoliaceae</i>	2	<i>Salicaceae</i>	5
<i>Comaceae</i>	1	<i>Tamaricaceae</i>	1
<i>Cupressaceae</i>	28	<i>Taxodiaceae</i>	6
<i>Fagaceae</i>	5	<i>Theaceae</i>	9
<i>Hippocastanaceae</i>	11	<i>Tiliaceae</i>	18
<i>Hydrangeaceae</i>	12	<i>Oleaceae</i>	7
<i>Juglandaceae</i>	2		

Familya dağılımlarına baktığımızda *Pinaceae*, *Platanaceae*, *Magnoliaceae* en fazla kullanılan familyalar arasındadır. 97 adet kullanılan *Pinaceae* familyası en fazla kullanılan familyadır. *Pinaceae* familyasının çoğu taksonunun herdemyeşil olma sebebiyle sarayın Türk bahçelerindeki gölge ve serinlik isteklerine hizmet verebilmektedir. Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan familyalarda *Apocynaceae*, *Calycanthaceae*, *Poaceae*, *Tamaricaceae* en az kullanılan familyalar arasındadır.

Şekil 27. Dolmabahçe Sarayı familyalarına göre bitki analizi

3.1.6. Dolmabahçe Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması

Tablo 21. Dolmabahçe Sarayı'nda tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması

Tür Adı	Türkçe Adı	Yapraklanma Özelliği	Form	Bitkisel Tasarımda Önceliği	Doğal-Kültürel
<i>Abies bornmulleriana</i>	Doğu Karadeniz göknarı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form	Doğal
<i>Abies pinsapo</i>	İspanya Göknarı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Acer palmatum</i>	Japon Akçaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Aesculus x carnea</i>	Kırmızı Çiç. At Kest.	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Aesculus hippocastanum</i>	At Kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Çiçek	Egzotik
<i>Araucaria araucana</i>	Şili Arokaryası	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Çiçek	Egzotik
<i>Aucuba japonica</i>	Akuba	Herdemyeşil	Çalı	Form, Yaprak,Çiçek,Meyve	Egzotik
<i>Berberisthunbergii</i> 'Atropurpurea'	Bordo Yap. Kadın Tuzluğu	Yaprakdöker	Çalı	Form, Yaprak,Çiçek,Meyve	Egzotik
<i>Buddleia davidii</i>	Kelebek Çalısı	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Broussnetia papyrifera</i>	Japon Kağıt Dutu	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve,Yaprak	Egzotik
<i>Buxus microphylla</i>	Şimşir	Herdemyeşil	Çalı	Form	Egzotik
<i>Buxus sempervirens</i>	Şimşir	Herdemyeşil	Ağaçcık	Form	Doğal
<i>Camellia japonica</i>	Çin Gülü	Herdemyeşil	Ağaçcık	Form, Çiçek	Egzotik

Tablo 21'in devamı					
<i>Cedrus deodara</i>	Himalaya Sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Chaenomeles japonica</i>	Japon Ayvası	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek,Meyve	Egzotik
<i>Cryptomeria japonica</i> 'Elegans'	Japon kadife çamı	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Cunninghamia lanceolata</i>	Tırpan Ağacı	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Cupressus sempervirens</i>	Akdeniz servisi	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Cedrus atlantica</i> 'Glauca'	Mavi Atlas Sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Renk	Egzotik
<i>Cedrus libani</i>	Toros sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Cephalotaxus harringtonia</i> 'Fastigiata'		Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Chamaerops excelsa</i>	Tüylü Palmiye	Herdemyeşil	Ağaçcık	Form, Gövde, Yaprak	Egzotik
<i>Chimonanthus praecox</i>	Kış Tatlısı	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Cornus alba</i> 'sibirica'		Yaprakdöker	Çalı	Gövde, Yaprak	Egzotik
<i>Cotinus coggygria</i>	Duman Ağacı	Yaprakdöker	Ağaçcık, Çalı	Form, Çiçek	Doğal
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpurea'	Avrupa Kayını	Yaprakdöker	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Forsythia viridissima</i>		Yaprakdöker	Çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Sivri meyveli dişbudak	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Doğal
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Ortanca	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek, Form	Egzotik
<i>Lagerstroemia indica</i>	Oya ağacı	Yaprakdöker	Ağaçcık, Çalı	Çiçek, Form,Gövde, Yaprak	Egzotik
<i>Ligustrum vulgare</i>	Kurtbağrı	Herdemyeşil	Ağaçcık, Çalı	Form, Yaprak	Doğal
<i>Lonicera nitida</i>		Herdemyeşil	Çalı	Form, Yaprak	Egzotik

Tablo 21'in devamı					
<i>Juglans regia</i>	Adi Ceviz	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Doğal
<i>Kerria japonica</i>	Kanarya Gülü	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Laurocerasus officinalis</i>	Karayemiş	Herdemyeşil	Ağaç	Meyve, Çiçek, Yaprak	Doğal
<i>Magnolia grandiflora</i>	Büy.Çiç.Manolya	Herdemyeşil	Ağaç	Çiçek, Yaprak	Egzotik
<i>Magnolia x soulangiana</i>	Mor Çiç. Manolya	Yaprakdöker	Ağaç, Ağaçcık	Çiçek, Yaprak	Egzotik
<i>Nerium oleander</i>	Zakkum	Herdemyeşil	Ağaçcık, Çalı	Çiçek, Yaprak	Egzotik
<i>Picea abies</i>	Avrupa Ladini	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Picea pungens 'Glauca pendula'</i>	Mavi Sarkık Ladin	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Picea glauca 'Conica'</i>	Konik Ladin	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Phyllostachys bambusoides</i>	Madake Bambu	Herdemyeşil		Form, Yaprak	Egzotik
<i>Picea pungens</i>	Baticı Ladin	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Pinus brutia</i>	Kızılçam	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Pinus pinea</i>	Fıstık Çamı	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Pinus griffithii</i>	Ağlayan Çam	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Platanus x acerifolia</i>	Melez Çınar	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Gövde, Yaprak	Egzotik
<i>Podocarpus macrophyllus</i>	Taş Porsuğu	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Pyracantha coccinea</i>	Ateş Dikeni	Herdemyeşil	Çalı	Form, Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Salix babylonica</i>	Salkım Söğüt	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Salix caprea</i>	Keçi Söğüdü	Yaprakdöker	Ağaçcık	Form, Yaprak, Çiçek	Egzotik

Tablo 21'in devamı					
<i>Sequoia sempervirens</i>	Sahil Sekoyası	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Sophora japonica</i>	Japon Soforası	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Çiçek	Egzotik
<i>Sophora japonica</i> 'Pendula'	Sarkık Dallı Japom Soforası	Yaprakdöker	Ağaçcık	Form, Çiçek	Egzotik
<i>Tamarix parviflora</i>	İlgın	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Taxus baccata</i>	Porsuk	Herdemyeşil	Ağaçcık, Çalı	Form, Yaprak, Meyve	Doğal
<i>Tilia argentea</i>	Gümişi İhlamur	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Tilia platyphyllos</i>	İhlamur	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Trachycarpus fortunei</i>	Telli Palmiye	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Gövde, Yaprak	Egzotik
<i>Yucca filementosa</i>	Avize Çalısı	Herdemyeşil	Çalı	Form, Çiçek	Egzotik
<i>Quercus rubra</i>	Kırm. Amerikan Meşesi	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik

3.2. Topkapı Sarayı

3.2.1. Topkapı Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikler

Topkapı Sarayı Osmanlı mimarlığının neredeyse tüm evresi içinde barındıran İstanbul'daki Türk saraylarının en büyüğüdür. İlk İmparatorluk Sarayı (Eski Saray) Fatih Sultan Mehmet tarafından 1454 yılında kentin merkezinde, bugün İstanbul Üniversitesi'nin konuşlandığı yüksek platonun kuzeyinde inşa edilmiştir. Saray-ı Atik adıyla bilinen Eski Saray'ın burada yapılmasının en önemli nedeni; saray olarak kullanılabilecek iyi durumda bulunan bir yapının yüksek duvarlarla çevrili geniş bir alan üzerinde hazır durumda bulunmasıdır. Ayasofya Cami'nin yanından başlayarak Sarayburnu'na kadar uzanan yaklaşık 700.000m²'lik alana yayılan Topkapı Sarayı'ndaki ilk yapılaşma, Fatih döneminde başlamış ve her padişahın eklettiği yapılarla büyük bir yapı topluluğu haline gelmiştir. Üçgen biçimindeki bu alan, deniz yönünde iki taraftan deniz surları, kara yönünde ise Sur-i Sultani denilen surla çevrilidir (Ocak, 2006).

3.2.2. Topkapı Sarayı Üzerinde Batı Yansımaları

Saray yerleşiminin duvarlarla çevrili bu alanın ortasında ve bir iç kale niteliğinde de planlanması Türk, Çin ve İslam geleneklerinde sultan ya da imparator'un politik ve sosyal konumuna bağlıdır. Topkapı Sarayı'nun hiyerarşik düzendeki avlulu sistemini, İran avlu törenlerini benimseyen Abbasi sarayları ile Uzakdoğu'da Çin sarayları'nda görülmektedir. Ancak Topkapı'da bina yerleşim düzenindeki serbest düzenleme prensibi İslam Saray'larından farklıdır. Fetih'ten sonra Bizans İmparatorlarının saraylarını kullanmayı reddeden Fatih'in yaptırdığı Topkapı Sarayı'nda genelde sahile doğru inen kademeli teraslarda bahçe köşkleri olan üç ana bölümlü Bizans büyük sarayı ile olduğu kadar, Abbasi Sarayları ve bir tepe üzerinde bahçeler içinde kurulan Elhamra Sarayı'na uzanan İslami geleneklere paralel eğilimlerin varlığı bulunabilir. Topkapı Sarayı'nın yerleşimindeki özelden kamuya doğru mekanlar dizini Abbasi, Endülüs Emevileri, Hint ve Çin saray yapılarında görülen bir hiyerarşidir. Genel yerleşim düzeninde avlu, revak, taçkapı gibi karakteristik öğelerin çok eski geleneklere dayandığı bilinmektedir. Avlu çevrelerinde ve bina girişlerinde kullanılan revak, boyutları, örtü sistemi, elemanlarının biçimi ve malzemesi konusunda Osmanlı niteliklidir. Bütün bölümlerinde bir bahçe gibi düzenlenen avlular, yapıların boyutları gibi engellemektedir. Topkapı Sarayı değişik kaynaklardan esinlenmiş

bir yapıdır. Ancak esinlenme Osmanlı Sarayı'nın işleyiş şemasının kalıpları içinde biçimlenmiştir (Seçkin, 1998).

Yıllar içerisinde sarayı çeşitli yönleriyle inceleyen yabancı gözlemciler, genellikle bu sarayın bahçelerinin Fransa'nın 'Tuileries', 'Versailles', 'Fontainebleau' ve diğer saray bahçelerine benzemediğini, onlara benzer köşklerin bulunmadığını görkemden yoksun ve düzensiz olan bu planlama sahasının tek özelliğinin dünyanın en güzel yegane bir manzarasının olduğunu belirtmişlerdir (Konyalı, 2010).

3.2.3. Topkapı Sarayı Donatı Elemanları

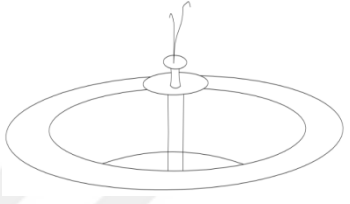
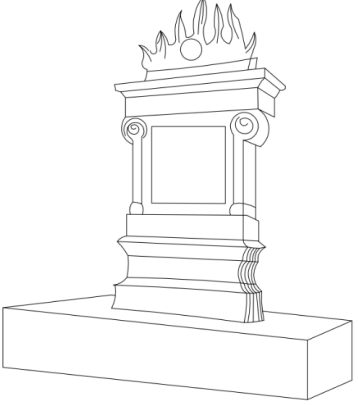
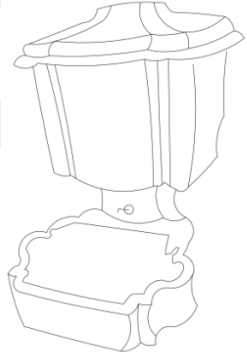
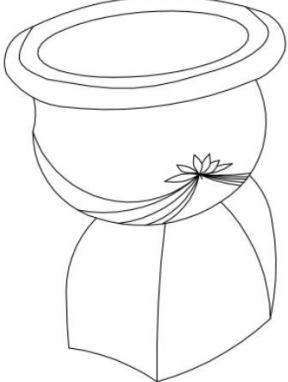
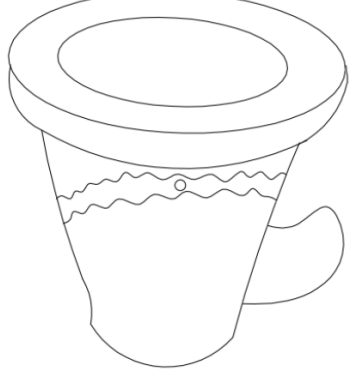
- Daha sade bir donatı düzeni oluşturulmuştur
- Kullanılan yapısal materyallerdeki batı kıvrımları bazı oymacılığı daha az ve abartısız oranda kullanılmıştır
- Sarayın bu kadar büyük metrekaresine rağmen donatı sayısında abartıya karmaşaya yer verilmemiştir.
- Donatılarda işlevselliğede önem verilmiştir.

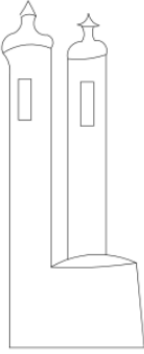

Şekil 28. Dolmabahçe Sarayı mevcut donatıları

Dolmabahçe Saray'ı içerisinde kullanılan donatı elemanları aşağıda Tablo (22)'de verilmiştir.

Tablo 22. Topkapı Sarayı Donatı Analizleri

TOPKAPI SARAYI			
<u>Kaskathı Su</u>		<u>Kaskathı Su</u>	
<u>Heykelsi anıt</u>			
<u>Saksılar</u>		<u>Saksılar</u>	

Tablo 22'in devamı			
<u>Su Kayusu</u>		<u>Testiler</u>	

3.2.4. Topkapı Sarayı Peyzaj Özellikleri

Topkapı Sarayı Fatih Sultan Mehmet tarafından 1460'de yapımı başlatılmış 15.yy'ın yarısında inşaa edilmiş ve 12. ve 14 yy'da gelişen ve oluşan en eski geleneklere tanıklık etmiş bir mimari süreç ürünüdür (Kuban, 1965). Topkapı sarayı geniş kapsamlı bir kale olarak, deniz ve karadan savunulması için planlanıp tasarlanmıştır. Çevresindeki yüzlerce dönüm alanı bir tam olarak bahçe gibi idi (Konyalı, 2010). Bahçeyi savunma amaçlı kuşatan dış surun Topkapı Sarayı'nda bu hedeften daha önemlisi Sultan'ın bulunduğu yeri halkın yaşadığı bölgeden ayırıcı ve sınırlayıcı niteliktedir (Seçkin, 1998).

Saray, etrafında yüzlerce dönüm alanı, koruları, has bahçeleri, ekim alanları, meydanları, köşkleri, koğuşlarıyla tam anlamıyla bir kasaba gibi tasarlanmıştır. Bu anlamı yaratabilmek için meyvelikler, çiçeklikler, çiçek seraları, geniş bostanlar, setli bahçeler, kameriyeler, mermer direkli fiskiyeli havuzlar, su hazneleri, çeşmeler ve tulumbalardan oluşan bir düzen yspılmıştır. Bu ortam içinde, mermer aslan heykelleri, evcil ceylan, ve karacaları hint inekleri, kuşları ahırları, tavlaları, yabani hayvan kafesleri, kanatlı kümesli, kuşlukları güvercinlikleri, yemişlik, üzümlükleri ve bahçıvan odalarıyla büyük bir bütünlük oluşturulmuştur (Konyalı, 2010).

Topkapı Sarayı ve bahçesi, bir çok yönden Türk kültürünü özetleyen bir sanat eseridir. İşlevsel yönden çok belirgin farklılıklar gösteren bir takım avlu birleşimlerinden ibaret olan bahçeler, kullanımlarına uygun şekilde abartısız bir planlama özelliğine sahiptir (Akdoğan, 1995).

Topkapı Sarayı bahçesi, ard arda sıralanılan ve birbirinden birbirine geçiş imkanı sunan 5 avludan oluşmaktadır. Özellikle de peristil plan tarzında oluşturulmuş olan 3 avlu, Bizans ve Arap peyzaj sanatının özelliklerini gösterecek şekilde ortaya çıkmıştır. Ayrıca

Topkapı sarayında, 4 teras ve bunların üzerinde ve açık bir bahçe halinde yapılmış olan 4. avlu, naif pavyonlar ve çok güzel formlu havuzlarla tasarlanmıştır. 5. avlu ise ilk yapıldığında sahile kadar uzanan bir koruluk halinde tasarlanmıştır. Daha sonra farklı işlevler için kullanılmış ve şimdide kamuya açık şekilde kullanılan ve 50 sene öncesi şehir parkı (Gülhane Parkı) olarak kullanıma açılmıştır (Pamay, 1979).

Birinci yer; saray içi olarak seçilen yerler bazı yerlerde yapay bazen ise doğal elemanlarla ‘Saray İçi’ mekanları dışarıdan ayrılmıştır. ‘Yeni Saray’da surlar, bahçe duvarları, kışlalar, cirit meydanları, bostanlar, spor sahaları ve deniz etmeni bulunuyordu, İkinci yer: olarak adlandırılan alanda devlet işleri yürütülürdü. Üçüncü yer: üçüncü yer olarak adlandırılan bölüm ise padişaha özel olan bölge ‘Harem-I Hümayun’ olarak tanımlanmıştır ve bu amaca uygun planlanmıştır. Bahçede bulunan Bab-ı Hümayun yani padişah kapısı aslında büyük bir kalenin girişiydi. Avlu zeminleri genellikle taş döşeli, üstü açık olan mekanlar ‘avlu’ olarak isimlendirilmiştir. 1479-89 tarihlerinde Fatih’in isteği üzerine gelen Gentile Bellini’nin Osmanlı sanatçıları üzerinde de etkili olmuş (Konyalı, 2010).

3.2.5. Topkapı Sarayı Mevcut Bitki Analizi

Dolmabahçe Sarayı Yaltırık (1997)’e göre çıkartılan mevcut bitki analizi Tablo (23)’de verilmiştir.

Tablo 23. Topkapı Sarayı mevcut bitki analizi

Sarayı Adı : Topkapı Sarayı	
<i>Abies bornmulleriana</i>	<i>Euonymus japonica</i>
<i>Acer negundo</i>	<i>Fraxinus angustifolia</i>
<i>Aesculus hippocastanum</i>	<i>Hebe speciosa</i>
<i>Abies pinsapo</i>	<i>Hibiscus syriacus</i>
<i>Castanea sativa</i>	<i>Hydrangea macrophylla</i>
<i>Buxus microphylla</i>	<i>Juglans regia</i>
<i>Cedrus atlantica</i> ‘Glauca’	<i>Juniperus sabina</i>
<i>Cedrus deodora</i>	<i>Lagerstroemia indica</i>
<i>Celtis australis</i>	<i>Lauris nobilis</i>
<i>Chamaerops exelsa</i>	<i>Ligustrum ovalifolium</i> ‘Aureum’

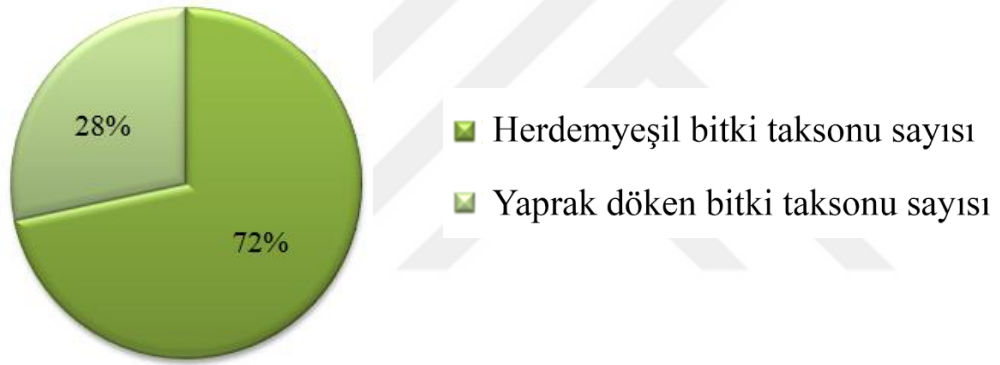

Tablo 23'ün devamı	
<i>Chaenomeles japonica</i>	<i>Ligustrum sinense</i> 'Pendulum'
<i>Cortaderia selloana</i>	<i>Ligustrum vulgare</i>
<i>Cupressus sempervirens</i>	<i>Magnolia grandiflora</i>
<i>Diospyros kaki</i>	<i>Nandica domestica</i>
<i>Elaeagnus pungens</i> 'Maculata'	<i>Nerium oleander</i>
<i>Eriobotrya japonica</i>	<i>Paeonia suffruticosa</i>
<i>Paulownia tomentosa</i>	<i>Robinia pseudoacacia</i>
<i>Philadelphus coronarius</i>	<i>Rosa sp.</i>
<i>Phyllostachys bambusoides</i>	<i>Salix babylonica</i>
<i>Picea abies</i>	<i>Taxus baccata</i>
<i>Pinus pinea</i>	<i>Rosa sp.</i>
<i>Pladycladus orientalis</i>	<i>Rosa sp.</i>
<i>Platanus x acerifolia</i>	<i>Robinia pseudoacacia</i>
<i>Prunus persica</i>	<i>Thuja plicata</i>
<i>Prunus spinosa</i>	<i>Tilia argentea</i>
<i>Pyracantha coccinea</i>	<i>Ulmus glabra</i>
<i>Rosa sp.</i>	<i>Yucca filementosa</i>

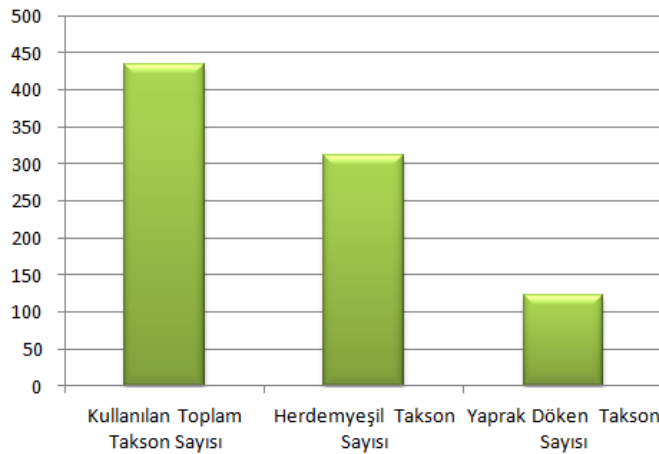
Tablo 24. Topkapı Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu

TOPKAPI SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Herdemyeşil Bitki Taksonu Sayısı	Yaprak Döken Bitki Taksonu Sayısı
	434	311	123
Yüzde %	100%	%72	%28

Kullanılan 434 taksonun 311 adeti herdemyeşildir. Herdemyeşil bitki seçim sebebi gösterişli bitkiler ve budanmaya elverişli olmasıdır. Topkapı sarayı Türk bahçelerinde önem verilen gölge ağaçları, gölgelikler ve su etrafında oturulabilecek alanlar oluşturulmuştur. Bitki seçimi bunlara uygun şekilde seçilmiştir.

Şekil 29. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı

Şekil 30. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı

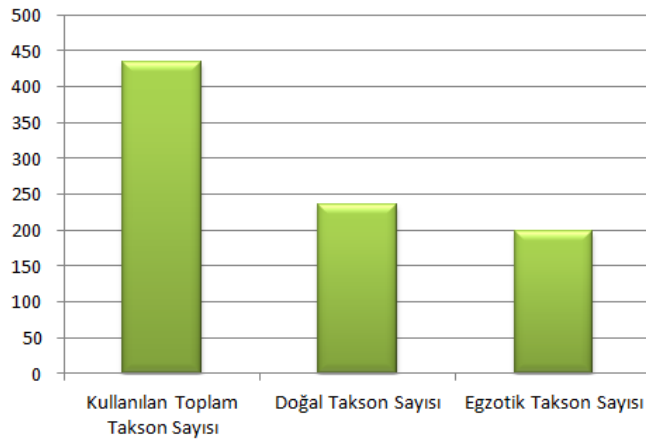
Tablo 25. Topkapı Sarayı doğal-egzotik bitki taksonu durumu

TOPKAPI SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Doğal Bitki Taksonu Sayısı	Egzotik Bitki Taksonu Sayısı
	434	236	198
Yüzde %	100%	%55	%45

Topkapı sarayın Tablo (28)'de görüldüğü gibi kullanılan 434 toplam bitki sayısının yarısından fazlasının doğal bitki taksonu olma sebebiyle kullanılan ağaçlarda baskın batı etkisi diğer saraylarda olduğu gibi baskın şekilde değildir. Doğal egzotik takson seçiminde doğal taksonlara gidilmiştir.

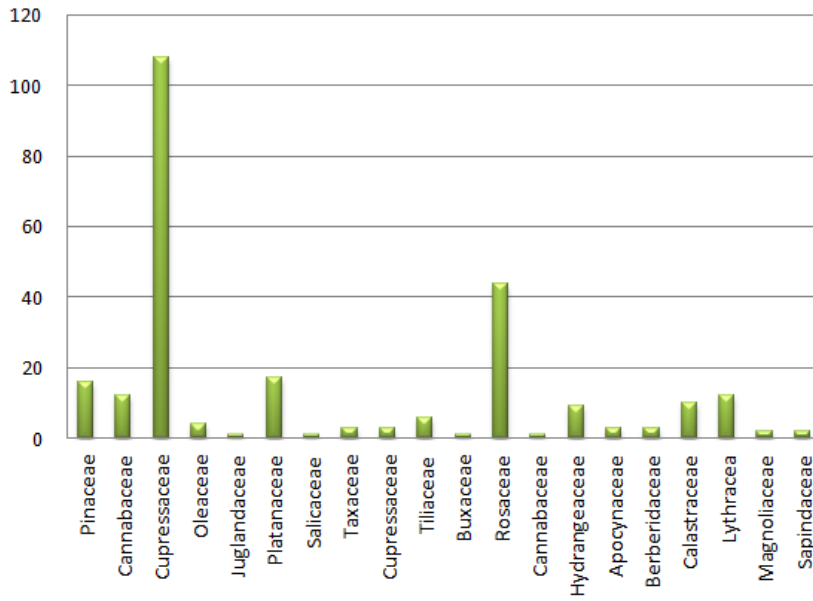
Şekil 31. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı

Şekil 32. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı

Tablo 26. Topkapı Sarayı familyalarına göre bitki analizi

FAMİLYALAR	ADET	FAMİLYALAR	ADET
<i>Apocynaceae</i>	3	<i>Magnoliaceae</i>	2
<i>Buxaceae</i>	1	<i>Platanaceae</i>	17
<i>Berberidaceae</i>	3	<i>Rosaceae</i>	44
<i>Calastraceae</i>	10	<i>Salicaceae</i>	1
<i>Cannabaceae</i>	13	<i>Sapindaceae</i>	2
<i>Cupressaceae</i>	111	<i>Taxaceae</i>	3
<i>Hydrangeaceae</i>	9	<i>Tiliaceae</i>	6
<i>Juglandaceae</i>	1	<i>Oleaceae</i>	4
<i>Lythracea</i>	12		

Şekil 33. Topkapı Sarayı familyalarına göre bitki analizi

Familiya analizlere baktığımızda Tablo (26)'da görüldüğü üzere *Cupressaceae* 111 adet kullanımıyla en çok kullanılan familyalar arasındadır. Serviler Türk bahçelerinde özel bir öneme sahiptir bu sebepten dolayı Topkapı Sarayı'nda da bu özellik görülmektedir.

3.2.6. Topkapı Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması

Tablo 27. Topkapı Sarayında tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması

Tür Adı	Türkçe Adı	Yapraklanma Özelliği	Form	Bitkisel Tasarımda Önceliği	Doğal/ Kültürel
<i>Acer negundo</i> 'Variegatum'	Dişbudak yap.akçaağaç	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Aesculus hippocastanum</i>	At kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Meyve, Çiçek	Egzotik
<i>Acer negundo</i>	Dişbudak yap.akçaağaç	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Abies bornmulleriana</i>	Uludağ göknarı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Doğal
<i>Abies pinsapo</i>	Fas göknarı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Buxus microphylla</i>	Şimşir	Herdemyeşil	Çalı	Form, Yaprak	Doğal
<i>Buxus sempervirens</i>	Şimşir	Herdemyeşil	Ağaç ,Çalı	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Castanea sativa</i>	Kestane	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Cedrus deodora</i>	Himalaya sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Cedrusatlantica</i> 'Glauca'	Mavi atlas sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Celtris australis</i>	Çitlenbik	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Chamaerops exelsa</i>	Tüylü palmiye	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Gövde, Form	Egzotik
<i>Chaenomeles japonica</i>	Bahar dalı	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Gövde, Çiçek	Egzotik
<i>Cortaderia selloana</i>	Saz püskülü	Herdemyeşil		Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Cupressus sempervirens</i>	Akdeniz Servisi	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Diospyros kaki</i>	Trabzon hurması	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Egzotik
<i>Eriobotria japonica</i>	Malta eriği	Herdemyeşil	Ağaçcık	Meyve, Çiçek	Egzotik

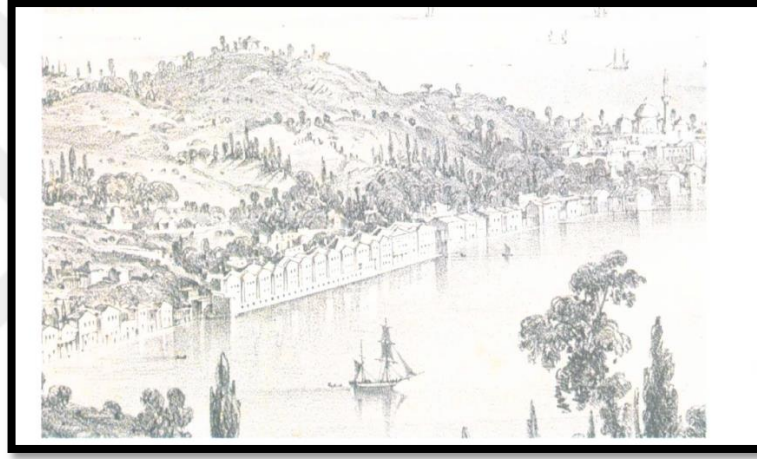
Tablo 27'nin devamı					
<i>Euonymus japonica</i>	Papaz küllahı	Herdemyeşil	Çalı	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Sivri meyveli dişbudak	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Doğal
<i>Hibiscus syriacus</i>	Ağaç hatmi	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Gövde, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Hebe speciosa</i>		Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Gövde, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Ortanca	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Juglans regia</i>	Adi ceviz	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak, Meyve	Doğal
<i>Juniperus sabina</i>	Sabin Ardıcı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Gövde, Form	Doğal
<i>Lauris nobilis</i>	Akdeniz Defnesi	Herdemyeşil	Ağaçcık, çalı	Yaprak	Doğal
<i>Lagerstroemia indica</i>	Oya ağacı	Yaprakdöker	Ağaçcık, çalı	Yaprak, Çiçek, Gövde	Egzotik
<i>Ligustrum ovalifolium</i> 'Aureum'	Sarı alacalı kurtbağrı	Herdemyeşil	Ağaçcık, çalı	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Ligustrum sinense</i> 'Pendulum'		Herdemyeşil	Ağaçcık, çalı	Yaprak	Egzotik
<i>Ligustrum vulgare</i>	Adi Kurtbağrı	Herdemyeşil	Ağaçcık, çalı	Yaprak, Form	Doğal
<i>Magnolia grandiflora</i>	Büyük çiçekli manolya	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Nandina domestica</i>	Cennet bambusu	Herdemyeşil	Çalı	Gövde, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Nerium oleander</i>	Zakkum	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Çiçek	Doğal
<i>Picea abies</i>	Avrupa ladini	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Doğal
<i>Prunus persica</i>	Şeftali	Yaprakdöker	Ağaç	Gövde, Form, Meyve	Egzotik
<i>Prunus spinosa</i>	Çakal eriği	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Form, Meyve	Doğal
<i>Paulownia tomentosa</i>	Tüylü pavlonya	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Paeonia suffruticosa</i>	Şakayık	Herdemyeşil	Çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Philadelphus coronarius</i>	Filbahri	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek	Doğal
<i>Pinus pinea</i>	Fıstıkçamı	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak	Doğal
<i>Platanus x acerifolia</i>	Çınar	Yaprakdöker	Ağaç, ağaçcık, çalı	Form, Yaprak	Egzotik

Tablo 27'nin devamı					
<i>Platycladus orientalis</i>	Doğu mazısı	Herdemyeşil	Ağaçcık	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Pyracantha coccinea</i>	Ateş dikeni	Herdemyeşil	Çalı	Form, Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Salix babylonica</i>	Söğüt	Yaprakdöker	Ağaç	Form,Meyve, Yaprak	Egzotik
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Akasya	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Rosa sp.</i>	Gül	Yaprakdöker	Çalı	Gövde,Form, Çiçek	Egzotik
<i>Taxus baccata</i>	Porsuk	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Thuja plicata</i>	Batı mazısı	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Tilia argentea</i>	Gümişi ihlamur	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Gövde,Form, Çiçek	Egzotik
<i>Ulmus glabra</i>	Dağ Karaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Gövde,Form	Doğal

3.3. Beylerbeyi Sarayı

3.3.1. Beylerbeyi Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri

Sarayın Boğaziçinde bulunan bu konumu tarihte oldukça gerilere hatta bizans dönemlerine kadar gitmektedir. Osmanlı tarihi boyunca sultanların önemli "Hasbahçe" lerinden birini oluşturması, Bizans döneminde de bu, hedef ve istek doğrultusunda kullanıldığı düşünülmektedir. Sultanların kullanımıyla 18yy. ve sonlarında saray bazı yerlerde değişiklikler uygulanmıştır (Gülsün vd., 1997).

Şekil 34. Moltke'nin anılarında bol pencereci saray olarak tanımlanan 18.yy sonunda Eski Beylerbeyi Sarayı (Gülsün, vd., 1997).

Saray 1832 yıllarında devlet yönetiminin farklı bir söylemlede Topkapı Sarayı dışında kullandıkları önemli bir yönetim merkezi niteliğindedir ulaşmıştır. II. Mahmud'un askeri danışmanlığını yapmak üzere çağırılan Moltke'nin anılarında bu sarayın mabeyn bölümünün asıl saraydan yüksek bir duvarla ayrı bırakıldığı ve sarayın oldukça geniş bir alanı yayıldığı ve açık sarı bir renk renk olduğu yazılmıştır (Gülsün vd, 1997).

Şekil 35. Eski Beylerbeyi Sarayı'ndan günümüze ulaşan Mermer Köşk ve bahçesi bulunan Sultan Abdülaziz'in çok sevdiği atı Ferhan'ın heykeli

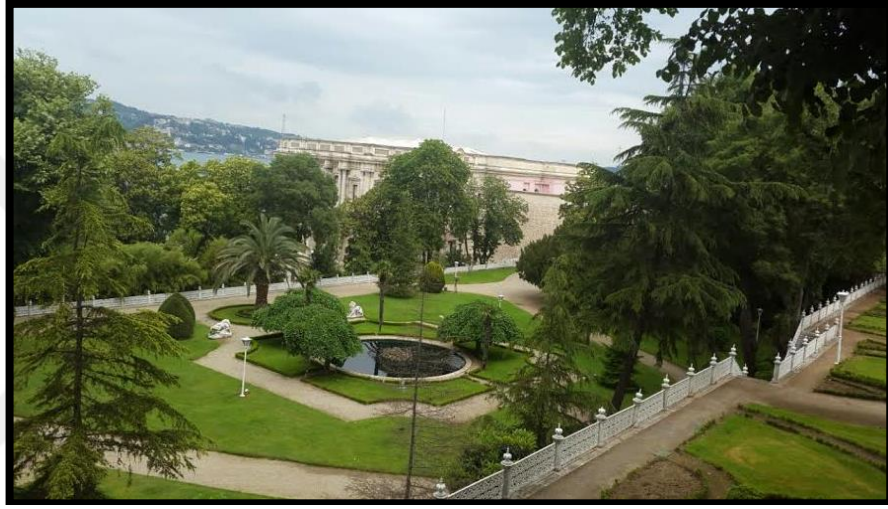
Beylerbeyi Sarayı Osmanlı padişahlarının tarafından sevilen gözde yerler arasındadır. Ayrıca sarayın en önemli özelliklerinden birisi setli bahçeleridir. Kıyı seviyesinden itibaren yukarıya doğru setler halinde yükselen bu bahçeler, son dönem Osmanlı bahçe mimarlığının en özgün tasarımlarının göstergesidir (Mutlu 2006). Oluşturulan bu Set Bahçelerine giriş Selam Bahçesi'ndeki rampadan sağlanmaktadır (Khabbazi ve Erdoğan, 2013).

Şekil 36. Beylerbeyi Sarayı Set Bahçeleri

3.2.2. Beylerbeyi Sarayı Üzerindeki Batı Yansımaları

Barok stilinden oluşan Beylerbeyi Sarayı'nın bahçe düzenini incelediğimizde saray binasının Selamlık ve Harem Bahçelerine göre simetrik bir şekilde konumlandırıldığı görülmektedir. Bahçede yer alan heykeller, donatı elemanları ve grottolu havuz yine simetrik etkiyi vurgulamaktadır. Bu simetrik dokuya rağmen bazı bitki yerleşimleri formal bahçe tasarımlarından uzak bir yerleşim düzenindedir. Osmanlı-Türk bahçelerinde olduğu gibi gölge etkisi oluşturmuş mekanlar bu sarayda da mevcuttur (Khabbazi ve Erdoğan, 2013).

Şekil 37. Beylerbeyi Saray bahçeleri

Şekil 38. Beylerbeyi Saray grottolu havuz ve hayvan biçimli heykeller

Sanat anlayışının 19.yy'a gelişmesi değişim göstermesi ile batı etkilerinin belirgin bir şekilde görülüp dönemin örneklerinden Dolmabahçe Sarayı'nda olduğu gibi, geleneksel oluşumun aksine, bir defada planlandırılarak yapılandırılmış bir diğer yapı ise Beylerbeyi Sarayı ve bahçesidir. Turistlerin her mevsim ilgi duyarak ziyaret ettikleri ve gerek tasarım gerekse konum olarak ilgi gösterilen bir tarihi saray bahçesidir (Kartal, 2009).

Yenilikçi padişah II. Mahmut döneminde Avrupa ile eş zamanlı olarak Ampir üslup hakim olmuştur. Bunun uygulamaları Cemberlitaş'ta II. Mahmut Türbe ve Sebili'nde, saray mimarisinde ise Beylerbeyi Set bahçelerine konumlanan ve II. Mahmut döneminde yapılan Mermer Köşk'te ve tamamen ampir karakterde olmasa da Nusretiye Camii'ndedir (Üstünipek,2003).

19.yy Osmanlı mimarlığında saray mimarisi her zaman anıtsal özellik ön planda tutulmuştur. Sarayın mabeyn girişide bunlara bir örnektir. Sarayın tüm birimlerinin araziye birbirlerinden bağımsız ve simetrik şekilde oluşmayan bir biçimde konuşlandığı görülmektedir. Ana yapı kıyıda yer almış diğer yapılar geride set bahçeleri şeklinde dağıtılmıştır ve konum itibariyle de doğayla iç içe bir konum seçilmiştir. Süsleme detayları '*Greko-Romen*' izlenimleri taşır. Sütunlarda 'korent' başlıklarda kullanılmıştır. Beylerbeyi Sarayı batı izlenimlerini belirgin bir şekilde yansıtan özgün bir tasarımı vardır (Gülsün vd., 1997).

3.3.3. Beylerbeyi Sarayı Donatı Elemanları

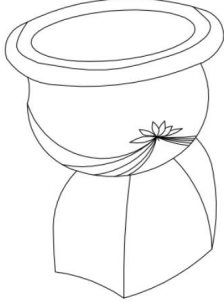

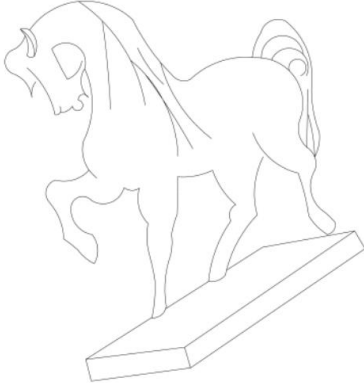
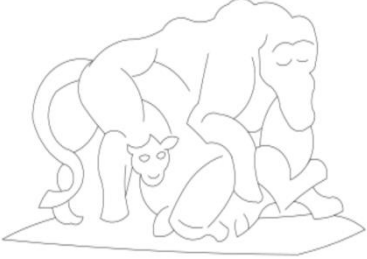
Saray içerisinde kullanılan donatı elemanları aşağıda Tablo (28)'de verilmiştir. Yapılan bu analiz sonucunda yapılan literatüre çalışmalarında da belirtildiği üzere ;

- Yoğun ve gösterişli hayvan objeleri kullanımları,
- İnsan ölçütlerini oldukça geçen yapısal elemanlar,
- Süslemelerde varak işlemler,
- Grottlu havuz,
- Yoğun Ampir süsleme bulunmaktadır.

Şekil 39. Beylerbeyi Sarayı donatı elemanları

Tablo 28. Beylerbeyi Sarayı Donatı Analizleri

BEYLERBEYİ SARAYI DONATI ANALİZİ			
<u>Saksı</u>		<u>Grotto</u>	
<u>Heykeller</u>		<u>Süs havuzu</u>	
<u>Aydınlatma</u>		<u>Aydınlatma</u>	
<u>Heykeller</u>		<u>Heykeller</u>	

3.3.4. Beylerbeyi Sarayı Peyzaj Özellikleri

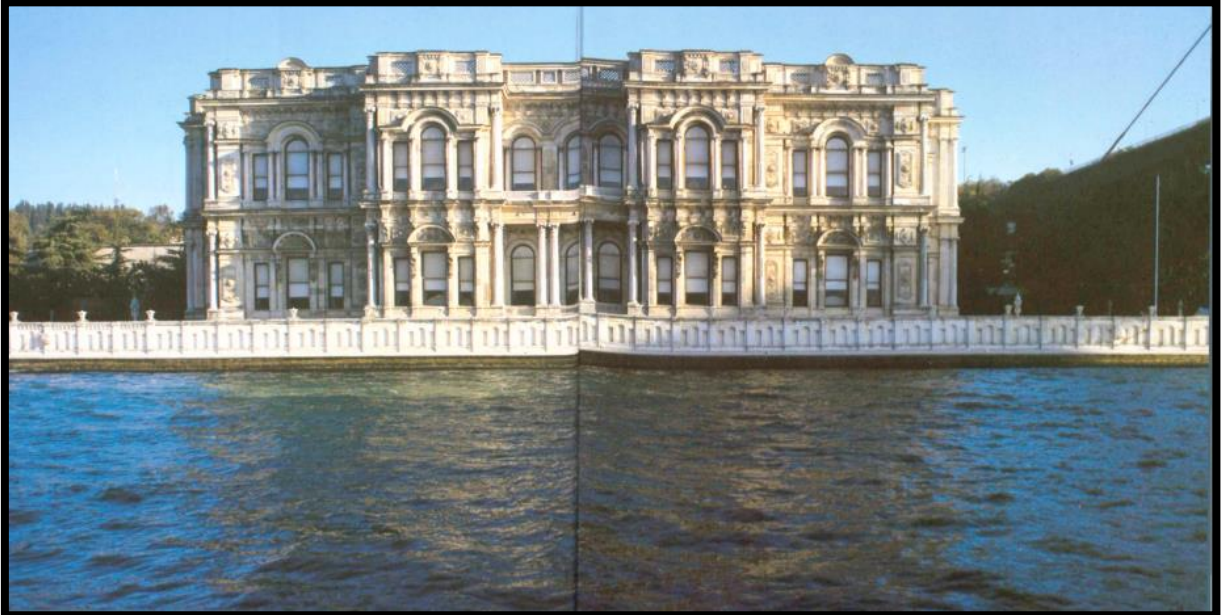
Beylerbeyi Saray komplekslerinden oluşmaktadır. Kara yönünde yüksek duvarlarla, deniz yönünde ise alçak duvarlar ile çevrilidir. Rıhtım boyunca uzanan duvar 2 demir kapı ile bölünmektedir. Sarayın bugünkü giriş kapısı ile karşılanan alan ‘Selamlık Bahçesi’dir’. Bu bölümde ‘Deniz Köşkleri’ konumlanmış olup ‘Harem’ bahçesine geçilmektedir (Khabbazi ve Erdoğan, 2013).

Şekil 40. Beylerbeyi Sarayı Selamlık Bahçe’si

Beylerbeyi Sarayı tarihte hükümdarların yazlık sarayı olarak kullanılmıştır bu yüzden Topkapı, Dolmabahçe gibi saraylardan daha küçüktür. II. Mahmud'un danışmanlığını yapmak üzere İstanbul'a getirtilen Moltke Beylerbeyi Sarayı'na girdiğinde bitkisel gözlemlerini şöyle anlatıyor 'Yaldızlı bir kapıdan küçük, etrafları şimşir fidanlarıyla ile çevrili çiçek tarhları, deniz kabukları serpilmiş yolları ile tam bir Türk bahçesine girdim. İçlerinde kırmızı balıkların olduğu fiskiyeli havuzların etrafını, servilerden ve portakal ağaçlarından piramitlerle çevreliyordu. Arkada üstlerinde yine böyle yerlerle güzel limonluklar ve köşkler bulunan teraslar yükseliyordu; fakat bunların hepsi yüksek duvarlarla çevrili idi...' (Gülsün vd., 1997).

Sarayın yapım yıllarında sarayı ziyarete gelen Miss Pardoe ise anılarda Beylerbeyi Saray bahçesinin peyzaj düzeni için şöyle yazmıştır; 'Bahçenin en güzel yeri Kuğu Gölü denilen yüzeyi kuğularla kaplı olan bir havuzdur. Yaldızlı ve boyalı kayıklar, manolyaların, söğütlerin ve gölü çevreleyen öbür güzel ağaçların altlarında bağlı duruyor.' Miss Pardoe kuğulu göl için eşsiz bir dinlenme mekanı ve onunla birlikte desteklenen ağaçlar ve peyzaj tasarımından nasıl etkilendiği bu sözleriyle anlatmıştır (Gülsün vd., 1997).

Şekil 41. Yeni dönem yeni saray (Gülsün vd., 1997).

3.3.5. Beylerbeyi Sarayı Mevcut Bitkileri

Beylerbeyi Sarayı Yalırık (1997)'e göre çıkartılan mevcut bitki analizi Tablo (29)'da verilmiştir.

Tablo 29. Beylerbeyi Sarayı mevcut bitki analizi

Beylerbeyi Sarayı	Adet	Beylerbeyi Sarayı	Adet
<i>Aesculus x carnea</i>	1	<i>Hibiscus syriacus</i>	6
<i>Acer campastre</i>	1	<i>Hydrangea macrophylla</i>	3
<i>Acer negundo</i>	3	<i>Koultreuteria paniculata</i>	2
<i>Aesculus x carnea</i>	3	<i>Lagerstroemia indica</i>	6
<i>Aesculus hippocastanum</i>	46	<i>Ligustrum lucidum</i>	5
<i>Aesculus glabra</i>	1	<i>Ligustrum vulgare</i>	4
<i>Araucaria araucana</i>	1	<i>Magnolia grandiflora</i>	14
<i>Aucuba japonica</i>	10	<i>Nerium oleander</i>	4
<i>Broussonetia papyrifera</i>	9	<i>Robinia pseudoacacia</i>	3
<i>Buxus sempervirens</i>	7	<i>Picea orientalis</i>	1
<i>Castanea sativa</i>	1	<i>Pistacia atlantica</i>	4
<i>Carpinus betulus</i>	3	<i>Platanus orientalis</i>	1
<i>Chamaerops exelsa</i>	34	<i>Photinia serrulata</i>	2
<i>Cedrus deodora</i>	38	<i>Phyllostachys bambusoides</i>	25
<i>Celtis australis</i>	9	<i>Robinia pseudoacacia</i>	13
<i>Cephalotaxus barringtonia</i>	6	<i>Sophora japonica</i>	3
<i>Cercis siliquastrum</i>	12	<i>Taxus baccata 'Aurea'</i>	29
<i>Euonymus japonica</i>	69	<i>Tilia argentea</i>	50
<i>Fagus silvatica</i>	1	<i>Ulmus glabra</i>	4
<i>Ficus arica</i>	3	<i>Quercus robur</i>	23
<i>Fraxinus angustifolia</i>	11		

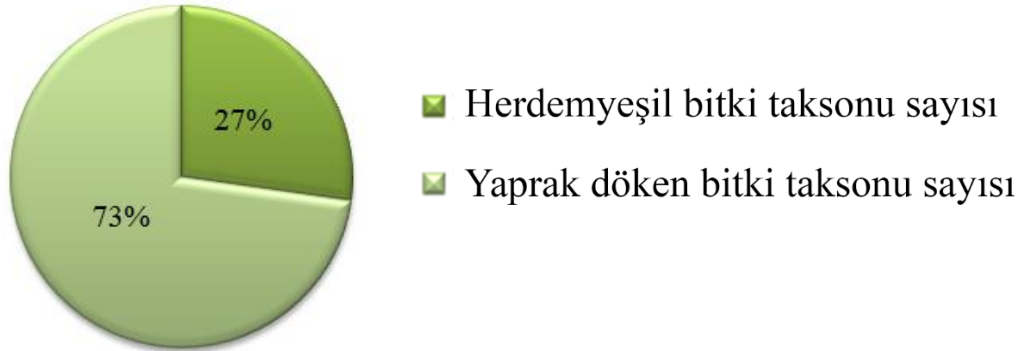

Tablo 30. Beylerbeyi Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu

BEYLERBEYİ SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Herdemyeşil Bitki Taksonu Sayısı	Yaprak Döken Bitki Taksonu Sayısı
	507	138	369
Yüzde %	100%	%27	%73

Beylerbeyi sarayında kullanılmış olan toplam takson sayısı 507 adettir. Ve bu bitkilerin herdemyeşil takson kullanım oranı %27 olmak üzere çoğunlukla yaprak döken bitkiler kullanılmıştır. En çok kullanılan tür *Tilia argentea* olmak üzere en az kullanılan bitki türleri *Aesculus x carnea*, *Acer campastre*, *Aesculus glabra*, *Araucaria araucana*, *Platanus orientalis*, *Picea orientalis*, *Castanea sativa*, *Fagus silvatica*'dır.

Rönesans ve diğer bahçe sanatlarını göz önüne aldığımızda Beylerbeyi Sarayında kullanılan bitki türlerinin çoğunluğunun yaprak döken bitki türlerinden oluşması aslında Beylerbeyi Sarayı'nın yazlık bir saray olduğunu bir kez daha göstermektedir. Ayrıca kaligrafik özelliği olan bitkilerde kullanılmıştır.

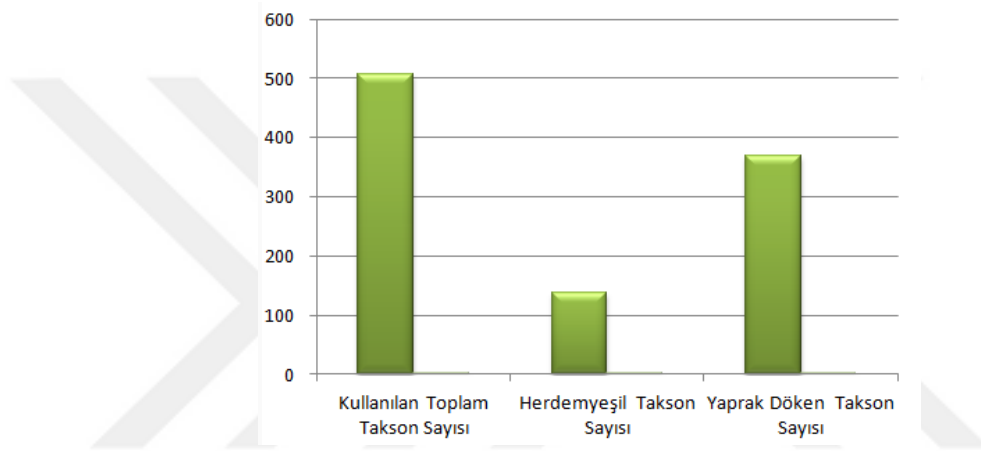

Şekil 42. Herdemyeşil-yaprak döken bitki taksonu sayısı

Kullanılan bitkilerde renk algısına ve renk etkisine fazla yer verilmemiştir. Mekan sınırlamalarına ve kaba yoğun dokulu bitkiler kullanılmıştır. *Picea orientalis*, *Cedrus deodora*, *Quercus robur* bu bitkilere örneklerdir.

Barok bahçe sanatının kıvrımsal hatları ve simetri özelliği sarayda hakim şekilde görülmektedir. 29 adet kullanılan '*Taxus baccata*' budanarak kullanılmış bitkiler arasındadır.

'*Euonymus japonica*' sarayda kullanılan en fazla bitkidir. Egzotik menşeli bir bitkidir. Sarayda yol boyunca duvar diplerinde yerini almıştır.

Şekil 43. Herdemyeşil-yaprak döken bitki taksonu sayısı

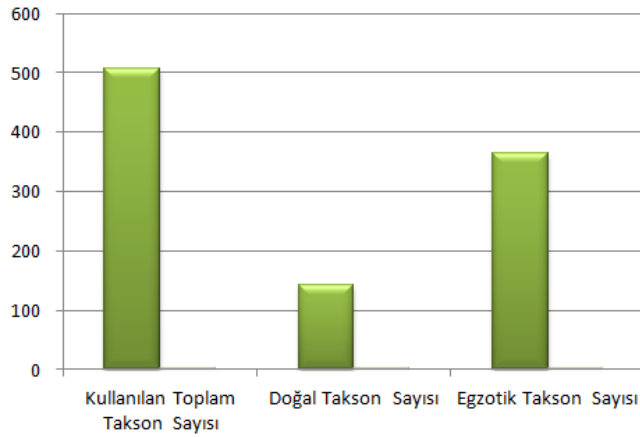
Tablo 31. Beylerbeyi Sarayı doğal ve egzotik bitki taksonu analizi

BEYLERBEYİ SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Doğal Bitki Taksonu Sayısı	Egzotik Bitki Taksonu Sayısı
		507	143
Yüzde %	100%	%28	%72

Beylerbeyi Sarayında kullanılan toplam bitki sayısı 507 olmakla birlikte egzotik bitki oranı %72 dir. Kullanılan çoğu bitki egzotiktir. Batı bitkilerinin ve batı etkisinin yoğun bir şekilde sarayı etkilediği bu oranlardan da belli olmaktadır.

Şekil 44. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı

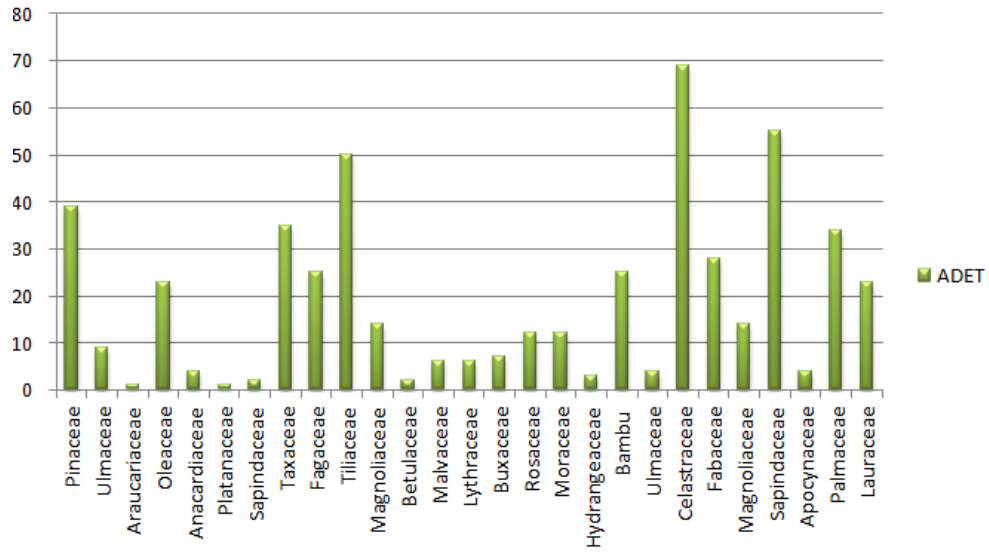

Şekil 45. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı

Tablo 32. Beylerbeyi Sarayı familyalarına göre bitki analizi

FAMİLYALAR	ADET	FAMİLYALAR	ADET
<i>Anacardiaceae</i>	4	<i>Malvaceae</i>	6
<i>Apocynaceae</i>	4	<i>Moraceae</i>	12
<i>Araucariaceae</i>	1	<i>Oleaceae</i>	23
<i>Bambusoideae</i>	25	<i>Palmaceae</i>	34
<i>Betulaceae</i>	2	<i>Pinaceae</i>	39
<i>Buxaceae</i>	7	<i>Platanaceae</i>	1
<i>Celastraceae</i>	69	<i>Rosaceae</i>	12
<i>Fabaceae</i>	28	<i>Sapindaceae</i>	57
<i>Fagaceae</i>	25	<i>Taxaceae</i>	35
<i>Hydrangeaceae</i>	3	<i>Tiliaceae</i>	50
<i>Lauraceae</i>	23	<i>Ulmaceae</i>	13
<i>Lythraceae</i>	6		

Beylerbeyi sarayında kullanılan familyalar '*Celastraceae*' en fazla kullanılan familyalar arasındadır. '*Celastraceae*' en fazla kullanılan familyalardan olmasına rağmen '*Araucariaceae*', '*Betulaceae*' en az kullanılan familyalar arasındadır.

Şekil 46. Beylerbeyi Sarayı familyalarına göre bitki analizi

3.3.6. Beylerbeyi Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması

Tablo 33. Beylerbeyi Sarayında tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması

Tür Adı	Türkçe Adı	Yapraklanma Özelliği	Form	Bitkisel Tasarımda Önceliği	Doğal/ Kültürel
<i>Acer campestre</i>	Ova akçaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Acer negundo</i>	Dişbu. Yap. Akçaağaç	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Aesculus x carnea</i>	Kırmızı Çiç. At Kest.	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Aesculus glabra</i>	Amerika At Kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak, Gövde	Egzotik
<i>Aesculus hippocastanum</i>	At Kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Meyve, Çiçek	Egzotik
<i>Araucaria araucana</i>	Salon Arokaryası	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Aucuba japonica</i>	Akuba	Herdemyeşil	Çalı	Form, Yaprak, Çiçek, Meyve	Egzotik
<i>Buxus sempervirens</i>	Şimşir	Herdemyeşil	Ağaçcık, Çalı	Yaprak, Form	Doğal
<i>Broussonetia papyrifera</i>	Acem Dutu	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Meyve	Egzotik
<i>Carpinus betulus</i>	Adi gürgen	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Doğal
<i>Castanea sativa</i>	Anadolu kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik
<i>Cedrus deodora</i>	Himalaya Sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Cedrus libani</i>	Lübnan Sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Gövde	Doğal
<i>Celtis australis</i>	Adi Çitlenbik	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek, Meyve	Doğal

Tablo 33'ün devamı					
<i>Cephalotaxus harringtonia</i>	-	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak, Gövde	Egzotik
<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek	Doğal
<i>Euonymus japonica</i>	Papaz küllahı	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Form, Meyve	Egzotik
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Sivri Meyveli Dişbudak	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Doğal
<i>Fagus sylvatica</i>	Avrupa kayını	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak, Gövde	Egzotik
<i>Ficus carica</i>	İncir	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve, Yaprak, Form	Doğal
<i>Hibiscus syriacus</i>	Ağaçhatmi	Yaprakdöker	Ağaçcık, Çalı	Yaprak, Çiçek, Form	Egzotik
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Ortanca	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek, Yaprak	Egzotik
<i>Koelreuteria paniculata</i>	Altuni Fener Ağacı	Yaprakdöker	Ağaçcık	Form, Yaprak, Gövde	Egzotik
<i>Laurus nobilis</i>	Akdeniz Defnesi	Herdemyeşil	Ağaçcık, Çalı	Çiçek, Yaprak	Doğal
<i>Lagerstroemia indica</i>	Oya Ağacı	Yaprakdöker	Ağaçcık, Çalı	Çiçek, Gövde	Egzotik
<i>Ligustrum lucidum</i>	Parlak Yapr. Kurtbağrı	Yaprakdöker	Ağaçcık, Çalı	Form, Yaprak	Doğal
<i>Ligustrum vulgare</i>	Kurtbağrı	Herdemyeşil	Ağaçcık, Çalı	Form, Yaprak	Doğal
<i>Magnolia grandiflora</i>	Büyk. Çiç. Manolya	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak. Form, Gövde	Egzotik
<i>Nerium oleander</i>	Zakkum	Herdemyeşil	Çalı	Çiçek, Yaprak	Doğal
<i>Picea orientalis</i>	Doğu ladini	Herdemyeşil	Ağaç	Form, Yaprak, Gövde	Doğal
<i>Platanus orientalis</i>	Doğu çınarı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Form, Gövde	Doğal
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Akasya	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek, Yaprak	Egzotik
<i>Sophora japonica</i>	Japon soforası	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak	Egzotik

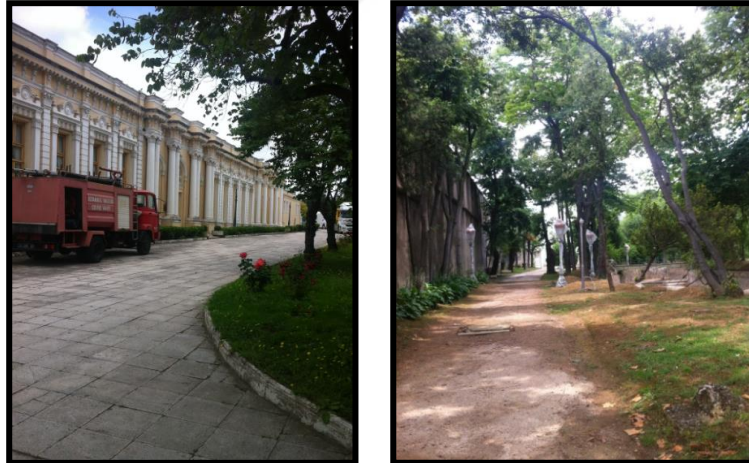
Tablo 33'ün devamı					
<i>Taxus baccata</i>	Porsuk	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Çiçek,Meyve	Doğal
<i>Tilia argentea</i>	Gümüşi Ihlamur	Yaprakdöker	Ağaç	Form,Gövde,Form,Çiçek	Egzotik
<i>Ulmus glabra</i>	Dağ Karaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Form,Gövde	Doğal
<i>Quercus robur</i>	Saplı Meşe	Yaprakdöker	Ağaç	Form,Gövde	Doğal

3.4. Yıldız Sarayı

3.4.1. Yıldız Sarayı Tarihi Gelişimi ve Genel Özellikleri

Yıldız sarayı 50 hektarlık bir alanda konumu itibariyle Beşiktaş mevkiinde Ortaköy arasındaki sahilden itibaren Beşiktaş tepesinin sırt çizgisine kadar bütün yamacı kaplayan ve yaklaşık 500.000 metrekarelik yüzölçümü olan bu saray koruma yapıları bir parklar birleşimidir (Yaltrık vd., 1997). Yapım aşamasında ise peyzaj düzenlemeleri için yabancı bahçıvanlar çalıştırılmıştır Fransız Baba Derion bunlardan bir tanesidir (Dağgülü, 1993).

Yıldız Sarayı ve Bahçeleri; antik çağdan bu zamana, Sultan Abdülaziz (Saltanatı: 1861-1876) ve özellikle Sultan II. Abdülhamid (1877-1909) dönemlerinde ise en gösterişli ve zengin dönemlerini yaşamıştır. İç Bahçe (Has Bahçe, Selamlık Bahçesi), Dış Bahçe (Yıldız Korusu) ve Harem Bahçelerinden olmak üzere bu 2 çekirdek şeklinde oluşmuşlardır; Sultan III. Selim'in (1790-1807) Yıldız ismini verdiği bir köşk ve babası Sultan III. Mustafa adına 1804-1805 yıllarında bir de çeşme yaptırmasıyla önem arz etmeye başlayıp oluşturulmuştur (Anonim).

Şekil 47. Yıldız Saray bahçesi

Saray genel anlamda yüksek saray duvarları ile çevrelenmiş olmakla birlikte üç avlu sisteminden oluşmaktadır. Birinci avluda Büyük Mabeyn, Çit Kasrı, Yaveran Dairesi ve Silahhane, ikinci avluda ise Harem yapıları, Gedikli Cariyeler Dairesi ve tiyatro, üçüncü avluda ise Merasim ve Şale Köşkleri konuşlanmaktadır (Altın, 2008).

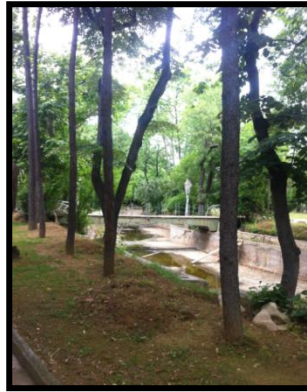
3.4.2. Yıldız Sarayı Üzeindeki Batı Yansımaları

Yıldız Sarayı bahçesinin pezaj düzenlemesine baktığımızda genel olarak Türk bahçe anlayışına yakın olan, doğa parçasına, romantik ve belirli bir görüşe göre natüralist bir anlam verilmeye çalışılan İngiliz bahçe düzenleme sanatından esinlenilmiştir. Bu esintinin nihayetinde 19. yy'da karsımıza çıkan kullanımlardan kaskad, grotto, harabe göl, kıvrımlı derecikler, köprücükler ve bahçe eşyaları söz konusu saray bahçesindeki yerini almıştır (Kartal, 2009).

Yıldız Sarayı Bahçeleri'nin formal planlı bahçelerin gittikçe doğal stile dönüşmesi niteliğini taşımaktadır. Bu doğal düzen içinde formal stildeki bahçe adacıklarına yer verilmesi stilinde kendini göstermektedir. Biçim verilmiş rijit mazıların düz bir yüzeye değil de, eğim üzerinde yer almasının etkisi ve böylelikle keskin çizgileri giderek doğayla iç içe görüntüsü buna bir örnektir (Pamay,1982).

Şekil 48. Yıldız Sarayı Cihannüma Köşkü Bahçesi doğal formlu göl

Şekil 49. Yıldız Saray Cihannüma Köşkü Bahçesindeki köprülü yapay göl

3.4.3. Yıldız Sarayı Peyzaj Özellikleri

Yıldız sarayı peyzaj düzenlemesinde ağaçlar dikim düzeni serbesttir. Tekli kullanımları yapıldığı gibi ikili üçlü gruplar halinde dikilmiş olan gruplanmalarda vardır. Yol kenarlarında, dinlenme alanlarında gölge vericek ağaçlar kullanılmıştır (Dağgülü, 1993).

Saray peyzaj düzeni olarak İngiliz natüralistik ve Türk bahçesi esas alınmıştır. Köşklerin çevreleri formal düzenli olup eğimli bir arazi oluşumunda pitoresk bahçe düzeni oluşturmuştur. Doğal ağaççıkları ve set bahçeleri, köprülü dereleri, gölcükleri ve patika şeklinde ağaçlı yolları ve bu yolların belirli mekanlara açılması ile de Türk bahçe anlayışının özellikleri de ortaya konulmuştur. Genel anlamda doğal düzende kurulmuş bu bahçenin Osmanlı Saray bahçeciliğinin son örneği olması dolayısı ile ele alınması ve incelenmesi önem kazanmıştır (Dağgülü, 1993).

1876 yılı öncesi döneminde bahçeye gölge yapan büyük ağaçlar dikilmişmiştir. Zaten Türk bahçesi özelliklerinde de ağaç gölgesinden yararlanmak, gölgesinde oturmak, dinlenmek esası bu bahçe de görülmektedir. Bu dönemde iğne yapraklı ağaçlara yer verilmemiştir. 1876 yılı öncesinde dikilen bitkiler arasında 6 adet '*Platanus occidentalis*', 2 adet '*Platanus orientalis*', 1 adet '*Tilia grandifolia*', 1 adet '*Photonia glabra*' gibi sayılarda geniş yapraklı ağaçlar vardır. İğne yapraklı ağaçlar ise 1 adet *Taxus baccata* (Porsuk), 1 adet *Cedrus libani* olmak üzere 2 adet iğneli kullanılmıştır (Dağgülü, 1993).

Şekil 50. Yıldız Sarayı Silahhane Binası

3.4.4. Yıldız Sarayı Mevcut Bitki Analizi

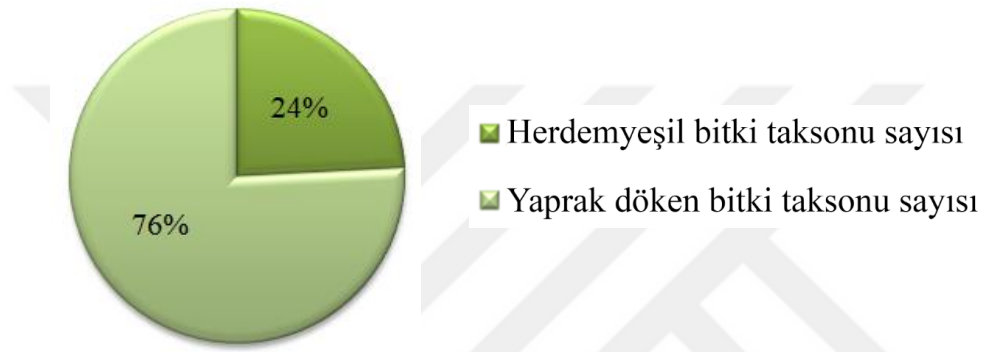
Tablo 34. Yıldız Sarayı mevcut bitki analizi

Sarayı Adı : Yıldız Sarayı			
LATİNE AD	ADET	LATİNE AD	ADET
<i>Abies bornmuelleriana</i>	6	<i>Magnolia grandiflora</i>	13
<i>Abies pinsapo</i>	1	<i>Magnolia x soulangeana</i>	1
<i>Acer negundo</i>	10	<i>Mahonia aquifolium</i>	1
<i>Acer pseudoplatanus</i>	2	<i>Malus communis</i>	2
<i>Acer pseudoplatanus</i> 'Atropurpureum'	1	<i>Malus floribunda</i>	1
<i>Aesculus x carnea</i>	4	<i>Morus alba</i>	1
<i>Aesculus hippocastaneum</i>	10	<i>Morus nigra</i>	1
<i>Ailanthus altissima</i>	6	<i>Nerium oleander</i>	2
<i>Albizia julibrissin</i>	15	<i>Paulownia tomentosa</i>	2
<i>Amygdalus communis</i>	1	<i>Philadelphus coronarius</i>	1
<i>Berberis julianae</i>	2	<i>Picea abies</i>	5
<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea'	1	<i>Picea pungens</i>	3
<i>Calocedrus decurrens</i>	1	<i>Picea smithiana</i>	1
<i>Cedrus atlantica</i>	88	<i>Pinus brutia</i>	10
<i>Cedrus deodora</i>	27	<i>Pinus griffithii</i>	1
<i>Cedrus libani</i>	28	<i>Pinus nigra</i>	20
<i>Celtris australis</i>	10	<i>Pinus pinea</i>	10
<i>Cephalotaxus fortunei</i>	9	<i>Pinus sylvestris</i>	1
<i>Cercis siliquastrum</i>	6	<i>Pinus strobus</i>	1
<i>Chaenomeles japonica</i>	1	<i>Pistacia atlantica</i>	8
<i>Chamaerops exelsa</i>	17	<i>Pittosporum tobira</i> 'Nana'	4
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	5	<i>Platanus acerifolia</i>	22
<i>Cladrastis lutea</i>	3	<i>Platyclusus orientalis</i>	13
<i>Cornus sanguinea</i>	1	<i>Populus nigra</i>	3
<i>Cotoneaster horizontalis</i>	1	<i>Pryacantha coccinea</i>	1
<i>Cotoneaster salicifolius</i>	1	<i>Prunus dulcis</i>	11

Tablo 34'ün devamı			
<i>Cryptomeria japonica</i>	1	<i>Prunus persica</i>	1
<i>Cryptomeria japonica</i> 'Elegans'	3	<i>Prunus ceracifera</i> 'Pissardii'	8
<i>Cupressus arizonica</i>	1	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	1
<i>Cupressus sempervirens</i>	2	<i>Punica granatum</i>	4
<i>Cydonia oblonga</i>	2	<i>Pyrus communis</i>	2
<i>Diospyros kaki</i>	1	<i>Quercus ilex</i>	2
<i>Diospyrus virginiana</i>	7	<i>Quercus macrocarpa</i>	1
<i>Eriobotria japonica</i>	6	<i>Quercus robur</i>	3
<i>Euonymus japonica</i>	7	<i>Rhamnus alaternus</i>	1
<i>Fatsia japonica</i>	6	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1
<i>Ficus carica</i>	1	<i>Rosa sp.</i>	9
<i>Forsythia viridissima</i>	4	<i>Sequoadendron giganteum</i>	6
<i>Fraxinus angustifolia</i>	2	<i>Sophora japonica</i>	2
<i>Fraxinus ornus</i>	10	<i>Spiraea x vanhoutteri</i>	1
<i>Ginkgo biloba</i>	3	<i>Symphoricarpos albus</i>	1
<i>Gleditsia triacanthos</i>	1	<i>Syringa vulgaris</i>	2
<i>Hibiscus syriacus</i>	6	<i>Taxus baccata</i>	27
<i>Hydrangea macrophylla</i>	1	<i>Taxus baccata</i> 'Aurea'	5
<i>Ilex aquifolium</i> 'Aurea Marginata'	6	<i>Thuja plicata</i>	1
<i>Juglans regia</i>	1	<i>Tilia argentea</i>	11
<i>Lagerstromia indica</i>	1	<i>Tilia platyphyllos</i>	6
<i>Laurocerassus officinalis</i>	1	<i>Trachycarpus fortunei</i>	2
<i>Laurus nobilis</i>	5	<i>Ulmus minor</i>	2
<i>Ligustrum lucidum</i>	1	<i>Viburnum opulus</i>	1
<i>Ligustrum ovalifolium</i> 'Aureum'	8	<i>Viburnum tinus</i>	6
<i>Ligustrum vulgare</i>	21	<i>Wisteria sinensis</i>	2
<i>Prunus domestica</i>	4	<i>Zizyphus jujuba</i>	5

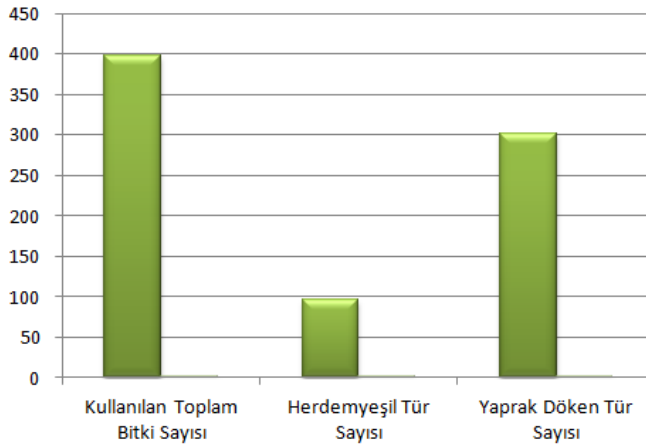
Tablo 35. Yıldız Sarayı mevsimlerine göre yapraklılık durumu

YILDIZ SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Herdemyeşil Bitki Taksonu Sayısı	Yaprak Döken Bitki Taksonu Sayısı
	397	96	301
Yüzde %	100%	%76	%24

Şekil 51. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı

Yıldız sarayında kullanılan toplam bitki sayısı 397 adettir. Ve bu türlerin çoğu bölümü yaprak döken takson sayısı oluşturmaktadır.

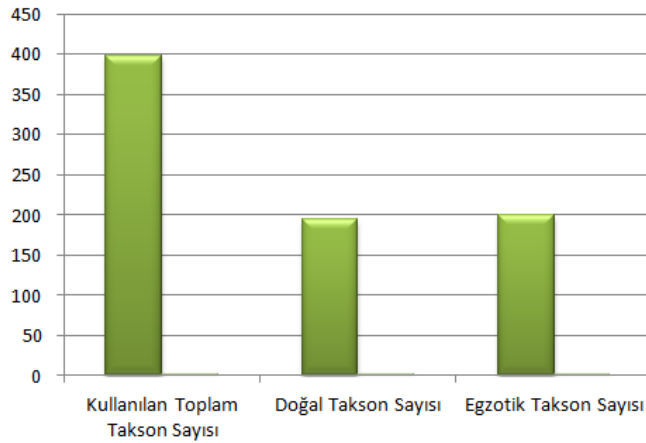
Şekil 52. Herdemyeşil - yaprak döken bitki taksonu sayısı

Tablo 36. Yıldız Sarayı doğal ve egzotik bitki taksonu analizi

YILDIZ SARAYI	Kullanılan Toplam Bitki Taksonu Sayısı	Doğal Bitki Taksonu Sayısı	Egzotik Bitki Taksonu Sayısı
	397	194	200
Yüzde %	100%	%49	%51

Şekil 53. Doğal-egzotik bitki taksonu sayısı

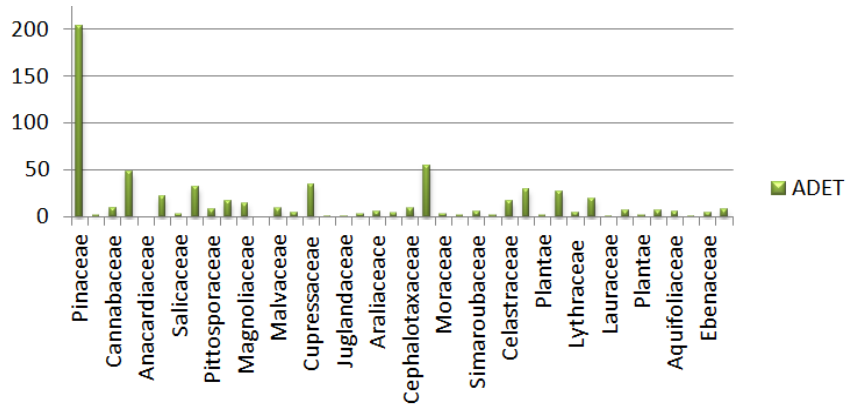

Şekil 54. Doğal egzotik bitki taksonu sayısı

Tablo 37. Yıldız Sarayı familyalarına göre bitki analizi

FAMİLYALAR	ADET	FAMİLYALAR	ADET
<i>Aquifoliaceae</i>	6	<i>Magnoliaceae</i>	14
<i>Anacardiaceae</i>	8	<i>Maloideae</i>	1
<i>Araliaceae</i>	6	<i>Moraceae</i>	3
<i>Berberidaceae</i>	4	<i>Oleaceae</i>	48
<i>Cannabaceae</i>	10	<i>Palmaceae</i>	19
<i>Caprifoliaceae</i>	7	<i>Pinaceae</i>	203
<i>Celastraceae</i>	17	<i>Pittosporaceae</i>	8
<i>Cephalotaxaceae</i>	9	<i>Plantae</i>	4
<i>Cupressaceae</i>	34	<i>Platanaceae</i>	22
<i>Ebenaceae</i>	5	<i>Rhannaceae</i>	6
<i>Fabaceae</i>	29	<i>Rosaceae</i>	55
<i>Fagaceae</i>	7	<i>Salicaceae</i>	3
<i>Ginkgoaceae</i>	3	<i>Sapindaceae</i>	27
<i>Hydrangeaceae</i>	2	<i>Simaroubaceae</i>	6
<i>Juglandaceae</i>	1	<i>Taxaceae</i>	32
<i>Lauraceae</i>	1	<i>Tiliaceae</i>	17
<i>Lythraceae</i>	5	<i>Ulmaceae</i>	4
<i>Malvaceae</i>	9		

Yıldız Sarayı'nda kullanılan bitkilerin familya analizlerine baktığımızda *Pinaceae* familyası en çok kullanılan familyalar arasındadır. *Oleaceae* familyası ise *Pinaceae* familyasından sonra en çok kullanılan familyadır. Bununla birlikte *Juglandaceae*, *Lauraceae*, *Maloideae* en az kullanılan familyalar arasındadır.

Şekil 55. Yıldız Sarayı familyalarına göre bitki analizi

3.4.5. Yıldız Sarayında Tespit Edilen Bitkilerin Özelliklerine ve Saray Bahçelerinde Kullanım Amaçlarına Göre Sınıflandırılması

Tablo 38. Yıldız Sarayında tespit edilen bitkilerin özelliklerine ve saray bahçelerinde kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması

Tür Adı	Türkçe Adı	Yapraklanma Özelliği	Form	Bitkisel Tasarımda Önceliği	Doğal/ Kültürel
<i>Abies bornmuelleriana</i>	Doğu Karadeniz göknar	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form	Doğal
<i>Abies pinsapo</i>	İspanya göknarı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Acer negundo</i>	Dişbudak yap. akçaağaç	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Dağ akçaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Acerpseudoplatanus 'Atropurpureum'</i>	Dağ akçaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Aesculus x carnea</i>	Kırmızı çiç. At kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Çiçek	Egzotik
<i>Aesculus hippocastaneum</i>	Beyaz çiç. At kestanesi	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Çiçek	Egzotik
<i>Ailanthus altissima</i>	Kokar ağaç	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Sonb.reng.	Egzotik
<i>Albizia julibrissin</i>	Gülibrişim	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Çiçek,Form	Egzotik
<i>Amygdalus communis</i>	Badem	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve,Çiçek,Form	Doğal
<i>Berberis julianae</i>	-	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Meyve,Çiçek	Egzotik
<i>Berberis thunbergii 'Atropurpurea'</i>	Bordo yapr. Kadın tuzl.	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Meyve,Çiçek,Form	Egzotik
<i>Calocedrus decurrens</i>	Su sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Cedrus atlantica 'Glauca'</i>	Atlas sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Cedrus deodora</i>	Himalaya sediri	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik

Tablo 38'in devamı					
<i>Cedrus libani</i>	Toros sediri	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Form	Doğal
<i>Celtris australis</i>	Adi çitlembik	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Cephalotaxus fortunei</i>	-	Yaprakdöker	Ağaç,ağaçcık	Form	Egzotik
<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	Yaprakdöker	Ağaç,ağaçcık	Çiçek	Doğal
<i>Chaenomeles japonica</i>	Bahar dalı	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek,Meyve	Egzotik
<i>Chamaerops exelsa</i>	Tüylü bodur palmiye	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form,Gövde	Egzotik
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Lawson yalancı servisi	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Cornus sanguinea</i>	Yabani kızılçik	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Çiçek,Meyve	Doğal
<i>Cotoneaster horizontalis</i>	Yayılcı dağ muşmulası	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak,Form, Çiçek,Meyve	Egzotik
<i>Cotoneaster salicifolius</i>	Söğüt yapraklı muşmula	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak	Egzotik
<i>Cryptomeria japonica</i>	Japon çamı	Herdemyeşil	Ağaç	Çiçek, Meyve	Egzotik
<i>Cryptomeria japonica</i> 'Elegans'	Japon kadife çamı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Cupressus arizonica</i>	Arizona Servisi	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Egzotik
<i>Cupressus sempervirens</i>	Akdeniz servisi	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	Yaprakdöker	Ağaçcık	Çiçek,Meyve	Doğal
<i>Diospyros kaki</i>	Trabzon hurması	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Egzotik
<i>Diospyros virginiana</i>	-	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Egzotik
<i>Eriobotria japonica</i>	Yeni dünya	Herdemyeşil	Ağaçcık	Çiçek,Meyve	Egzotik
<i>Euonymus japonica</i>	Papaz küllahı	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Meyve, Form	Egzotik

Tablo 38'in devamı					
<i>Fatsia japonica</i>	Japon Çınarı	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Meyve, Çiçek	Egzotik
<i>Ficus carica</i>	İncir	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Egzotik
<i>Forsythia viridissima</i>	Altınçanı	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Çiçek, Sonb.rengi	Egzotik
<i>Fraxinus angustifolia</i>	Sivri meyveli dişbudak	Yaprakdöker	Ağaç	Form, Yaprak, Sonb.rengi	Doğal
<i>Fraxinus ornus</i>	Çiçekli dişbudak	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek, Sonb.rengi	Doğal
<i>Ginkgo biloba</i>	Mabet ağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Sonb.rengi	Egzotik
<i>Gleditsia triacanthos</i>	Gladiçya	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Hibiscus syriacus</i>	Ağaçhatmi	Yaprakdöker	Ağaçcık, çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Hydrangea macrophylla</i>	Ortanca	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek, Yaprak	Egzotik
<i>Ilex aquifolium 'Aurea Marginata'</i>	Çoban püskülü	Herdemyeşil	Ağaçcık	Yaprak	Egzotik
<i>Juglans regia</i>	Ceviz	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Meyve, Form	Doğal
<i>Lagerstromia indica</i>	Oya ağacı	Yaprakdöker	Ağaçcık, çalı	Yaprak, Form, Çiçek	Egzotik
<i>Laurocerassus officinalis</i>	Karayemiş	Herdemyeşil	Ağaçcık	Yaprak, Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Laurus nobilis</i>	Akdeniz defnesi	Herdemyeşil	Ağaç, çalı	Yaprak, Çiçek	Doğal
<i>Ligustrum ovalifolium 'Aureum'</i>	Altuni kurtbağrı	Herdemyeşil	Ağaçcık, çalı	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Ligustrum vulgare</i>	Kurtbağrı	Herdemyeşil	Ağaçcık, çalı	Yaprak, Form	Doğal
<i>Magnolia grandiflora</i>	Büyük çiç.manolya	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Çiçek, Form	Egzotik
<i>Magnolia x soulangeana</i>	Mor çiç. manolya	Yaprakdöker	Ağaçcık	Çiçek	Egzotik
<i>Mahonia aquifolium</i>	Sarı boya ağacı	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Çiçek, Meyve	Egzotik

Tablo 38'in devamı					
<i>Malus communis</i>	Elma	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek, Meyve	Doğal
<i>Malus florobinda</i>	Süs elması	Yaprakdöker	Ağaç	Çiçek, Meyve	Egzotik
<i>Morus alba</i>	Beyaz dut	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Doğal
<i>Morus nigra</i>	Kara dut	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Egzotik
<i>Nerium oleander</i>	Zakkum	Herdemyeşil	Çalı,Ağaçcık	Çiçek,Yaprak	Doğal
<i>Paulownia tomentosa</i>	Tüylü pavlonya	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Philadelphus coronarius</i>	Filbahri	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek, Koku	Doğal
<i>Picea abies</i>	Avrupa ladini	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Picea pungens 'Glauca'</i>	Mavi ladin	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Renk, Form	Egzotik
<i>Picea smithiana</i>	-	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Pinus brutia</i>	Kızılçam	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Pinus griffithii</i>	Ağlayan çam	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak, Form	Egzotik
<i>Pinus nigra</i>	Karaçam	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Pinus pinea</i>	Fıstık çamı	Herdemyeşil	Ağaç	Form	Doğal
<i>Pinus sylvestris</i>	Sarıçam	Herdemyeşil	Ağaç		Doğal
<i>Pinus strobus</i>	Veymut çamı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Pistacia atlantica</i>	-	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Pittosporum tobira 'Nana'</i>	Çitkırıldım	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Platanus acerifolia</i>	Londra çınarı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Gövde, Form	Egzotik

Tablo 38'in devamı					
<i>Platycladus orientalis</i>	Doğu mazısı	Herdemyeşil	Ağaç,Ağaçcık,Çalı	Yaprak,Form	Egzotik
<i>Populus nigra</i>	Kara kavak	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Renk	Doğal
<i>Prunus domestica</i>	Erik	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve, Çiçek	Doğal
<i>Prunus persica</i>	Şeftali	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve,Çiçek	Doğal
<i>Pseudotsuga menziesii</i>	Duglas Göknarı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Punica granatum</i>	Süs narı	Yaprakdöker	Ağaçcık	Yaprak,Meyve,Çiçek,Renk	Doğal
<i>Pryacantha coccinea</i>	Ateşdiken	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak,Çiçek,Meyve	Doğal
<i>Pyrus communis</i>	Avrupa armudu	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Meyve	Egzotik
<i>Quercus ilex</i>	Pırnal meşe	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,	Doğal
<i>Quercus macrocarpa</i>	-	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Quercus robur</i>	Saplı Meşe	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Doğal
<i>Rhamnus alaternus</i>	-	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak,Meyve	Egzotik
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Beyaz çiçekli yalancı akas.	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Rosa sp.</i>	Gül	Yaprakdöker	Çalı	Çiçek	Egzotik
<i>Sequoiadendron giganteum</i>	Mamut Ağacı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Sophora japonica</i>	Japon soforası	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Symphoricarpos albus</i>	İnci Çalısı	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak	Egzotik
<i>Syringa vulgaris</i>	Adi Leylak	Yaprakdöker	Ağaçcık	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Taxus baccata</i>	Porsuk	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Gövde	Doğal
<i>Taxus baccata 'Aurea'</i>	Altuni porsuk	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Gövde	Egzotik

Tablo 38'in devamı					
<i>Thuja plicata</i>	Boylu mazı	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak	Egzotik
<i>Tilia argentea</i>	Gümişi ıhlamur	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek,Gövde,Form	Egzotik
<i>Tilia platyphyllos</i>	Büyük yapraklı ıhlamur	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Trachycarpus fortunei</i>	Telli palmiye	Herdemyeşil	Ağaç	Yaprak,Gövde	Egzotik
<i>Ulmus minor</i>	Ova karaağacı	Yaprakdöker	Ağaç	Yaprak,Gövde	Doğal
<i>Viburnum opulus</i>	Kartopu	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Viburnum tinus</i>	Tüylü Kartopu	Herdemyeşil	Çalı	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Wisteria sinensis</i>	Mor salkım	Yaprakdöker	Çalı	Yaprak, Çiçek	Egzotik
<i>Zizyphus jujuba</i>	Hünnap	Yaprakdöker	Ağaç	Meyve	Egzotik

3.5.Saray Kimlik Kartları

Tüm saraylar için hazırlanan belli kriterlerle oluşturulan saray analiz kartları aşağıda verilmiştir.

- Dolmabahçe Sarayı;

Genel planlama özellikleri kartı Tablo (45)'de, Dolmabahçe Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı Tablo (46)'da, Dolmabahçe Sarayı yapısal materyal kartı Tablo (47)'de, Dolmabahçe Sarayı 'Hasbahçe' bitki kartları Tablo (48)'de Dolmabahçe Sarayı 'Sahil Ön Bahçe' bitki kartları Tablo (49)'da, Dolmabahçe Sarayı Harem Bahçesi bitki kartları Tablo (50)'de ve Dolmabahçe Sarayı Veliht Bahçesi bitki kartları Tablo (51)'de verilmiştir.

- Beylerbeyi Sarayı;

Genel planlama özellikleri kartı Tablo (52)'de, Beylerbeyi Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı Tablo (53)'de, Beylerbeyi Sarayı yapısal materyal kartı Tablo (54)'de, Beylerbeyi Sarayı Deniz Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları Tablo (55)'de, Beylerbeyi Sarayı Harem Bahçesi mevcut bitki kartları Tablo (56)'da, Beylerbeyi Sarayı Selamlık Deniz Köşkü Bahçesi mevcut Bitki Kartları Tablo (57)'de, Beylerbeyi Sarayı Mermer Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları Tablo (58)'de, Beylerbeyi Sarayı Sarı Köşk Bahçesi mevcut bitki kartları Tablo (59)'da, Beylerbeyi Sarayı Saray Bahçesi mevcut bitki kartları Tablo (60)'da verilmiştir.

- Topkapı Sarayı;

Genel planlama özellikleri kartı Tablo (61)'de, Topkapı Sarayı genel planlama özellikleri kartı Tablo (62)'de, Topkapı Sarayı yapısal materyal kartı Tablo (63)'de, Topkapı Sarayı I. Avlu bitki kartları Tablo (64)'de, Topkapı Sarayı II. Avlu bitki kartları Tablo (65)'de, Topkapı Sarayı III. Avlu plan ve bitki kartları Tablo (66)'da verilmiştir.

- Yıldız Sarayı;

Genel planlama özellikleri kartı Tablo (67)'de, Yıldız Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı Tablo (68)'de, Yıldız Sarayı yapısal materyal kartı Tablo (69)'da, Yıldız Sarayı I. Avlu bitki kartları Tablo (70)'de, Yıldız Sarayı II. Avlu bitki kartları Tablo (71)'de, Yıldız Sarayı Hasbahçe bitki kartları Tablo (72)'de verilmiştir.

Tablo 39. Dolmabahçe Sarayı genel planlama özellikleri kartı

Saray Adı: Dolmabahçe	Yapım Tarihi: 17.yy	Konum: Beşiktaş-İstanbul		
Mimarı: Garabet Amira Balyan,Nigoğos Balyan	Alan Metrekaresi: 250.000 m ²	Stil Etkisi : Rokoko		
Plan:				
				
Genel Planlama Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>		<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>	
	Formal ve informel plan düzeni	X	Formel plan düzeni	X
	Dışa kapalı mahrem avlu sistemi		Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı	
	Setli (teraslı) Peyzaj Planlaması		Tek bakışta geniş algı imkanı	X
	Zevk, Huzur Veren Mekanlar	X	Binayı ortalayan ana aks	X
	Yaşanılabilir Fonksiyonel Mekanlar	X	Simetrik plan	X
	Bahçede hayvanlara yer verme	X	Araziyle uyum	X
	Algıda zenginlik	X	Ana aksa dik yatay teraslanma	
	Cennet Tasviri		Dairesel hatlar	X
	Doğaya Dönük Bahçe Stili		Bina ve bahçede ölçü umu	
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı Özellikleri</u>		Bahçe boyu eninden en az 1/3 oranında büyük	
	Formal düzen	X	Gösterişli seyredilen mekanlar	X
	Bina konumu manzaraya hakim yerde		Işınsal (çapraz) akslar	
	Geniş görüş sağlayan teraslar		<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>	
	Binayı ortalayan ana bir aks		İnformel düzen	X
	Simetrik düzen	X	Kır gezintisi yapılan alanlar	
	Doğaya uzanan peyzaj		Çok geniş arazi kullanımı	X
	Su oyunları		Doğal araziye uyum sağlama	
	Çok farklı kotlarda bulunan teraslanma		Kitle-boşluk algısı	
	Duvar, basamak, korkuluk kullanım		“S” biçiminde kıvrımlı hatlar, yollar	X
Bina ve bahçe arasında oran uyumu		“Ha ha” adında sınır kapısı		
Su ve su aynaları kullanımı	X	Yapı yakınında formel-informel düzen		

Tablo 40. Dolmabahçe Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı

Saray Adı: Dolmabahçe		Yapım Tarihi: 17.yy		Konum: Beşiktaş-İstanbul		
Mimarı: Garabet Amira Balyan,Nigoğos Balyan		Alan Metrekaresi: 250.000 m ²		Stil Etkisi : Rokoko		
Plan:						
						
Bitkisel Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>			<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>		
	İnformel tasarım anlayışı	x	Formel düzen			
	Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler	x	Simetri		x	
	Meyve ağaçları	x	Herdemyeşil türler ağırlıkta			
	Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı	x	Monokrom (tek renk) etkisi			
	Çim parterler içinde ağaçlandırma	x	Ağaçlara budayarak şekil verme			
	Monokrom (tek renk) çiçek parterleri		Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme		x	
	İşlevsel Bitkilendirme Özelliği	<u>x</u>	Formel parterler		x	
	Gölge, Renk, Koku Özellikli Bitkiler	x	Labirent, arabesk motifleri gibi öğeler			
	Doğal Eğim Setlenmesi		Duvar, basamak, korkuluk detaylarında artış		x	
	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>			<u>Çok farklı kotlarda teraslar</u>		
	Formel düzen		Herdemyeşil bitki ağırlığı			
	Simetri	x	Topiary sanatı kullanımı			
	Yaprak döken türler ağırlıkta		<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>			
	Ağaçlara budayarak şekil verme		İnformel düzen ağırlıkta			
	Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme	x	Grup ağaçlandırmaları			
Labirent, broderi motifleri		Monokrom (tek renk) etkisi				
Formel parterler	x	Geniş tepe taçlı, yapraklı anıtsal türler				
Polikrom (çok renkli) çiçek parterleri	x	Geniş çim alanlar				
Girinti çıkıntılı ve kıvrımlı bezemeler	x	Kitle-boşluk arasındaki tezatlık				

Tablo 41. Dolmabahçe Sarayı yapısal materyal kartı

Saray Adı: Dolmabahçe		Yapım Tarihi: 17.yy		Konum: Beşiktaş-İstanbul		
Mimarı: Garabet Amira Balyan, Nigoğos Balyan		Alan Metrekaresi: 250000 m ²		Stil Etkisi : Rokoko		
Plan:						
						
Yapısal Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>			<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>		
	Bahçe köşkleri, kameriyeler, kuşluklar			Su aynaları, fiskiyeler		X
	Dışa kapalı avlu düzenlenişi			Formel havuzlar		X
	Setli (teraslı) peyzaj düzeni			Heykel, vazo, grotto gibi öğeler		X
	İçinde yaşanılır fonksiyonel mekanlar			Limonluk, sera gibi yapılar		X
	Zevk, huzur veren mekanlar			Hareketli ve sesli su kullanımı		X
	Algıda zenginlik			Kademeli süs havuzları		X
	Bahçede hayvanlara yer verme			Kıvrımlı formlu yapısal elemanlar		X
	Fiskiyeli havuz, çeşme, selsebil v.b.	X		<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>		
	Formel-informel düzenin birarada kullanımı	X		İnformel, doğal kıvrımlı su öğesi		X
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>			Köprü, grotto, kaskat gibi mimari öğeler		
	Geometrik fiskiyeli havuzlar	X		Cami, mabet, pagoda gibi odak noktaları		
	Su oyunları			Romantizmi güçlü kılan doğal taklidi öğeler		
	Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola	X		Su doğal formda kullanımı		
Limonluk, sera gibi yapılar	X		Mimari ve bahçe arasındaki kitle boşluk ilişkisi			
Kaskatlı sular ve su aynaları	X		Tabii formlu su kullanımı			
Duvar, basamak, duvar elemanları	X		Pastoral manzara oluşturma isteği			

Tablo 42. Dolmabahçe Sarayı ‘Hasbahçe’ bitki kartları

Saray Adı: Dolmabahçe Sarayı																																				
Birinci Bölüm: Hasbahçe (Selamlık Bahçesi, Mabeyn Bahçesi)																																				
Peyzaj Özellikleri	<p>Sarayın birinci bölümünü oluşturmaktadır. ‘Hasbahçe’, ‘Mabeyn’ veya ‘Selamlık’ adı altında ‘Hazine Kapısı’ ile saray girişi arasındadır ve orta bölüm olarak planlanmıştır. Ortada bulunan büyük havuzla birlikte sarayın en etkili ve gösterişli ana aksını oluşturmaktadır (Konyalı, 2010).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barok bahçesi izleri bulunmaktadır. • İhtişamlı ve davetkar özellikte olan bir bölümdür. • Aksiyel plan düzlemi içerisinde fiskiyeli havuzu vardır. 																																			
	<table border="1"> <tr> <td><i>Abies bornmulleriana</i></td> <td><i>Cupressus sempervirens</i></td> </tr> <tr> <td><i>Aesculus hippocastaneum</i></td> <td><i>Camellia japonica</i></td> </tr> <tr> <td><i>Lonicera nitida</i></td> <td><i>Sophora japonica</i> ‘Pendula’</td> </tr> <tr> <td><i>Araucaria araucana</i></td> <td><i>Cedrus deodara</i></td> </tr> <tr> <td><i>Buxus microphylla</i></td> <td><i>Chaenomeles japonica</i></td> </tr> <tr> <td><i>Aucuba japonica</i></td> <td><i>Taxus baccata</i></td> </tr> <tr> <td><i>Cryptomeria japonica</i> ‘Elegans’</td> <td><i>Lauris nobilis</i></td> </tr> <tr> <td><i>Cunninghamia lanceolata</i></td> <td><i>Ligustrum vulgare</i></td> </tr> <tr> <td><i>Fagus sylvatica</i> ‘Atropurpurea’</td> <td><i>Tamarix parviflora</i></td> </tr> <tr> <td><i>Forsythia viridissima</i></td> <td><i>Picea pungens</i> ‘Glauca Pendula’</td> </tr> <tr> <td><i>Hydrangea macrophylla</i></td> <td><i>Picea pungens</i></td> </tr> <tr> <td><i>Kerria japonica</i> ‘Pleniflora’</td> <td><i>Podocarpus macrophyllus</i></td> </tr> <tr> <td><i>Lagerstroemia indica</i></td> <td><i>Phyllostachys bambusoides</i></td> </tr> <tr> <td><i>Magnolia grandiflora</i></td> <td><i>Pyracantha coccinea</i></td> </tr> <tr> <td><i>Magnolia x soulangiana</i></td> <td><i>Salix babylonica</i></td> </tr> <tr> <td><i>Picea glauca albertiana</i> ‘Conica’</td> <td><i>Salix caprea</i></td> </tr> <tr> <td><i>Pinus pinea</i></td> <td><i>Sequoia sempervirens</i></td> </tr> <tr> <td><i>Sophora japonica</i></td> <td></td> </tr> </table>	<i>Abies bornmulleriana</i>	<i>Cupressus sempervirens</i>	<i>Aesculus hippocastaneum</i>	<i>Camellia japonica</i>	<i>Lonicera nitida</i>	<i>Sophora japonica</i> ‘Pendula’	<i>Araucaria araucana</i>	<i>Cedrus deodara</i>	<i>Buxus microphylla</i>	<i>Chaenomeles japonica</i>	<i>Aucuba japonica</i>	<i>Taxus baccata</i>	<i>Cryptomeria japonica</i> ‘Elegans’	<i>Lauris nobilis</i>	<i>Cunninghamia lanceolata</i>	<i>Ligustrum vulgare</i>	<i>Fagus sylvatica</i> ‘Atropurpurea’	<i>Tamarix parviflora</i>	<i>Forsythia viridissima</i>	<i>Picea pungens</i> ‘Glauca Pendula’	<i>Hydrangea macrophylla</i>	<i>Picea pungens</i>	<i>Kerria japonica</i> ‘Pleniflora’	<i>Podocarpus macrophyllus</i>	<i>Lagerstroemia indica</i>	<i>Phyllostachys bambusoides</i>	<i>Magnolia grandiflora</i>	<i>Pyracantha coccinea</i>	<i>Magnolia x soulangiana</i>	<i>Salix babylonica</i>	<i>Picea glauca albertiana</i> ‘Conica’	<i>Salix caprea</i>	<i>Pinus pinea</i>	<i>Sequoia sempervirens</i>	<i>Sophora japonica</i>
<i>Abies bornmulleriana</i>	<i>Cupressus sempervirens</i>																																			
<i>Aesculus hippocastaneum</i>	<i>Camellia japonica</i>																																			
<i>Lonicera nitida</i>	<i>Sophora japonica</i> ‘Pendula’																																			
<i>Araucaria araucana</i>	<i>Cedrus deodara</i>																																			
<i>Buxus microphylla</i>	<i>Chaenomeles japonica</i>																																			
<i>Aucuba japonica</i>	<i>Taxus baccata</i>																																			
<i>Cryptomeria japonica</i> ‘Elegans’	<i>Lauris nobilis</i>																																			
<i>Cunninghamia lanceolata</i>	<i>Ligustrum vulgare</i>																																			
<i>Fagus sylvatica</i> ‘Atropurpurea’	<i>Tamarix parviflora</i>																																			
<i>Forsythia viridissima</i>	<i>Picea pungens</i> ‘Glauca Pendula’																																			
<i>Hydrangea macrophylla</i>	<i>Picea pungens</i>																																			
<i>Kerria japonica</i> ‘Pleniflora’	<i>Podocarpus macrophyllus</i>																																			
<i>Lagerstroemia indica</i>	<i>Phyllostachys bambusoides</i>																																			
<i>Magnolia grandiflora</i>	<i>Pyracantha coccinea</i>																																			
<i>Magnolia x soulangiana</i>	<i>Salix babylonica</i>																																			
<i>Picea glauca albertiana</i> ‘Conica’	<i>Salix caprea</i>																																			
<i>Pinus pinea</i>	<i>Sequoia sempervirens</i>																																			
<i>Sophora japonica</i>																																				
Kullanılan Bitkiler																																				

Tablo 43. Dolmabahçe Sarayı ‘Sahil Ön Bahçe’ bitki kartları

Saray Adı: Dolmabahçe Sarayı		
İkinci Bölüm: Sahil Ön Bahçe (Kuşluk)		
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Sarayın ikinci bölümünü oluşturan ‘Kuşluk Bahçesi’, ‘Has Bahçe’ye göre daha yüksek duvarlarla çevreden ayrılmıştır ve geleneksel saray bahçeleri kimliğini de ayrıca taşımaktadır. Bu bahçede ayrıca sonraki yıllarda ‘Art Nouveau’ tarzında bir mimari eleman olarak ‘Kuşluk Köşkü’ yapılmıştır (Konyalı, 2010). • Hayvalar için ayrılan kafesler bulunur ve bahçede hayvanlara yer verilmiştir. 	
Bitki Listesi	<i>Araucaria araucana</i>	<i>Lagerstroemia indica</i>
	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Atropurpurea’	<i>Nerium oleander</i>
	<i>Buxus sempervirens</i> ‘Rosmarinifolia’	<i>Picea abies</i>
	<i>Camellia japonica</i>	<i>Picea pungens</i>
	<i>Cedrus atlantica</i> ‘Glauca’	<i>Pinus griffithii</i>
	<i>Cedrus deodara</i>	<i>Salix babylonica</i>
	<i>Cephalotaxus harringtonia</i> ‘Fastigiata’	<i>Trachycarpus fortunei</i>
	<i>Chamaerops exelsa</i>	<i>Yucca filementosa</i>

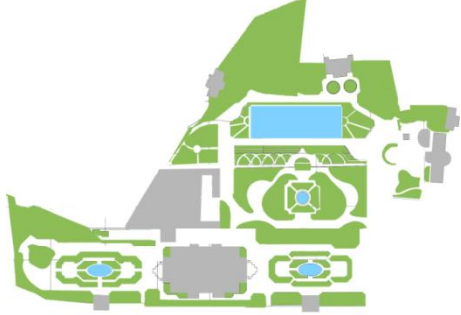
Tablo 44. Dolmabahçe Sarayı Harem Bahçesi bitki kartları

Saray Adı: Dolmabahçe Sarayı		
Üçüncü Bölüm: Harem Bahçe		
Peyzaj Özel.	<p>Sarayın üçüncü bölümünü oluşturan ‘Harem Bahçe’si ise, çevreye karşı mahremiyet amacıyla korunmuş bir iç avlu sistemidir, geometrik plan tasarımıyla da dikkat çekmektedir. Bu bölüm hem padişahın evi hemde haremin karmaşık protokol sistemi açısından en yoğun plana sahiptir. Ayrıca haremin ‘gizlilik ve mahrem’ kimliklerinin korunması sebebiyle de çok iyi biçimde çözümlenmesi gereken plan düzlemleri arasındadır (Konyalı, 2010).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Batı tarzında formel planlama izleri taşır. • Gül bahçesi kullanımı bulunmaktadır. • Oval fiskiyeli havuzu bulunmaktadır. 	
Bitki Listesi	<i>Buxus sempervirens</i>	<i>Taxus baccata</i>
	<i>Buddleia davidii</i>	<i>Picea pungens</i> ‘Glauca Pendula’
	<i>Broussnetia papyrifera</i>	<i>Aesculus hippocastaneum</i>
	<i>Cedrus deodara</i>	<i>Quercus rubra</i>
	<i>Camellia japonica</i>	<i>Hydrangea macrophylla</i>
	<i>Chamerops exelsa</i>	<i>Pinus pinea</i>
	<i>Cupressus sempervirens</i>	<i>Picea abies</i>
	<i>Cedrus libani</i>	<i>Platanus x acerifolia</i>
	<i>Magnolia grandiflora</i>	<i>Pinus brutia</i>
	<i>Juglans regia</i>	

Tablo 45. Dolmabahçe Sarayı Veliht Bahçesi bitki kartları

Saray Adı: Dolmabahçe Sarayı		
Dördüncü Bölüm: Veliht Bahçesi		
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Sarayın dördüncü bölümünü oluşturan ‘Veliht Bahçesi’ diğer binalar arasındaki bölümleri birleştiren bahçedir (Konyalı, 2010). • Mahremiyet özellikleri açısından konumu itibariyle osmanlı özelliklerini yansıtmaktadır. 	
Bitki Listesi	<i>Abies pinsapo</i>	<i>Kerria japonica</i> ‘Pleniflora’
	<i>Acer palmatum</i>	<i>Lauroceracus officinalis</i>
	<i>Aesculus x carnea</i>	<i>Magnolia grandiflora</i>
	<i>Ajuba japonica</i>	<i>Podocarpus macrophyllus</i>
	<i>Buxus sempervirens</i>	<i>Tilia argentea</i>
	<i>Camellia japonica</i>	<i>Phyllostachys bambusoides</i>
	<i>Chimonanthus praecox</i>	<i>Fraxinus angustifolia</i>
	<i>Cornus alba</i> ‘Sibirica’	<i>Tilia platyphyllos</i>
	<i>Cotinus coggygria</i>	<i>Quercus rubra</i>

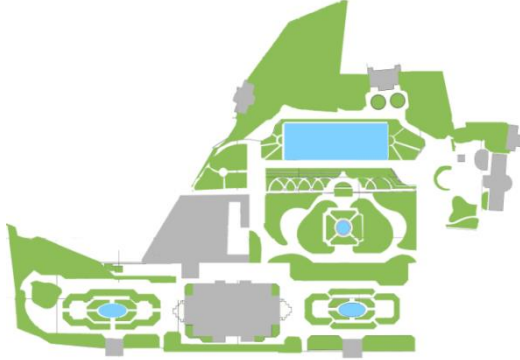
Tablo 46. Beylerbeyi Sarayı genel planlama özellikleri kartı

Saray Adı: Beylerbeyi	Yapım Tarihi: 1861-1865	Konum: Üsküdar -İstanbul		
Mimarı: Sarkis Balyan	Alan Metrekaresi: 2500m ²	Stil: Neo-Rönesans ve Barok		
Plan:				
				
Genel Planlama Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>		<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>	
	Formal ve informel plan düzeni		Formel plan düzeni	x
	Dışa kapalı mahrem avlu sistemi		Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı	
	Setli (teraslı) Peyzaj Planlaması	x	Tek bakışta geniş algı imkanı	
	Zevk, Huzur Veren Mekanlar	x	Binayı ortalayan ana aks	
	Yaşanılabilir Fonksiyonel Mekanlar	x	Simetrik plan	x
	Bahçede hayvanlara yer verme	x	Araziyle uyum	
	Algıda zenginlik	x	Ana aksa dik geniş yatay teraslanma	
	Cennet Tasviri		Dairesel hatlar	
	Doğaya Dönük Bahçe Stili		Bina ve bahçede ölçü uyumu	
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı Özellikleri</u>		Bahçe boyu eninden en az 1/3 oranında büyük	
	Formal düzen	x	Gösterişli seyredilen mekanlar	x
	Bina konumu manzaraya hakim yerde		Işınsal (çapraz) akslar	
	Geniş görüş sağlayan teraslar	x	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>	
	Binayı ortalayan ana bir aks		İnformel düzen	
	Simetrik düzen	x	Kır gezintisi yapılan alanlar	
	Doğaya uzanan peyzaj		Çok geniş arazi kullanımı	
	Su oyunları		Doğal araziye uyum sağlama	
	Farklı kotlarda bulunan teraslanma		Kitle-boşluk algısı	
	Duvar, basamak, korkuluk kullanımı		Kıvrımlı hatlar, yollar	
Bina ve bahçe arasında oran uyumu		“Ha ha” adında sınır kapısı		
Su ve su aynaları kullanımı		Yapı yakınında formel-informel bir		

Tablo 47. Beylerbeyi Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı

Saray Adı: Beylerbeyi	Yapım Tarihi: 1861-1865	Konum: Üsküdar -İstanbul		
Mimarı: Sarkis Balyan	Alan Metrekaresi: 2500m ²	Stil: Neo-Rönesans ve Barok		
Plan:				
				
Bitkisel Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>		<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>	
	İnformel tasarım anlayışı	x	Formel düzen	
	Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler	X	Simetri	x
	Meyve ağaçları	X	Herdemyeşil türler ağırlıkta	
	Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı	X	Monokrom (tek renk) etkisi	
	Çim parterler içinde ağaçlandırma	X	Ağaçlara budayarak şekil verme	
	Tek renk çiçek parterleri	X	Çalılara budayarak şekil verme	x
	İşlevsel Bitkilendirme Özelliği		Formel parterler	x
	Gölge, Renk, Koku Özellikli Bitkiler	X	Labirent, arabesk motifleri gibi öğeler	
	Doğal Eğim Setlenmesi		Duvar, basamak, korkuluk detaylarında artış	
	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>		Çok farklı kotlarda teraslar	
	Formel düzen		Herdemyeşil bitki ağırlığı	
	Simetri	X	Topiary sanatı kullanımı	
	Yaprak döken türler ağırlıkta	X	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>	
	Ağaçlara budayarak şekil verme		İnformel düzen ağırlıkta	
	Çalılara budayarak şekil verme		Grup ağaçlandırmaları	
	Labirent, broderi motifleri		Monokrom (tek renk) etkisi	
	Formel parterler	X	Geniş tepe taçlı, yapraklı anıtsal türler	
	Polikrom (çok renkli) çiçek parterleri	X	Geniş çim alanlar	
	Girinti çıkıntılı ve kıvrımlı bezemeler	x	Kitle-boşluk arasındaki tezatlık	

Tablo 48. Beylerbeyi Sarayı yapısal materyal kartı

Saray Adı: Beylerbeyi	Yapım Tarihi: 1861-1865	Konum: Üsküdar -İstanbul
Mimarı: Sarkis Balyan	Alan Metrekaresi: 2500m ²	Stil: Neo-Rönesans ve Barok
Plan:		
		
Yapısal Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>
	Bahçe köşkleri, kameriyeler, kuşluklar	Su aynaları, fiskiyeler
	Dışa kapalı avlu düzenlenişi	Formel havuzlar
	Setli (teraslı) peyzaj düzeni	Heykel, vazo, grotto gibi öğeler
	İçinde yaşanılır fonksiyonel mekanlar	Limonluk, sera gibi yapılar
	Zevk, huzur veren mekanlar	Hareketli ve sesli su kullanımı
	Algıda zenginlik	Kademeli süs havuzları
	Bahçede hayvanlara yer verme	Kıvrımlı formlu yapısal elemanlar
	Fiskiyeli havuz, çeşme, selsebil v.b.	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>
	Formel-informel düzenin birarada kullanımı	İnformel, doğal kıvrımlı su öğesi
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>	Köprü, grotto, kaskat gibi mimari öğeler
	Geometrik fiskiyeli havuzlar	Cami, mabet, pagoda gibi odak noktaları
	Su oyunları	Romantizmi güçlü kılan doğal taklidi öğeler
	Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola	Suyun kullanımı
	Limonluk, sera gibi yapılar	Mimari ve bahçe arasındaki kitle boşluk ilişkisi
Kaskatlı sular ve su aynaları	Tabii formlu su kullanımı	
Duvar, basamak, duvar elemanları	Pastoral manzara oluşturma isteği	

Tablo 49.Beylerbeyi Sarayı Deniz Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları

Sarayı Adı : Beylerbeyi Sarayı				
Bölüm: Harem Deniz Köşkü Bahçesi				
Peyzaj Özellikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Aksiyel bir planlama düzeni içerip batı tarzını burada da hissettirmektedir. • Oval bir havuzu bulunmaktadır. • Bahçe içerisinde topiary sanatının uygulandığı ağaçlarıda içermektedir. • Deniz Köşkü Bahçesinde en çok kullanılan türler <i>Euonymus japonica</i>, <i>Taxus baccata</i> ‘Aurea’ dir. • En az kullanılan türler ise <i>Laurus nobilis</i>, <i>Lagerstroemia indica</i>, <i>Ulmus glabra</i>, <i>Hydrangea macrophylla</i> ve <i>Celtis australis</i>’dir. 			
	Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON
<i>Aesculus hippocastanum</i>		2	<i>Laurus nobilis</i>	1
<i>Araucaria araucana</i>		1	<i>Lagerstroemia indica</i>	1
<i>Buxus sempervirens</i>		2	<i>Nerium oleander</i>	2
<i>Cedrus deodora</i>		20	<i>Robinia pseudoacacia</i>	3
<i>Celtis australis</i>		1	<i>Taxus baccata</i> ‘Aurea’	13
<i>Cercis siliquastrum</i>		3	<i>Tilia argentea</i>	3
<i>Euonymus japonica</i>		20	<i>Ulmus glabra</i>	1
<i>Fraxinus angustifolia</i>		4	<i>Quercus robur</i>	3
<i>Hydrangea macrophylla</i>		1		

Tablo 50. Beylerbeyi Sarayı Harem Bahçesi mevcut bitki kartları

Saray Adı : Beylerbeyi Sarayı				
Bölüm: Selamlık Bahçesi				
Peyzaj Özellikler	<ul style="list-style-type: none"> • En fazla kullanılan tür <i>Euonymus japonica</i> 'dır. • En az kullanılan türler ise <i>Ficus arica</i> ve <i>Ulmus glabra</i> 'dır. 			
	Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON
	<i>Acer negundo</i>	2	<i>Ligustrum vulgare</i>	4
	<i>Euonymus japonica</i>	14	<i>Taxus baccata</i> 'Aurea'	2
	<i>Ficus carica</i>	1	<i>Ulmus glabra</i>	1
	<i>Lagerstroemia indica</i>	2		

Tablo 51. Beylerbeyi Sarayı Selamlık Deniz Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları

Saray Adı : Beylerbeyi Sarayı				
Bölüm: Ahır Köşkü				
Peyzaj Özellikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Ahır Köşk'ünde en çok kullanılan türler <i>Tilia argentea</i> ve <i>Aucuba japonica</i> 'dır. • En az kullanılan türler ise <i>Acer campastre</i>, <i>Acer negundo</i>, <i>Buxus sempervirens</i>, <i>Castanea sativa</i>, <i>Carpinus betulu</i>, <i>Koulreuteria paniculata</i> dır. 			
	Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON
	<i>Acer campastre</i>	1	<i>Fraxinus angustifolia</i>	7
	<i>Acer negundo</i>	1	<i>Koulreuteria paniculata</i>	1
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	6	<i>Laurus nobilis</i>	6
	<i>Aucuba japonica</i>	10	<i>Ligustrum lucidum</i>	5
	<i>Buxus sempervirens</i>	1	<i>Pistacia atlantica</i>	1
	<i>Castanea sativa</i>	1	<i>Robinia pseudoacacia</i>	5
	<i>Carpinus betulu</i>	1	<i>Sophora japonica</i>	3
	<i>Cercis siliquastrum</i>	4	<i>Tilia argentea</i>	16
	<i>Euonymus japonica</i>	6		

Tablo 52. Beylerbeyi Sarayı Mermer Köşkü Bahçesi mevcut bitki kartları

Saray Adı : Beylerbeyi Sarayı				
Bölüm: Mermer Köşk				
Peyzaj Özellikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Mermer Köşk’de en çok kullanılan türler <i>Euonymus japonica</i> ve <i>Quercus robur</i>. • En az kullanılan türler ise <i>Cedrus libani</i>, <i>Broussonetia papyrifera</i>, <i>Celtris australis</i> ve <i>Pistacia atlantica</i>’dır. 			
Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON	ADET
	<i>Aesculus x carnea</i>	3	<i>Euonymus japonica</i>	12
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	5	<i>Laurus nobilis</i>	5
	<i>Broussonetia papyrifera</i>	1	<i>Pistacia atlantica</i>	1
	<i>Cedrus deodora</i>	2	<i>Sophora japonica</i>	1
	<i>Cedrus libani</i>	1	<i>Tilia argentea</i>	3
	<i>Celtris australis</i>	1	<i>Quercus robur</i>	7
	<i>Cercis siliquastrum</i>	2		

Tablo 53. Beylerbeyi Sarayı Sarı Köşk Bahçesi mevcut bitki kartları

Saray Adı : Beylerbeyi Sarayı				
Bölüm: Sarı Köşk				
Peyzaj Özellikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Sarı Köşk’de en fazla kullanılan bitki türü <i>Chamaerops exelsa</i> ve <i>Tilia argentea</i>’dır. • En az kullanılan takson ise <i>Pistacia atlantica</i>’dır. 			
Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON	ADET
	<i>Carpinus betulus</i>	1	<i>Hydrangea macrophylla</i>	2
	<i>Chamaerops exelsa</i>	17	<i>Laurus nobilis</i>	6
	<i>Cedrus deodora</i>	3	<i>Pistacia atlantica</i>	1
	<i>Celtris australis</i>	4	<i>Robinia pseudoacacia</i>	4
	<i>Broussonetia papyrifera</i>	8	<i>Tilia argentea</i>	10
	<i>Quercus robur</i>	4		

Tablo 54 Beylerbeyi Sarayı Saray Bahçesi mevcut bitki kartları

Saray Adı : Beylerbeyi Sarayı				
Bölüm: Saray Bahçesi				
Peyzaj Özellikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Saray bahçesinde kullanılan en fazla bitki türü <i>Aesculus hippocastanum</i>, <i>Phyllostachys bambusoides</i> ve <i>Tilia argentea</i>'dir. • En az kullanılan bitki türleri ise <i>Aesculus x carnea</i>, <i>Aesculus glabra</i>, <i>Fagus silvatica</i>, <i>Koulreuteria paniculata</i>, <i>Platanus orientalis</i>, <i>Pistacia atlantica</i>, <i>Picea orientalis</i>'dir. 			
	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON	ADET
Bitki Listesi	<i>Aesculus x carnea</i>	1	<i>Lagerstroemia indica</i>	3
	<i>Aesculus glabra</i>	1	<i>Laurus nobilis</i>	5
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	33	<i>Magnolia grandiflora</i>	14
	<i>Buxus sempervirens</i>	4	<i>Nerium oleander</i>	2
	<i>Chamaerops exelsa</i>	17	<i>Platanus orientalis</i>	1
	<i>Cedrus deodora</i>	13	<i>Pistacia atlantica</i>	1
	<i>Celtris australis</i>	3	<i>Photinia serrulata</i>	2
	<i>Cephalotaxus barringtonia</i>	6	<i>Phyllostachys bambusoides</i>	25
	<i>Cercis siliquastrum</i>	3	<i>Picea orientalis</i>	1
	<i>Euonymus japonica</i>	17	<i>Robinia pseudoacacia</i>	4
	<i>Fagus silvatica</i>	1	<i>Taxus baccata 'Aurea'</i>	14
	<i>Hibiscus syriacus</i>	3	<i>Tilia argentea</i>	18
	<i>Ulmus glabra</i>	2	<i>Quercus robur</i>	9
	<i>Koulreuteria paniculata</i>	1		

Tablo 55. Topkapı Sarayı genel planlama özellikleri kartı

Saray Adı: Topkapı	Yapım Tarihi: 17.yy	Konum: Beşiktaş-İstanbul		
Mimarı: Garabet Amira BalyanNigoğos Balyan	Alan 250.000 m ²	Metrekaresi:	Stil:	
Plan:				
				
Genel Planlama Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>		<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>	
	Formal ve informel plan düzeni	x	Formel plan düzeni	x
	Dışa kapalı mahrem avlu sistemi	x	Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı	
	Setli (teraslı) Peyzaj Planlaması	X	Tek bakışta geniş algı imkanı	
	Zevk, Huzur Veren Mekanlar	X	Binayı ortalayan ana aks	
	Yaşanılabilir Fonksiyonel Mekanlar	X	Simetrik plan	x
	Bahçede hayvanlara yer verme	X	Araziyle uyum	
	Algıda zenginlik	X	Ana aksa dik geniş yatay teraslar	
	Cennet Tasviri	X	Dairesel hatlar	
	Doğaya Dönük Bahçe Stili	X	Bina ve bahçede ölçü uyumu	
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı Özellikleri</u>		Bahçe boyu eninden en az 1/3	
	Formal düzen	x	Gösterişli seyredilen mekanlar	
	Bina konumu manzaraya hakim yerde		Işımsal (çapraz) akslar	
	Geniş görüş sağlayan teraslar		<u>Natüralistik Peyzaj sanatı</u>	
	Binayı ortalayan ana bir aks		İnformel düzen	
	Simetrik düzen	x	Kır gezintisi yapılan aamlar	x
	Doğaya uzanan peyzaj		Çok geniş arazi kullanımı	
	Su oyunları		Doğal araziye uyum sağlama	
	Çok farklı kotlarda bulunan teraslanma		Kitle-boşluk algısı	
	Duvar, basamak, korkuluk kullanımı		“S” biçiminde kıvrımlı hatlar, yollar	
Bina ve bahçe arasında oran uyumu		“Ha ha” adında sınır kapısı		
Su ve su aynaları kullanımı		Yapı yakınında formel-informel		

Tablo 56. Topkapı Sarayı genel planlama özellikleri kartı

Saray Adı: Topkapı	Yapım Tarihi: 17.yy	Konum: Beşiktaş-İstanbul		
Mimarı: Garabet Amira Balyan, Nigoğos Balyan	Alan Metrekaresi: 250.000 m ²	Stil:		
Plan:				
				
Bitkisel Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>		<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>	
	İnformel tasarım anlayışı	X	Formel düzen	X
	Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler	x	Simetri	
	Meyve ağaçları	x	Herdemyeşil türler ağırlıkta	
	Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı	x	Monokrom (tek renk) etkisi	
	Çim parterler içinde ağaçlandırma	x	Ağaçlara budayarak şekil verme	
	Monokrom (tek renk) çiçek parterleri	x	Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme	X
	İşlevsel Bitkilendirme Özelliği	x	Formel parterler	
	Gölge, Renk, Koku Özellikli Bitkiler	x	Labirent, arabesk motifleri gibi öğeler	
	Doğal Eğim Setlenmesi	x	Duvar, basamak, korkuluk larda artış	
	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>		Çok farklı kotlarda teraslar	
	Formel düzen		Herdemyeşil bitki ağırlığı	X
	Simetri		Topiary sanatı kullanımı	
	Yaprak döken türler ağırlıkta		<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>	
	Ağaçlara budayarak şekil verme		İnformel düzen ağırlıkta	
	Şimşir gibi çalılara budama	x	Grup ağaçlandırmaları	
	Labirent, broderi motifleri		Monokrom (tek renk) etkisi	
	Formal parterler	x	Geniş tepe taçlı, yapraklı anıtsal türler	
	Çok renkli çiçek parterleri		Geniş çim alanlar	
	Girinti çıkıntılı ve kıvrımlı bezemeler		Kitle-boşluk arasındaki tezatlık	

Tablo 57. Topkapı Sarayı yapısal materyal kartı

Saray Adı: Topkapı	Yapım Tarihi: 17.yy	Konum: Beşiktaş-İstanbul
Mimarı: Garabet Amira Balyan, Nigoğos Balyan	Alan Metrekaresi: 250.000 m ²	Stil:
Plan:		
		
Yapısal Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>
	Bahçe köşkleri, kameriyeler, kuşluklar	Su aynaları, fiskiyeler
	Dışa kapalı avlu düzenlenişi	Formel havuzlar
	Setli (teraslı) peyzaj düzeni	Heykel, vazo, grotto gibi öğeler
	İçinde yaşanılır fonksiyonel mekanlar	Limonluk, sera gibi yapılar
	Zevk, huzur veren mekanlar	Hareketli ve sesli su kullanımı
	Algıda zenginlik	Kademeli süs havuzları
	Bahçede hayvanlara yer verme	Kıvrımlı formlu yapısal elemanlar
	Fiskiyeli havuz, çeşme, selsebil v.b.	<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>
	Formel-informel düzenin birarada kullanımı	İnformel, doğal kıvrımlı su ögesi
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>	Köprü, grotto, kaskat gibi mari öğeler
	Geometrik fiskiyeli havuzlar	Cami, mabet, pagoda gibi odak noktaları
	Su oyunları	Romantizmi güçlü kılan doğal taklidi öğeler
	Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola	Suyun doğal formda kullanımı
	Limonluk, sera gibi yapılar	Mimari ve bahçe arasındaki kitle boşluk ilişkisi
Kaskatlı sular ve su aynaları	Tabii formlu su kullanımı	
Duvar, basamak,duvar elemanları	Pastoral manzara oluşturma isteği	

Tablo 58. Topkapı Sarayı I. Avlu bitki kartları

Saray Adı : Topkapı Sarayı				
Bölüm: I. Avlu				
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Simetrik bir plan düzenine sahip değildir. • Doğal ve serbest çizgilere sahiptir. • Türk bahçesi özelliklerini yansıtır ve korumaktadır. • En fazla kullanılan bitki türü <i>Cupressus sempervirens</i>'dir. En az kullanılan tür ise <i>Abies bornmulleriana</i>, <i>Abies pinsapo</i>, <i>Juglans regia</i> ve <i>Salix babylonica</i>'dir. 			
	Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON
<i>Abies bornmulleriana</i>		1	<i>Pinus pinea</i>	7
<i>Abies pinsapo</i>		1	<i>Platanus x acerifolia</i>	14
<i>Castanea sativa</i>		2	<i>Pyracantha coccinea</i>	14
<i>Celtris australis</i>		12	<i>Salix babylonica</i>	1
<i>Cupressus sempervirens</i>		95	<i>Taxus baccata</i>	2
<i>Fraxinus angustifolia</i>		2	<i>Thuja plicata</i>	3
<i>Juglans regia</i>		1	<i>Tilia argentea</i>	5

Tablo 59. Topkapı Sarayı II. Avlu bitki kartları

Saray Adı : Topkapı Sarayı				
Bölüm: II. Avlu (Divan Meydanı)				
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet işlerinin yürütüldüğü mekandır. • Törenlerin yapıldığı avludur. İşlevsellik ve fonksiyonellik ön plandadır. Avlu içerisinde aksiyel bir hat oluşu I.Avludan farklı olarak aksiyel batı izlenimine sahiptir. Revaklı taşlıklı alanları bulunmaktadır. • I.Avlu'da en fazla kullanılan tür <i>Cupressus sempervirens</i>'dir. En az kullanılan bitki türleri ise <i>Buxus sempervirens</i>, <i>Celtis australis</i>, <i>Philadelphus coronarius</i>, <i>Taxus baccata</i> ve <i>Tilia argentea</i>'dir. 			
	Bitki Listesi	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON
<i>Aesculus hippocastanum</i>		2	<i>Magnolia grandiflora</i>	2
<i>Buxus sempervirens</i>		1	<i>Nandica domestica</i>	3
<i>Cedrus atlantica 'Glauca'</i>		4	<i>Nerium oleander</i>	3
<i>Chaenomeles japonica</i>		3	<i>Philadelphus coronarius</i>	1

Tablo 59'un devamı			
<i>Celtis australis</i>	1	<i>Pinus pinea</i>	3
<i>Cupressus sempervirens</i>	13	<i>Platanus x acerifolia</i>	3
<i>Eriobotrya japonica</i>	3	<i>Pyracantha coccinea</i>	8
<i>Euonymus japonica</i>	10	<i>Prunus spinosa</i>	1
<i>Hydrangea macrophylla</i>	8	<i>Rosa sp.</i>	15
<i>Lagerstroemia indica</i>	12	<i>Taxus baccata</i>	1
<i>Ligustrum vulgare</i>	2	<i>Tilia argentea</i>	1

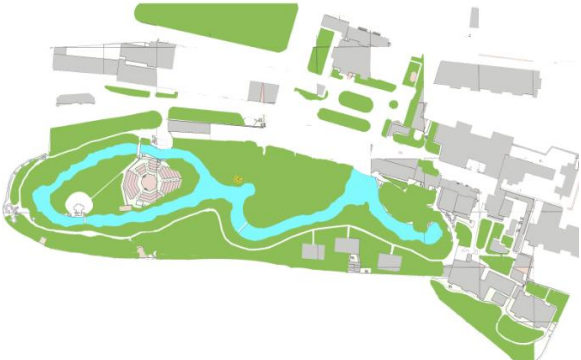
Tablo 60. Topkapı Sarayı III. Avlu plan ve bitki kartları

Saray Adı : Topkapı Sarayı				
Bölüm: III. Avlu (Enderun Meydanı)				
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Kare biçimindedir. • Çevrili olan bir avlu düzenindedir. • Avlu ismini de aldığı üzere eğitim özelliğine sahiptir. • Diğer avlulara oranla ölçüt olarak daha küçüktür. • Batı tarzında üslupların dışında Türk–Osmanlı özelliklerini yansıtabilecek havuz etrafında dinlenme oturma alanları mevcuttur. 			
	KULLANILAN TAKSON	ADET	KULLANILAN TAKSON	ADET
Bitki Listesi	<i>Acer negundo</i>	3	<i>Laurus nobilis</i>	1
	<i>Acer negundo</i> ‘Variegatum’	2	<i>Ligustrum ovalifolium</i> ‘Aureum’	1
	<i>Buxus microphylla</i>	1	<i>Ligustrum sinense</i> ‘Pendulum’	2
	<i>Buxus sempervirens</i>	3	<i>Ligustrum vulgare</i>	17
	<i>Cedrus deodora</i>	4	<i>Magnolia grandiflora</i>	1
	<i>Celtris australis</i>	1	<i>Nandica domestica</i>	2
	<i>Chaenomeles japonica</i>	1	<i>Nerium oleander</i>	3
	<i>Chamaerops exelsa</i>	6	<i>Paeonia suffruticosa</i>	13
	<i>Cortaderia selloana</i>	1	<i>Paulownia tomentosa</i>	1
	<i>Diospyros kaki</i>	1	<i>Phyllostachys bambusoides</i>	2
	<i>Elaeagnus pungens</i> ‘Maculata’	3	<i>Picea abies</i>	4
	<i>Eriobotrya japonica</i>	1	<i>Platanus x acerifolia</i>	3
<i>Euonymus japonica</i>	5	<i>Pracantha coccinea</i>	20	

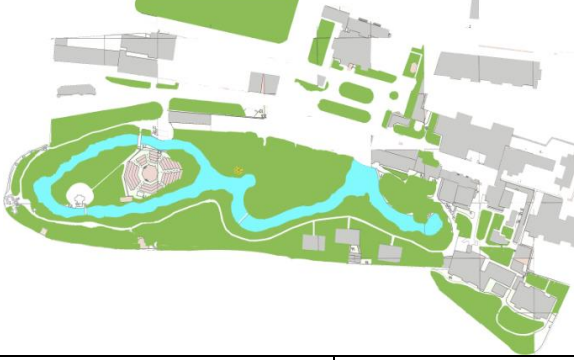
Tablo 60' in devamı			
<i>Fraxinus angustifolia</i>	2	<i>Prunus persica</i>	1
<i>Hebe speciosa</i>	1	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1
<i>Hibiscus syriacus</i>	2	<i>Rosa sp.</i>	20
<i>Hydrangea macrophylla</i>	12	<i>Ulmus glabra</i>	1
<i>Juglans regia</i>	3	<i>Yucca filementosa</i>	6
<i>Juniperus sabina</i>	1	<i>Taxus baccata</i>	13
<i>Platycladus orientalis</i>	12		

Tablo 61. Yıldız Sarayı genel planlama özellikleri kartı

Saray Adı: Yıldız		Yapım Tarihi: 1789-1807		Konum: Yıldız-İstanbul		
Mimarı: Raimondo 'Aronco		Alan Metrekaresi: 500,000m2		Stil: Natüralistik		
Plan:						
						
Genel Planlama Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>			<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>		
	Formal ve informel plan düzeni	X	Formel plan düzeni	X		
	Dışa kapalı mahrem avlu sistemi	X	Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı			
	Setli (teraslı) peyzaj planlaması	X	Tek bakışta geniş algı imkanı			
	Zevk, huzur veren mekanlar	X	Binayı ortalayan ana aks			
	Yaşanılabilir Fonksiyonel Mekanlar	X	Simetrik plan			
	Bahçede hayvanlara yer verme	X	Araziyle uyum			
	Algıda zenginlik	X	Ana aksa dik geniş yatay teraslanma			
	Cennet tasviri	X	Dairesel hatlar			
	Doğaya dönük bahçe stili	X	Bina ve bahçede ölçü uyumu			
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı Özellikleri</u>			Bahçe boyu eninden en az 1/3 oranında büyük		
	Formal düzen	x	Gösterişli seyredilen mekanlar			
	Bina konumu manzaraya hakim yerde		Işınsal (çapraz) akslar			
	Geniş görüş sağlayan teraslar		<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>			
	Binayı ortalayan ana bir aks		İnformel düzen	X		
	Simetrik düzen		Kır gezintisi yapılan alanlar	X		
	Doğaya uzanan peyzaj	x	Çok geniş arazi kullanımı	X		
	Su oyunları		Doğal araziye uyum sağlama	X		
Çok farklı kotlarda bulunan teraslanma		Kitle-boşluk algısı	X			
Duvar, basamak, korkuluk kullanımı		Kıvrımlı hatlar, yollar	X			
Bina ve bahçe arasında oran uyumu		“Ha ha” adında sınır kapısı	X			
Su ve su aynaları kullanımı		Yapı yakınında formal-informal bir arada	X			

Tablo 62. Yıldız Sarayı bitkisel materyal özellikleri kartı

Saray Adı: Yıldız		Yapım Tarihi: 1789-1807		Konum: Yıldız-İstanbul				
Mimarı: Raimondo 'Aronco		Alan Metrekaresi: 500,000m ²		Stil: Natüralistik				
Plan:								
								
Bitkisel Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>			<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>				
	İnformel tasarım anlayışı			Formel düzen				
	Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler			Simetri				
	Meyve ağaçları			Herdemyeşil türler ağırlıkta				
	Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı			Monokrom (tek renk) etkisi			x	
	Çim parterler içinde ağaçlandırma			Ağaçlara budayarak şekil verme				
	Tek renk çiçek parterleri			Çalılara budayarak şekil verme				
	İşlevsel Bitkilendirme Özelliği			X	Formal parterler			x
	Gölge, Renk, Koku Özellikli Bitkiler			Labirent, arabesk motifleri gibi öğeler				
	Doğal Eğim Setlenmesi			Duvar, basamak, korkuluk detaylarında artış				
	<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>			<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>				
	Formel düzen			Çok farklı kotlarda teraslar				
	Simetri			Herdemyeşil bitki ağırlığı				
	Yaprak döken türler ağırlıkta			Topiary sanatı kullanımı				
	Ağaçlara budayarak şekil verme			İnformel düzen ağırlıkta			X	
	Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme			Grup ağaçlandırmaları			x	
Labirent, broderi motifleri			Monokrom (tek renk) etkisi			x		
Formal parterler			x	Geniş tepe taçlı, yapraklı anıtsal türler			X	
Çok renkli çiçek parterleri			Geniş çim alanlar			X		
Girinti çıkıntılı ve kıvrımlı bezemeler			Kitle-boşluk arasındaki tezatlık			X		

Tablo 63. Yıldız Sarayı yapısal materyal kartı

Saray Adı: Yıldız		Yapım Tarihi: 1789-1807		Konum: Yıldız-İstanbul		
Mimarı: Raimondo 'Aronco		Alan Metrekaresi: 500,000m2		Stil: Natüralistik		
Plan:						
						
Yapısal Materyal Özellikleri	<u>Türk Peyzaj Sanatı</u>			<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>		
	Bahçe köşkleri, kameriyeler, kuşluklar	x		Su aynaları, fiskiyeler		
	Dışa kapalı avlu düzenlenişi			Formel havuzlar		
	Setli (teraslı) peyzaj düzeni			Heykel, vazo, grotto gibi öğeler		x
	Yaşanılabilir fonksiyonel mekanlar	x		Limonluk, sera gibi yapılar		x
	Zevk, huzur veren mekanlar			Hareketli ve sesli su kullanımı		
	Algıda zenginlik			Kademeli süs havuzları		
	Bahçede hayvanlara yer verme			Kıvrımlı formlu yapısal elemanlar		
	Fıskiyeli havuz, çeşme, selsebil v.b.	x		<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>		
	Formel-informel düzenin birarada	x		İnformel, doğal kıvrımlı su öğesi		x
	<u>Rönesans Peyzaj Sanatı</u>			Köprü, grotto, kaskat gibi mimari öğeler		x
	Geometrik fıskiyeli havuzlar			Cami, mabet, pagoda gibi odak noktaları		
	Su oyunları			Doğal taklidi öğeler		x
	Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola	x		Suyun kullanımı		x
	Limonluk, sera gibi yapılar	x		Mimari ve bahçe arasındaki kitle boşluk ilişkisi		x
	Kaskatlı sular ve su aynaları			Doğal formlu su kullanımı		x
Duvar, basamak,duvar elemanları			Pastoral manzara oluşturma isteği		x	

Tablo 64. Yıldızı Sarayı I. Avlu bitki kartları

Sarayı Adı : Yıldızı Sarayı				
Bölüm: I. Avlu				
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Yaklaşık 8 dönümdür. I.avlu Büyük Mabeyn'in onunde başlayıp kuzeyde Cit Kasrı, doğuda Yaveran Dairesi, kuzeydoğuda ise Harem Kapısı ile oluşmuş dikdörtgen biçimlidir (Altner, 2008). • I. avluda kullanılan bitki türleri incelendiğinde daha çok boylu ağaçlar kullanılmıştır. • I.Avlu' da en çok kullanılan bitki türü <i>Picea abies</i>, <i>Cedrus deodara</i> ve <i>Picea pungens</i>' dir. Diğer taksonlar ise daha çok tekil şekilde kullanılmıştır. 			
Bitki Listesi	<i>Abies bornmülleriana</i>	1	<i>Diospyros virginiana</i>	2
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	1	Eriobotrya japonica	2
	<i>Acer negundo</i>	3	İlex aquifolium 'Aurea Marginata'	2
	Berberis julianae	1	Lagerstroemia indica	3
	<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea'	1	<i>Ligustrum ovalifolium</i> 'Aureum'	1
	<i>Cedrus deodara</i>	8	<i>Malus floribunda</i>	2
	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	1	<i>Picea abies</i>	8
	Chaenomeles japonica	1	<i>Picea pungens</i>	4
	Celtis australis	2	<i>Platycladus orientalis</i>	2
	<i>Cercis siliquastrum</i>	1	<i>Pinus nigra</i>	2
	Chamaerops excelsa	1	<i>Prunus persica</i>	1
	<i>Cotoneaster horizontalis</i>	1	<i>Syringa vulgaris</i>	1
	<i>Cupressus arizonica</i>	1	<i>Taxus baccata</i>	4
	<i>Ligustrum lucidum</i>	2	Viburnum tinus	2
	Ficus carica	1	Wisteria sinensis	1
	Forsythia viridissima	1		

Tablo 65. Yıldızı Sarayı II. Avlu bitki kartları

Saray Adı : Yıldız Sarayı				
Bölüm: II. Avlu				
Bitki Listesi	<i>Cephalotaxus fortunei</i>	2	<i>Pinus griffithii</i>	1
	<i>Chamaerops excelsa</i>	1	<i>Rosa</i> sp.	1
	<i>Ligustrum ovalifolium</i> 'Aureum'	1		
	<i>Magnolia x soulangeana</i>	1		
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • İkinci avlu planlama olarak Harem Kapısından içeri girildiğinde, içinde bulunan avludur. • Yaklaşık 1 dönüm olup Harem Kapısından girildiğinde Limonluk Köşkü ve Küçük Mabeyn'in arasında kalan alan II. Avlu'dur (Yaltırık, vd., 1997). Kullanılan bitkiler arasında en fazla kullanım <i>Cephalotaxus fortunei</i>'dir. Diğer bitkiler tekil kullanılmıştır. • II. Avlu'da bitkilendirme tasarımına baktığımızda bitki kullanımı yoğun olmamıştır. Boylu ağaç seçimi yapılmıştır ve II. Avlu tasarımında, limonluğun olduğu dikkat çektiğini ve çeşitliliğin limonluk icinde olduğu görülmektedir (Altınar, 2008). 			

Tablo 66. Yıldız Saray'ı Hasbahçe bitki kartları

Sarayı Adı : Yıldız Sarayı				
Bölüm: Hasbahçe				
Peyzaj Özel.	<ul style="list-style-type: none"> • Yaklaşık 42 dönüm olup, Yıldız Sarayı'nın sarayı duvarları içinde planlanan avlu sistemlerindedir Hasbahçe. Hasbahçe ise kullanım olarak sadece padişah ve yakınlarının kullandığı alandır. • En fazla kullanılan bitki türleri <i>Cedrus atlantica</i> ,<i>Taxus baccata</i> ,<i>Cedrus libani</i> ,<i>Cedrus deodara</i> 'dır. 			
Bitki Listesi	<i>Abies bornmuelleriana</i>	6	<i>Ligustrum vulgare</i>	21
	<i>Abies pinsapo</i>	1	<i>Magnolia grandiflora</i>	13
	<i>Acer negundo</i>	10	<i>Mahonia aquifolium</i>	1
	<i>Acer pseudoplatanus</i>	2	<i>Malus communis</i>	2
	<i>Acer pseudoplatanus</i> 'Atropurpureum'	1	<i>Malus florobinda</i>	1
	<i>Aesculus x carnea</i>	4	<i>Morus alba</i>	1
	<i>Aesculus hippocastanum</i>	10	<i>Morus nigra</i>	1
	<i>Ailanthus altissima</i>	6	<i>Nerium oleander</i>	2
	<i>Albizia julibrissin</i>	15	<i>Paulownia tomentosa</i>	2
	<i>Amygdalus communis</i>	1	<i>Philadelphus coronarius</i>	1
	<i>Berberis julianae</i>	2	<i>Picea abies</i>	5
	<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea'	1	<i>Picea pungens</i>	3
	<i>Platycladus orientalis</i>	13	<i>Picea smithiana</i>	1
	<i>Calocedrus decurrens</i>	1	<i>Pinus brutia</i>	10
	<i>Cedrus atlantica</i>	88	<i>Pinus nigra</i>	20
	<i>Cedrus deodara</i>	27	<i>Pinus pinea</i>	10
	<i>Cedrus libani</i>	28	<i>Pinus sylvestris</i>	1
	<i>Celtris australis</i>	10	<i>Pinus strobus</i>	1
	<i>Cephalotaxus fortunei</i>	7	<i>Pistacia atlantica</i>	8
	<i>Cercis siliquastrum</i>	6	<i>Pittosporum tobira</i> 'Nana'	4

	Tablo 66'ın devamı			
	<i>Chaenomeles japonica</i>	1	<i>Platanus acerifolia</i>	22
	<i>Chamaerops exelsa</i>	16	<i>Populus nigra</i>	3
Bitki Listesi	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	5	<i>Prunus dulcis</i>	11
	<i>Cladrastis lutea</i>	3	<i>Prunus domestica</i>	4
	<i>Cornus sanguinea</i>	1	<i>Prunus persica</i>	1
	<i>Cotoneaster horizontalis</i>	1	<i>Prunus ceracifera</i> 'Pissardii Nigra'	8
	<i>Cotoneaster salicifolius</i>	1	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	1
	<i>Cryptomeria japonica</i>	1	<i>Punica granatum</i>	4
	<i>Cupressus arizonica</i>	1	<i>Pyracantha coccinea</i>	1
	<i>Cupressus sempervirens</i>	2	<i>Pyrus communis</i>	2
	<i>Cydonia oblonga</i>	2	<i>Quercus ilex</i>	2
	<i>Diospyros kaki</i>	1	<i>Quercus macrocarpa</i>	1
	<i>Diospyrus virginiana</i>	7	<i>Quercus robur</i>	3
	<i>Eriobotria japonica</i>	6	<i>Rhamnus alaternus</i>	1
	<i>Euonymus japonica</i>	7	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1
	<i>Fatsia japonica</i>	6	<i>Rosa sp.</i>	8
	<i>Ficus carica</i>	1	<i>Sequoiadendron giganteum</i>	6
	<i>Forsythia viridissima</i>	4	<i>Sophora japonica</i>	2
	<i>Fraxinus angustifolia</i>	2	<i>Spiraea x vanhoutteri</i>	1
	<i>Fraxinus ornus</i>	10	<i>Symphoricarpus albus</i>	1
	<i>Ginkgo biloba</i>	3	<i>Syringa vulgaris</i>	2
	<i>Gleditsia triacanthos</i>	1	<i>Taxus baccata</i>	27
	<i>Hibiscus syriacus</i>	6	<i>Taxus baccata</i> 'Aurea'	5
	<i>Hydrangea macrophylla</i>	1	<i>Thuja plicata</i>	1
	<i>Ilex aquifolium</i> 'Aurea Marginata'	6	<i>Tilia argentea</i>	11
	<i>Juglans regia</i>	1	<i>Tilia platyphyllos</i>	6
	<i>Lagerstromia indica</i>	1	<i>Trachycarpus fortunei</i>	2
	<i>Laurocerassus officinalis</i>	1	<i>Ulmus minor</i>	2
	<i>Laurus nobilis</i>	5	<i>Viburnum opulus</i>	1
	<i>Ligustrum lucidum</i>	1	<i>Viburnum tinus</i>	6
	<i>Ligustrum ovalifolium</i> 'Aureum'	7	<i>Wisteria sinensis</i>	2
	<i>Ligustrum vulgare</i>	21	<i>Zizyphus jujuba</i>	5
<i>Cryptomeria japonica</i> 'Elegans'	3			

3.5.1. Tarih İçinde Saray Bahelerini Etkileyen Bazı Sanatların Kimlik Kartları

Tablo 67. Türk Peyzaj Sanatı genel özellikleri

<p>TÜRK PEYZAJ SANATI</p>
<p>GENEL PLANLAMA ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formal-informal düzenin birlikte kullanımı • Toprağa yakın olma isteği • Dışa kapalı avlu düzeni • Setli(teraslı) peyzaj planlama düzeni • İşlevsel/fonksiyonel mekan kullanımı • Zevk, huzur veren mekanlar • Algıda zenginlik • Bahçede hayvanlara yer verme
<p>MİMARİ ÖĞE ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fıskiyeli havuz, eŐme, selsebil kullanımı • Bahçe köşkleri • Kuşluklar
<p>BİTKİSEL MATERYAL ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnfomal düzen bitkiler • Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler • Meyve ağaçları • Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı • im parterler içinde ağaçlandırma • Tek renkli bitki parterleri

Tablo 68. Natüralistik Peyzaj Sanatı genel özellikleri

NATÜRALİSTİK PEYZAJ SANATI
<p>GENEL PLANLAMA ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnfomal düzen • Çok geniş arazi yayılımı • Araziye uyum • Kıvrımlı hatlar • ‘ha ha’ adı verilen kanal şeklinde sınırlar • Resimsel boşluklu kitle • Kitle-boşluk ilişkisi • Kır gezintisi yapılan alanlar
<p>MİMARİ ÖĞE ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnfomal alanlar • Doğal kıvrımlı su ögesi • Köprü, grotto, kasket gibi mimari yapılar • Cami, mabet, pagoda gibi vurgu noktaları • Romantizmi baskınlaştıran doğal taklit etme eğiliminde olan öğeler
<p>BİTKİSEL MATERYAL ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnfomal düzen • Grup ağaçlandırılması • Tek renkli bitkilendirme etkisi • Geniş tepe çaplı ağaç kullanımı • Yapraklı anıtsal ağaç kullanımı fazladır • Geniş ferah çin alanlar

Tablo 69. Barok Peyzaj Sanatı genel özellikleri

FRANSIZ BAROK PEYZAJ SANATI
<p>GENEL PLANLAMA ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formal düzenli • Tek bakışta algılanabilirlik • Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı • Binayı ortalayan ana aks • Simetri anlayışı • Araziyle uyum • Ana aksa dik genişlik ve yatay teraslanma • Mimariden doğaya giden anlayış • Dairesel hatlar • Işınsal akslar • Bina ve bahçe arasında mimari ve ölçü birliği • Bahçe boyu eninden en az 1/3 oranında büyük • Gösterişli seyredilen mekanlar
<p>MİMARİ ÖĞE ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Su oyunları • Fıskiyeler • Formal havuzlar • Heykel, vazo, grotto gibi sanatsal öğeler • Limonluk, sera gibi yapılar
<p>BİTKİSEL MATERYAL ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formal düzen dizilim • Simetri • Yaprak döken türler ağırlıkta • Ağaçlara budayarak şekil verme • Labirent, broderi motifleri • Formal çiçek parterleri • Çok renkli çiçekler

Tablo 70. Rönesans Peyzaj Sanatı genel özellikleri

RÖNESANS BAROK PEYZAJ SANATI
<p>GENEL PLANLAMA ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formal düzen • Bina konumuna verilen önem • Vista özelliği olan üst kotlar • Geniş-panoramik görünüş sağlayan yerler • Binaya simetri özelliği sağlayan aks • Simetri özelliği • Hareketli su oyunları
<p>MİMARİ ÖĞE ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geometrik biçimli fiskiyeli havuzlar • Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola gibi vb. • Limonluk, sera gibi yapılar
<p>BİTKİSEL MATERYAL ÖZELLİKLERİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formal düzen • Simetri • Herdemyeşil bitkiler • Tek renk bitki etkisi • Ağaçları budayarak şekil verme • Şimşir gibi çalıların budayarak şekillendirilmesi • Formal parterler • Labirent, arabesk motifler gibi öğeler

3.5.2. Türk Bahçesinin Batı Bahçeleri ile Kıyaslanması

Türk bahçesi ve batı bahçesi arasındaki fark Evyapan (1974) ve Akdoğan (1974)'e göre incelenip aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 71. Türk bahçesinin batı bahçeleri ile kıyaslanması

<u>TÜRK BAHÇESİ</u>	<u>BATI BAHÇELERİ</u>
Yaşanılabilirlik imkanı ve uzsal düşünsel dinlenme alanları bulunmaktaydı	Yaşanılabilirlik imkanı şaşaa, gösteriş ve bazen sadece izlenmelik bir bahçe olmuştur.
Yalınlık ve kullanışlılık ön plandadır, tamamiyle fonksiyoneldir.	Yaşanılabilirlik ve fonksiyonellik her zaman ön planda değildir.
Doğallık, sadelik hem bahçede hem de mimaride ön plandadır.	Seyir,gösteri sahnesi, bahçelerin bir prestij göstergesi,
Çizgilerde sadelik, insan ölçülerine uygunluk	Formal, keskin, aksiyaliteli bahçe planı
Bahçe konuttan sonra oluşmaktadır.	Bahçe her zaman konuttan önce yapılır
Konut yapısı bahçeden her zaman önemsizdir.	Konut prestij ve gösteriyi yansıtır ve daima önemlidir.
Bahçe ve mimari arasında iç dış ilişkisi etkindir	Formal etkisi yüzünden iç dış ilişkisi etkin değildir.
Bahçe yaşamak içindir	Bahçe gösteri sahnesi gibidir.
Arazi parçaları, doğal tepeler, vadiler, göller gibi bitkilerde doğallık öndedir.	Doğala benzerlik bazen yapar olarak sağlanmaktadır.
Küçük ölçülerde bahçe ölçeği	İhtişamlı bahçe ölçeği
Bitki dizilimi informaldır	Yapılan formal düzene uygun bitki tasarımı

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada önemli bir kısmını oluşturan analiz aşamaları, literatür çalışmaları, alan çözümlenmeleri analizleri ve belirlenen bu sarayların oluşturduğu analizlerin değerlendirilmesinden oluşmuştur. Araştırma aşamasında 'Batı Etkisi' ve bu batı etkisinin çalışma alanlarına nasıl etkilediği, bu etkinin Türkiye sınırlarında bulunan bu 4 saraya nasıl yansıdığı ortaya koyulmuştur. Batı etkisinin ortaya koyulması içinde bu alanlarla ilgili önce literatür çalışması yapılmış ve genel bilgiler çıkartılmıştır.

Çalışma alanlarının çözümlenmesi aşamasında ise, belirlenen 4 sarayın kimlik kartları oluşturulmuş ve bu kartlar yapısal ve bitkisel peyzaj özellikleri ortaya konulmuştur. Analiz aşamasında, elde edilen bilgiler belirlenen kriterlere göre tablolara yerleştirilmiş ve bu başlıklar altında analizler yapıp değerlendirilip kartlar oluşturulmuştur. Tez süresince incelenen bu batı etkisi 2 ana başlıkta esas alınmış bu başlıklar ayrıntılandırılarak irdelenmiştir.

Tez kapsamında çalışma alanı İstanbulda konuşlanmış olan 4 milli sarayımız üzerinde olmuştur. İstanbul ili tarihi kimliğine baktığımızda bir çok saraya mesken olması açısından seçim sebebimiz olmuştur. İncelenen saray bahçelerinden Topkapı Sarayı ve bahçesi ile Yıldız Sarayı ve bahçesi T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na, Dolmabahçe Sarayı ve bahçesi ile Beylerbeyi Sarayı ve bahçesi TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı bulunmaktadır.

Kartal (2009)'da yaptığı çalışmada da bu 4 saray üzerinde yapısal peyzaj ve bitkisel peyzaj özelliklerine değinmiştir. Oysa tez konusu ve ortaya çıkarılan bulgularla bu 4 sarayın bitkileri ortaya geniş ölçüde çıkartılmış ve bir çok analiz yapmıştır bu yönüyle farklı bir çalışma biçimi ortaya koymaktadır. Atasoy (2011)'de 'Osmanlı Dönemi Boyunca Çiçeğe Önemler' kitabının içeriğinde işlenen minyatür çalışmalarıyla, Akdoğan (1974) ve Evyapan (1974)'de yaptığı çalışmalarıyla bu tez konusuna büyük ölçüde destek sağlamıştır. Yaltırık (1997)'de İstanbul saraylarının da dahil olduğu bitki analizlerini yaptığı çalışmada tez içerisinde yapılan bitki analizlerine yardımcı olmuş, tespit ettikleri bitki taksonlarından yararlanılmış aynı zamanda diğer kaynaklarla yapılan literatür çalışmasıyla destek sağlamıştır. Akdoğan (1995)'de yaptığı çalışmada tez konusuna yardımcı olmuş ve tez kapsamında bulguları arttırılmış ve 4 saray üzerinde incelenerek arttırılmıştır.

Tez süresince Var (2011)'in Peyzaj Sanat Tarihi lisans dersi notlarından yararlanmış ve peyzaj sanat tarihi kimlik kartları oluşturulmasında çalışmaya destek sağlamıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu yüksek lisans tezi kapsamında uygulanan çalışmada, İstanbul'da yer alan bazı Milli Saraylar bahçelerinin, batı etkisinin genel planlama karakteri, bitkisel materyal ve yapısal materyal üzerindeki etkilerini araştırıp ortaya koymak amaçlanmıştır. Yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda saraylarla ve Türk bahçeleri ile ilgili aşağıdaki tespitlere ve sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre;

- Saray Bahçelerinde yapılacak olan rehabilite çalışmalarında tarihi dokuya hizmet edecek şekilde müdahale edilmelidir. Yapılacak olan bitkisel rehabiliteelerde sarayın geçmiş izlerine ve tarihine hizmet etmelidir. Mevcut bitki dokusuna uyum sağlamalıdır.
- Değerlendirmeler sonucunda, bitkisel analize baktığımızda *egzotik bitki kullanım* analizleri en fazla Dolmabahçe Sarayı ve ardından Beylerberi Sarayı almaktadır. Doğal bitki kullanım oranlarında ise Topkapı Sarayı ve Yıldız Sarayıdır.
- Herdemyeşil bitki kullanım oranlarına ise baktığımızda Yıldız Sarayı ve Topkapı Sarayı önceliklidir. Yaprak döken bitki oranlarında ise Beylerbeyi ve Dolmabahçe Sarayı oranı yüksektir.
- Batı etkisinin bitkisel materyal izlerini familyalar üzerinde incelediğimizde ise 4 Topkapı sarayında *Cupressaceae* familyası en çok kullanılırken, Yıldız ve Dolmabahçe Sarayı'nda *Pinaceae* familyası, Beylerbeyi Sarayında *Celastraceae* familyası en çok kullanılan familyalar arasında olup 4 saray bu konuda farklılık göstermektedir.

Yapılan çalışma boyunca batı etkisini araştırdığımız 3 ana kurgu üzerinde 4 sarayın karşılaştırmalı şekilde sonuçları Tablo 81'de verilmiştir;

Tablo 72. Sarayların genel planlama özelliklerinin dönemlere göre kıyaslanması

Genel Planlama Özellikleri	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbeyi Sarayı	Yıldız Sarayı
Türk Peyzaj Sanatı				
Formal ve informal plan düzeni	X	X		
Dışa kapalı mahrem avlu sistemi		X	X	X
Setli (teraslı) Peyzaj Planlaması		X	X	X
Zevk, Huzur Veren Mekanlar	X	X	X	X
Yaşanılabilir Fonksiyonel Mekanlar	X	X	X	X
Bahçede hayvanlara yer verme	X	X	X	X
Algıda zenginlik		X	X	X
Cennet Tasviri		X		X
Doğaya Dönük Bahçe Stili		X		
Rönesans Peyzaj Sanatı Özellikleri	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbeyi Sarayı	Yıldız Sarayı
Su ve su aynaları kullanımı				
Formal düzen	X			
Bina konumu manzaraya hakim yerde			X	
Geniş görüş sağlayan teraslar				
Binayı ortalayan ana bir aks			X	
Simetrik düzen	X			X
Doğaya uzanan peyzaj				

Su oyunları				
Çok farklı kotlarda bulunan teraslanma				
Duvar, basamak, korkuluk kullanımı				
Bina ve bahçe arasında oran uyumu				
<u>Barok Peyzaj Sanatı</u>	<u>Dolmabahçe Sarayı</u>	<u>Topkapı Sarayı</u>	<u>Beylerbeyi Sarayı</u>	<u>Yıldız Sarayı</u>
Formal plan düzeni	X		X	
Sonsuzluğa ulaşan mekan anlayışı				
Tek bakışta geniş algı imkanı	X			
Binayı ortalayan ana aks	X			
Simetrik plan	X		X	
Araziyle uyum	X			
Ana aksa dik geniş yatay teraslanma				
Dairesel hatlar	X			
Bina ve bahçede ölçü uyumu				
Bahçe boyu eninden en az 1/3 oranında büyük				
Gösterişli seyredilen mekanlar	X		X	
Işınsal (çapraz) akslar				
<u>Natüralistik Peyzaj Sanatı</u>	<u>Dolmabahçe Sarayı</u>	<u>Topkapı Sarayı</u>	<u>Beylerbeyi Sarayı</u>	<u>Yıldız Sarayı</u>
İnformel düzen				X
Kıvrımlı hatlar, yollar		X		X

“Ha ha” adında sınır kapısı				X
Kır gezintisi yapılan alanlar				X
Çok geniş arazi kullanımı		X		X
Doğal araziye uyum sağlama				X
Kitle-boşluk algısı				X

Tablo 73. Sarayların bitkisel materyallerinin dönemlere göre kıyaslanması

Bitkisel Materyal	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbevi Sarayı	Yıldız Sarayı
Türk Peyzaj Sanatı				
İnformel tasarım anlayışı	X	X	X	X
Soliter, geniş taçlı, yapraklı türler	X	X	X	X
Meyve ağaçları	X	X	X	X
Duvar önlerinde yoğun bitki kullanımı	X	X	X	X
Çim parterler içinde ağaçlandırma	X	X	X	
Monokrom (tek renk) çiçek parterleri		X		
İşlevsel Bitkilendirme Özelliği	X	X	X	
Gölge, Renk, Koku Özellikli Bitkiler	X	X	X	
Doğal Eğim Setlenmesi		X		X
Rönesans Peyzaj Sanatı	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbevi Sarayı	Yıldız Sarayı
Formel düzen				

Simetri	X		X	
Herdemyeşil türler ağırlıkta				
Monokrom (tek renk) etkisi				
Ağaçlara budayarak şekil verme	X		X	
Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme	X	X	X	
Formal parterler ve Topiary sanatı	X	X	X	
Labirent, arabesk motifleri gibi öğeler				
Duvar, basamak, korkuluk detaylarında artış				
Çok farklı kotlarda teraslar				
Herdemyeşil bitki ağırlığı				
Barok Peyzaj Sanatı	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbeyi Sarayı	Yıldız Sarayı
Formel düzen	X			
Simetri	X		X	
Yaprak döken türler ağırlıkta				
Ağaçlara budayarak şekil verme				
Şimşir gibi çalılara budayarak şekil verme	X	X	X	
Labirent, broderi motifleri				
Formel parterler	X	X	X	X
Polikrom (çok renkli) çiçek parterleri	X		X	
Girinti çıkıntılı ve kıvrımlı bezemeler				
Natüralistik Peyzaj Sanatı	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbeyi Sarayı	Yıldız Sarayı

İnformel düzen ağırlıkta				X
Grup ağaçlandırmaları				X
Monokrom (tek renk) etkisi				X
Geniş tepe taçlı, yapraklı anıtsal türler				X
Geniş çim alanlar				X
Kitle-boşluk arasındaki tezatlık				X

Tablo 74. Sarayların yapısal özelliklerinin dönemlere göre kıyaslanması

Yapısal Materyal	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbeyi Sarayı	Yıldız Sarayı
Türk Peyzaj Sanatı				
Bahçe köşkleri, kameriyeler, kuşluklar	X	X		X
Dışa kapalı avlu düzenlenişi	X	X	X	X
Setli (teraslı) peyzaj düzeni			X	X
İçinde yaşanılır fonksiyonel mekanlar	X	X	X	X
Zevk, huzur veren mekanlar	X	X	X	X
Algıda zenginlik	X			
Bahçede hayvanlara yer verme	X	X		
Fıskiyeli havuz, çeşme, selsebil v.b.	X	X	X	X
Formel-informel düzenin birarada			X	

kullanımı				
Rönesans Peyzaj Sanatı	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbevi Sarayı	Yıldız Sarayı
Geometrik fiskiyele havuzlar			X	
Su oyunları				
Heykel, vazo, grotto, nimfeum, pergola	X		X	X
Limonluk, sera gibi yapılar			X	X
Kaskatlı sular ve su aynaları	X	X	X	
Duvar, basamak,duvar elemanları				
Barok Peyzaj Sanatı	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbevi Sarayı	Yıldız Sarayı
Su aynaları, fiskiyele	X	X	X	
Formel havuzlar	X	X	X	
Heykel, vazo, grotto gibi öğeler	X	X	X	X
Limonluk, sera gibi yapılar			X	X
Hareketli ve sesli su kullanımı			X	
Kademeli süs havuzları	X		X	X
Kıvrımlı formulu yapısal elemanlar			X	X
Natüralistik Peyzaj Sanatı	Dolmabahçe Sarayı	Topkapı Sarayı	Beylerbevi Sarayı	Yıldız Sarayı
İnformel, doğal kıvrımlı su öğesi				X
Köprü, grotto, kaskat gibi mimari öğeler	X		X	X
Cami, mabet, pagoda gibi odak noktaları				

Doğal taklidi öğeler				X
Suyun doğal formda kullanımı				X
Mimari ve bahçe arasındaki kitle boşluk ilişkisi				X
Tabii formlu su kullanımı				X
Pastoral manzara oluşturma isteği				X

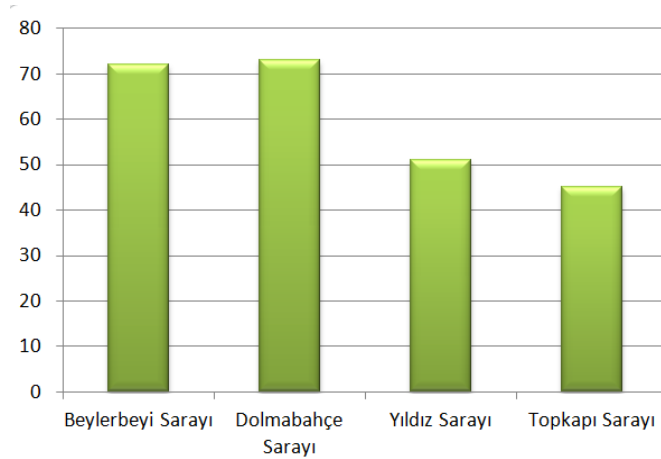
- Sarayların kendi içlerinde kıyasladığımızda;

Peyzaj mimarlığı açısından büyük öneme sahip olan tarihi saray bahçeleri ve özellikle İstanbul tarihi saray bahçeleri yapılan bu çalışmada batı etkisinin bizleri etkilemiş olduğu ortaya konmuştur. Kimlik kartlarında da ortaya çıktığı üzere egzotik bitki kullanım oranlarında oldukça fazladır. Saraylar sadece tek bir peyzaj sanatından etkilenmemiş; geçirdiği tarihi süre içerisinde bir çok peyzaj sanatından etkilenmiştir. Bu sebeple de oluşturulan kimlik kartları 4 ana peyzaj sanatını içermektedir.

Yapılan çalışmalar sonucun 4 sarayı karşılaştırdığımızda; Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan egzotik tür sayısı % 73, Beylerbeyi Sarayı'nda %72 , Yıldız Sarayı'nda %51 olup doğal tür sayısından fazladır. Fakat Topkapı Sarayı'nda bu oran doğal tür sayısında %45 olup daha azdır. Egzotik tür kullanım açısından sıralandığında ise ;

Tablo 75. Saraylarda egzotik bitki taksonu kullanım oranı

Dolmabahçe Sarayıdır.	% 73
Beylerbeyi Sarayı	%72
Yıldız Sarayı	%51
Topkapı sarayı	%45

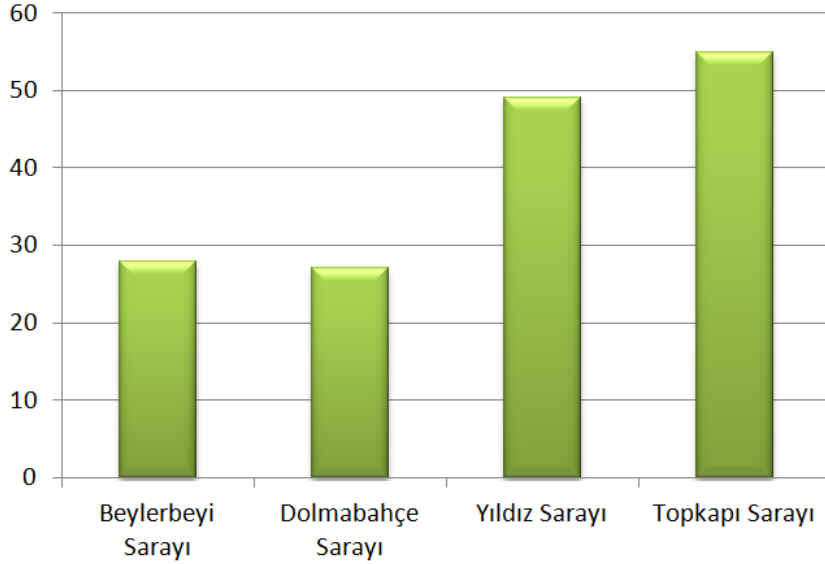

Şekil 56. Sarayların egzotik bitki taksonu kullanım oranları

Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan doğal takson sayısı % 27, Beylerbeyi Sarayı'nda %28, Yıldız Sarayı'nda %49 olup egzotik takson sayısından azdır. Fakat Topkapı Sarayı'nda ise bu oran doğal takson sayısında %55 olup daha fazladır. Doğal takson kullanım açısından sıralandığında ise;

Tablo 76. Saraylarda doğal bitki taksonu kullanım oranı

Topkapı sarayı	%55
Yıldız Sarayı	%49
Beylerbeyi Sarayı	%28
Dolmabahçe Sarayıdır.	% 27

Şekil 57. Sarayların doğal bitki kullanım oranları

Oysa yaptığımız çalışmalarda öncelikli olarak kenti kültürümüzü yansıtan tasarım izleriyle birlikte kendi doğal bitki türlerimize öncelik vermeliyiz. Ve egzotik bitki kullanımlarından ise iklimimize ve bitki örtümümüze uyabilecek egzotik türlerden tercih etmeliyiz.

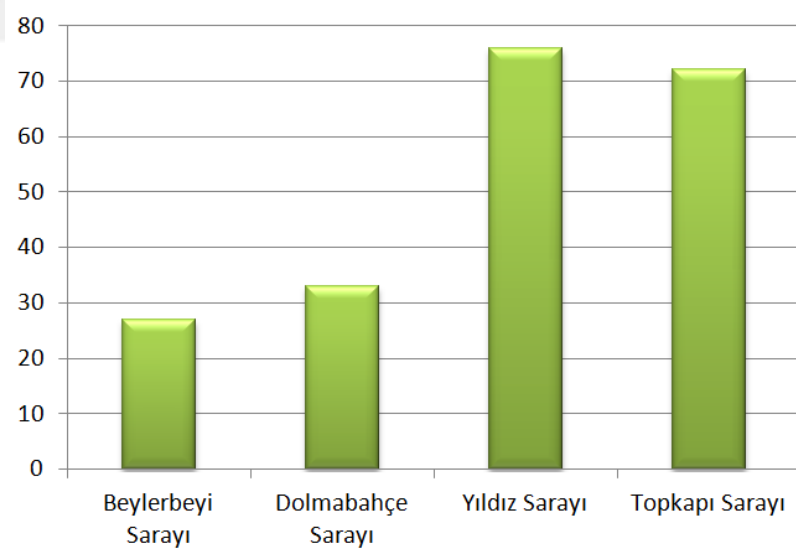
Yapılan oranlarda da belli olduğu gibi türk Osmanlı özelliklerini yansıtır batı özelliklerinden en az etkilenen saray Topkapı Sarayıdır.

Doğal bitki kullanım oranıylada az olan Dolmabahçe sarayı batı etkisinin en çok hissedilen bahçeler arasındadır. Fazla renkli bitkiler ve topiary sanatıda bunu desteklemektedir.

Yapılan bu çalışmadaki bir diğer analiz olan herdemyeşil bitki kullanımlarına baktığımızda; Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan herdemyeşil tür sayısı % 33, Beylerbeyi Sarayı'nda %27 olup yaprak döken tür sayısından azdır. Fakat Topkapı Sarayı'nda % 72 , Yıldız Sarayı'nda % 76 olup yaprak döken tür sayısından fazladır. Herdemyeşil tür kullanım açısından sıralandığında ise;

Tablo 77. Saraylarda herdemyeşil bitki taksonu kullanım oranı

Yıldız Sarayı	% 76
Topkapı sarayı	% 72
Dolmabahçe Sarayıdır.	% 33
Beylerbeyi Sarayı	%27

Şekil 58. Sarayların herdemyeşil bitki taksonu kullanım oranları

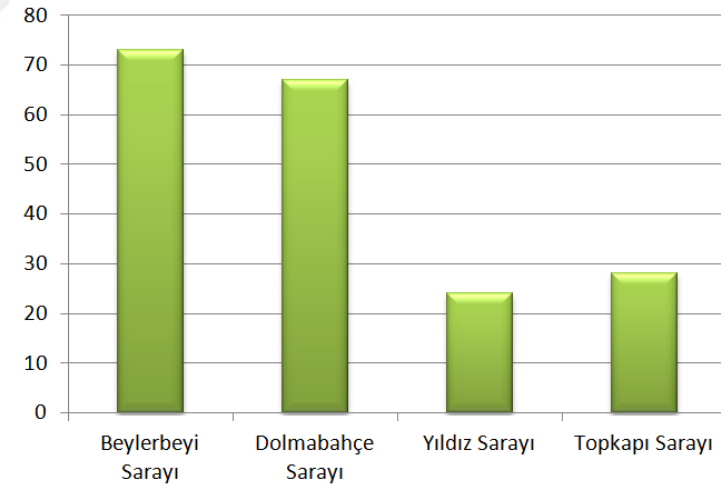
Topkapı Sarayı klasik türk bahçesi bitkilendirme isteklerini anlatabilen gölge isteğine ön veren türk sanatının bir tipik örneği niteliğindedir. topiary yapılmamış doğal formlar, yalın çizgiler batı etkisinden bitki analizleri doğrultusunda az etkilenen saraydır. Nasıl ki

türk bahçesinde öncelik fonksiyonellik ise Topkapı Sarayı'nda gerek rekreatif olarak gerekse yapılan analizler doğrultusunda bu görülmektedir. Çınarlar, dalından kopartılıp yenilebilecek meyve ağaçları bunlara birer örnektir.

Yapılan bu çalışmadaki bir diğer analiz olan yaprak döken bitki kullanımlarına baktığımızda; Dolmabahçe sarayında kullanılan herdemyeşil tür sayısı % 67, beylerbeyi sarayında %73 olup yaprak döken tür sayısından fazladır. Fakat Topkapı Sarayı'nda %28, Yıldız sarayı'nda % 24 olup herdemyeşil tür sayısından azdır. Yaprak döken tür kullanım açısından sıralandığında ise;

Tablo 78. Saraylarda yaprak döken bitki taksonu kullanım oranı

Beylerbeyi Sarayı	%73
Dolmabahçe Sarayıdır.	%67
Topkapı sarayı	%28
Yıldız Sarayı	%24

Şekil 59. Sarayların yaprak döken bitki taksonu kullanım oranları

Tablo 79. Sarayların familyalarına göre karşılaştırılması

SARAY	SARAYLARIN FAMILİYALARINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI																																																								
DOLMABAĞÇE SARAYI	<table border="1"> <caption>Dolmabağçe Sarayı ADET</caption> <thead> <tr> <th>Familiya</th> <th>ADET</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Familiyal</td><td>100</td></tr> <tr><td>Araucariaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Moraceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Platanaceae</td><td>35</td></tr> <tr><td>Agavaceae</td><td>25</td></tr> <tr><td>Tiliaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Palmaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Anacardiaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Oleaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Calycanthaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Rosaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Hydrangeaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Berberidaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Lythraceae</td><td>50</td></tr> <tr><td>Caprifoliaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Juglandaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Hippocastanaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Lauraceae</td><td>5</td></tr> </tbody> </table>	Familiya	ADET	Familiyal	100	Araucariaceae	10	Moraceae	5	Platanaceae	35	Agavaceae	25	Tiliaceae	15	Palmaceae	15	Anacardiaceae	5	Oleaceae	5	Calycanthaceae	5	Rosaceae	10	Hydrangeaceae	10	Berberidaceae	5	Lythraceae	50	Caprifoliaceae	5	Juglandaceae	5	Hippocastanaceae	10	Lauraceae	5																		
Familiya	ADET																																																								
Familiyal	100																																																								
Araucariaceae	10																																																								
Moraceae	5																																																								
Platanaceae	35																																																								
Agavaceae	25																																																								
Tiliaceae	15																																																								
Palmaceae	15																																																								
Anacardiaceae	5																																																								
Oleaceae	5																																																								
Calycanthaceae	5																																																								
Rosaceae	10																																																								
Hydrangeaceae	10																																																								
Berberidaceae	5																																																								
Lythraceae	50																																																								
Caprifoliaceae	5																																																								
Juglandaceae	5																																																								
Hippocastanaceae	10																																																								
Lauraceae	5																																																								
TOPKAPI SARAYI	<table border="1"> <caption>Topkapı Sarayı ADET</caption> <thead> <tr> <th>Familiya</th> <th>ADET</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Pinaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Cannabaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Cupressaceae</td><td>110</td></tr> <tr><td>Oleaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Juglandaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Platanaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Salicaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Taxaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Cupressaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Tiliaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Buxaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Rosaceae</td><td>45</td></tr> <tr><td>Cannabaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Hydrangeaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Apocynaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Berberidaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Calistaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Lythraceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Magnoliaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Sapindaceae</td><td>5</td></tr> </tbody> </table>	Familiya	ADET	Pinaceae	15	Cannabaceae	10	Cupressaceae	110	Oleaceae	5	Juglandaceae	5	Platanaceae	15	Salicaceae	5	Taxaceae	5	Cupressaceae	5	Tiliaceae	5	Buxaceae	5	Rosaceae	45	Cannabaceae	5	Hydrangeaceae	10	Apocynaceae	5	Berberidaceae	5	Calistaceae	10	Lythraceae	10	Magnoliaceae	5	Sapindaceae	5														
Familiya	ADET																																																								
Pinaceae	15																																																								
Cannabaceae	10																																																								
Cupressaceae	110																																																								
Oleaceae	5																																																								
Juglandaceae	5																																																								
Platanaceae	15																																																								
Salicaceae	5																																																								
Taxaceae	5																																																								
Cupressaceae	5																																																								
Tiliaceae	5																																																								
Buxaceae	5																																																								
Rosaceae	45																																																								
Cannabaceae	5																																																								
Hydrangeaceae	10																																																								
Apocynaceae	5																																																								
Berberidaceae	5																																																								
Calistaceae	10																																																								
Lythraceae	10																																																								
Magnoliaceae	5																																																								
Sapindaceae	5																																																								
BEYLERBEYİ SARAYI	<table border="1"> <caption>Beylerbeyi Sarayı ADET</caption> <thead> <tr> <th>Familiya</th> <th>ADET</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Pinaceae</td><td>40</td></tr> <tr><td>Ulmaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Araucariaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Oleaceae</td><td>25</td></tr> <tr><td>Anacardiaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Platanaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Sapindaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Taxaceae</td><td>35</td></tr> <tr><td>Fagaceae</td><td>25</td></tr> <tr><td>Tiliaceae</td><td>50</td></tr> <tr><td>Magnoliaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Betulaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Malvaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Lythraceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Buxaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Rosaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Moraceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Hydrangeaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Bambu</td><td>25</td></tr> <tr><td>Ulmaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Celastraceae</td><td>70</td></tr> <tr><td>Fabaceae</td><td>30</td></tr> <tr><td>Magnoliaceae</td><td>15</td></tr> <tr><td>Sapindaceae</td><td>55</td></tr> <tr><td>Apocynaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Palmaceae</td><td>35</td></tr> <tr><td>Lauraceae</td><td>25</td></tr> </tbody> </table>	Familiya	ADET	Pinaceae	40	Ulmaceae	10	Araucariaceae	5	Oleaceae	25	Anacardiaceae	5	Platanaceae	5	Sapindaceae	5	Taxaceae	35	Fagaceae	25	Tiliaceae	50	Magnoliaceae	15	Betulaceae	5	Malvaceae	10	Lythraceae	10	Buxaceae	10	Rosaceae	15	Moraceae	15	Hydrangeaceae	5	Bambu	25	Ulmaceae	5	Celastraceae	70	Fabaceae	30	Magnoliaceae	15	Sapindaceae	55	Apocynaceae	5	Palmaceae	35	Lauraceae	25
Familiya	ADET																																																								
Pinaceae	40																																																								
Ulmaceae	10																																																								
Araucariaceae	5																																																								
Oleaceae	25																																																								
Anacardiaceae	5																																																								
Platanaceae	5																																																								
Sapindaceae	5																																																								
Taxaceae	35																																																								
Fagaceae	25																																																								
Tiliaceae	50																																																								
Magnoliaceae	15																																																								
Betulaceae	5																																																								
Malvaceae	10																																																								
Lythraceae	10																																																								
Buxaceae	10																																																								
Rosaceae	15																																																								
Moraceae	15																																																								
Hydrangeaceae	5																																																								
Bambu	25																																																								
Ulmaceae	5																																																								
Celastraceae	70																																																								
Fabaceae	30																																																								
Magnoliaceae	15																																																								
Sapindaceae	55																																																								
Apocynaceae	5																																																								
Palmaceae	35																																																								
Lauraceae	25																																																								
YILDIZ SARAYI	<table border="1"> <caption>Yıldız Sarayı ADET</caption> <thead> <tr> <th>Familiya</th> <th>ADET</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Pinaceae</td><td>200</td></tr> <tr><td>Cannabaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Anacardiaceae</td><td>50</td></tr> <tr><td>Salicaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Pittosporaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Magnoliaceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Malvaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Cupressaceae</td><td>30</td></tr> <tr><td>Juglandaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Araliaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Cephalotaxaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Moraceae</td><td>50</td></tr> <tr><td>Simaroubaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Celastraceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Plantae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Lythraceae</td><td>10</td></tr> <tr><td>Lauraceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Plantae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Aquifoliaceae</td><td>5</td></tr> <tr><td>Ebenaceae</td><td>5</td></tr> </tbody> </table>	Familiya	ADET	Pinaceae	200	Cannabaceae	5	Anacardiaceae	50	Salicaceae	10	Pittosporaceae	5	Magnoliaceae	10	Malvaceae	5	Cupressaceae	30	Juglandaceae	5	Araliaceae	5	Cephalotaxaceae	5	Moraceae	50	Simaroubaceae	5	Celastraceae	5	Plantae	10	Lythraceae	10	Lauraceae	5	Plantae	5	Aquifoliaceae	5	Ebenaceae	5														
Familiya	ADET																																																								
Pinaceae	200																																																								
Cannabaceae	5																																																								
Anacardiaceae	50																																																								
Salicaceae	10																																																								
Pittosporaceae	5																																																								
Magnoliaceae	10																																																								
Malvaceae	5																																																								
Cupressaceae	30																																																								
Juglandaceae	5																																																								
Araliaceae	5																																																								
Cephalotaxaceae	5																																																								
Moraceae	50																																																								
Simaroubaceae	5																																																								
Celastraceae	5																																																								
Plantae	10																																																								
Lythraceae	10																																																								
Lauraceae	5																																																								
Plantae	5																																																								
Aquifoliaceae	5																																																								
Ebenaceae	5																																																								

Topkapı Sarayı'nda *Cupressaece* familyası en çok kullanılırken, Yıldız ve Dolmabahçe Sarayı'nda *Pinaceae* familyası, Beylerbeyi Sarayı'nda *Celastraceae* familyası en çok kullanılan familyalar arasında olup 4 saray bu konuda farklılık göstermektedir.

6. KAYNAKLAR

- Anonim., Yıldız Sarayı Kameriyeleri, Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği, Taha Toros Arşivi
- Altın, F., 2008. II.Abdülhamid Dönemi'nde İstanbul Bahçeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atasoy, N., 2001. Hasbahçe: Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek, Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Aydın, R. F., 1993, Tarihi Türk Bahçeleri İstanbul Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aran, S., 1997. Peyzaj Mimarisi: Temel Prensipleri, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Bindal, N., 1990. İtalya'da Rönesans ve Barok Devirleri Hakim ve Stil Analizleri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Dağgözü, M., 1993. Yıldız Sarayı Selamlık Bahçesi Hasbahçe İç Bahçe, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı İşliği, İstanbul.
- Demiröz, Z., 2003. Tarihsel Süreç İçinde İslam Bahçe Sanatı Hint-Moğol Bahçeleri Örneği ve İslam Bahçeleri'nin Türk Bahçe Sanatı'na Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekşioğlu, A., 2001. Rönesans ve Barok Bahçe Sanatının İstanbul Saraylarındaki Etkileri Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eldem, S., 1976. Türk Bahçeleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1976.
- Erdoğan, E., 1997. Tarih İçinde Türk bahçesi, Çevre ve İnsan, 37, 24-29.
- Esmenli, D., 2002. Osmanlı Sarayı ve Dolmabahçe, Homer Kitapevi, 1.baskı, İstanbul.
- Evyapan, G., 1972. Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri, Ankara: ODTÜ Yayınları, Ankara.
- Evyapan, G., Tarih İçinde Formel Bahçenin Gelişimi ve Türk Bahçesine Etkileri, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 1974.
- Gökbilgin, T., <http://tayyibgokbilgin.info/wp-content/uploads/2012/05/Article-177.pdf>, 22.Mart.2015

- Gülersoy, Ç., 2001. Dolmabahçe, Turing Yayınları, İstanbul.
- Gülsün, H., Gürün A. ve Öncü E., 1993. Beylerbeyi Sarayı, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanları Yayını, İstanbul.
- Hasol, D., 2002. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 8. Baskı, İstanbul.
- Akdoğan, G., 1994. Bahçe ve Peyzaj Sanat Tarihi, AÜ Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Akdoğan, G., 1995. Dünden Bugüne Bahçe Kültürümüz, Bahçe Kültürü Dergisi, 7-14.
- Kartal, B., 2009. İstanbul'daki Tarihi Saray Bahçelerinin Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaşif, B., 2010. Osmanlı Sarayları'nda Dış Mekan Tasarımı Üzerine Bir Değerlendirme Dolmabahçe ve Yıldız Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Khabbazi, P. ve Erdoğan, A., 2012. İslam Bahçeleri, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt no 9, 20-31.
- Khabbazi, P. ve Erdoğan, A., 2013. Beylerbeyi Sarayı Bahçelerinde Bitkisel Materyal Kullanımı, 345-352.
- Kınay, C., 1993. Sanat Tarihi- Rönesans'tan Yüzyılımıza Gelenekselden Moderne, Gaye Matbaacılık Ankara Kültür Bakanlığı Sanat Tarihi, 1. Baskı, Ankara.
- Konyalı, A., 2010. Bir İmparatorluk İki Saray, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., 1970. 100 Soruda Türkiye Sanat Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Kuban, D., 1965. Anadolu Türk Mimarisinin Kaynak ve Sorunları, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kuban, D., 1994. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortaklığı, İstanbul.
- Leisten, T., 1995. İslam Dünyasının Bahçeleri, Kültür Dergisi, 57-76.
- Özgün, C., 2013. Osmanlı Ağaç Kültüründe Yeni ve Egzotik Bir Tür: Okaliptüs, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Journal Of Modern Turkish History Studies, 26, 5-29.
- Fitöz, İ., 2007. Dolmabahçe Sarayı'nda Avrupa Işıkları, TBMM Milli Saraylar Yayınları, No:40 İstanbul.
- Pamay, B., 1979. Park Bahçe ve Peyzaj Mimarisi. İ. Ü. Orman Fakültesi Yayını,

- İstanbul.
- Pamay, B., 1982. Korunması ve Restorasyonu Gereken Bahçelerden Yıldız Sarayı Bahçesi, Çevre Koruma Dergisi, İstanbul, 14-24.
- Fidan, R., 1987. Saray Bahçelerinde Kullanılan Ağaç Türleri, Milli Saraylar Dergisi I, Milli Saraylar Daire Başkanlığı Park Bahçeler Şube Müdürlüğü, İstanbul.
- Tarhan, B., 1998, Dolmabahçe Sarayının ve Aynalıkavak Kasrı'nın Türk Bahçe Sanatındaki Önemi ve Yeri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seçkin, N., 1998. Topkapı Sarayının Biçimlenmesine Egemen Olan Tasarım Gelenekleri Üzerine Bir Araştırma (1453-1755), AKM Başkanlığı Yayınlar, Ankara.
- Taş, A., 1998. Rönesans Devri Bahçe Sanatı ve Ülkemizdeki Yansıması Olarak Beylerbeyi Sarayı Ve Set Bahçeleri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tazebay, İ. ve Akpınar, N., 2010. Türk Kültüründe Bahçe, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 54, 243-254.
- Yaltırık, F., Efe, A. ve Uzun, A., 1997. Tarih Boyunca İstanbul'un Park ve Bahçe Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İsfalt Yayını, İstanbul.
- Mutlu, F., 2006, XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Bahçelerinde Batılılaşmanın Tasarıma Etkilerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, S., www.nuveforum.net, 10.05.2016.
- Tavşan, F., 2002. İç Mekan Stilllerinin İncelenmesinde Sistematik Bir Yaklaşım Önerisi, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tarhan, B., 1998. Dolmabahçe Sarayının ve Aynalıkavak Kasrı'nın Türk Bahçe Sanatındaki Önemi ve Yeri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taş, A., 1998, Rönesans Devri Bahçe Sanatı ve Ülkemizdeki Yansıması Olarak Beylerbeyi Sarayı ve Set Bahçeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Var, M., 2011. Peyzaj Sanat Tarihi Lisans Dersi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Trabzon.
- Wallace, M., 2007. Geçmişten Günümüze Türk Kültüründe "Ev Bahçesi" Anlayışı Üzerine Araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

URL-1., <https://tr.wikipedia.org/wiki/rönesans>, Rönesans, 02.Mart.2016.

URL-2.,https://tr.wikipedia.org/wiki/Dolmabahçe_Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, 06.03.2016.

URL-3., <http://www.topkapisarayi.gov.tr/tr/tarih%C3%A7e>, Tarihçe, 09.03.2016.

URL-4., https://tr.wikipedia.org/wiki/Beylerbeyi_Saray%C4%B1, Beylerbeyi Sarayı, 09.03.2016.

URL-5.,https://tr.wikipedia.org/wiki/Dolmabah%C3%A7e_Saray%C4%B1,Dolmabahçe Sarayı, 06.02.2016.

URL-6., <http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/>, Dolmabahçe Sarayı, 20.05.2016.

Üstünipek, Ş., 2003. Batılılaşma Dönemi Mimarisi ve Beylerbeyi Sarayı, Üsküdar Sempozyumu I, Mayıs, İstanbul, Bildiriler Kitabı 1: 361-368.

ÖZGEÇMİŞ

01.01.1990'da Trabzon'da doğdu. İlköğretimini Mehmet Akif Ersoy İlköğretim okulunda, orta öğretimini Trabzon Lisesi'nde bitirdi. 2008 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne girmeye hak kazandı. 2010 yılında yüksek onur öğrencisi olarak Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümünde çift ana dal programına başlayarak 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünü, bölüm birincisi olarak bitirdikten sonra ardından 2013 yılında mimarlık fakültesinden mezun oldu. Daha sonra Trabzon Gökay İnşaat Aş. ve AA Design Stüdyoda Peyzaj mimarı ve İç mimar olarak görev yaptı. 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Ekim 2015'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı. Bu görevi halen sürdürmektedir.